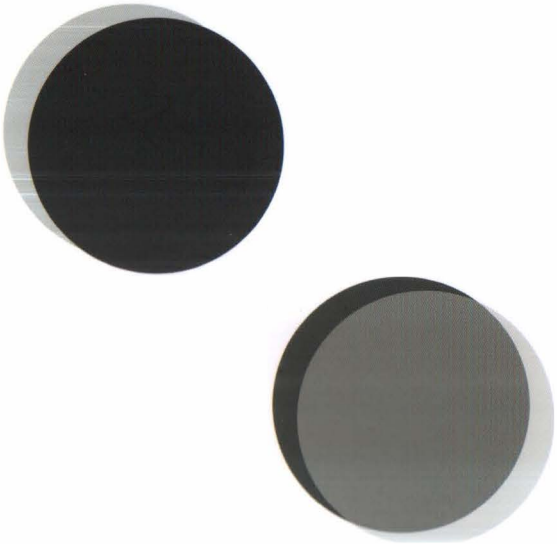

Acil Gerçekdışılıkta Maceralar

MAX BLECHER

MAX BLECHER

1909'da Romanya'nın Botoşani kentinde dünyaya geldi. Varlıklı Yahudi bir ailenin oğlu olan Blecher liseyi bitirdikten sonra tıp öğrenimi için Paris'e gitti, fakat 1928 yılında Pott hastalığına yakalanınca eğitimini yarıda kesmek zorunda kaldı. Fransa, İsviçre ve Romanya'da çeşitli sanatoryumlarda tedavi gördü. Ömrünün son on yılını tamamen yatağa bağlı geçirmek zorunda kaldı. André Breton, Martin Heidegger, André Gide gibi yazarlarla mektuplaştı. André Breton'un yönettiği dergiler başta olmak üzere, birçok sürrealist ve avantgarde dergide öyküleri, şiirleri ve yazıları yayımlandı. 1936 yılında yayımlanan ve en önemli eseri sayılan *Întâmplări în irealitate imediată* (Acil Gerçekdışılıkta Maceralar) birçok dile çevrildi. Max Blecher, sağlık sorunlarıyla boğuşarak geçirdiği hayatını yirmi sekiz yaşında kaybetmesine rağmen modern Rumen edebiyatının en büyük yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir.

SUAT KEMAL ANGI

28 Aralık 1966'da doğdu. ODTÜ Metalürji ve Malzeme Mühendisliği bölümünü bitirdi. Uzun süre aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalıştı. Şiir, deneme, anlatı, roman türünde kitaplar yazdı. Birçok önemli kitabı İngilizceden Türkçeye çevirdi. Ankara'da yaşıyor ve çevirmenlik, editörlük, yayıncılık, öğretmenlik yapıyor.

PROSPERO KİTAPLIĞI • 2

Kitabın Özgün Adı
Întâmplări în irealitatea imediată

© Max Blecher, 1936
© Jaguar Kitap, 2018
Tüm hakları Jaguar Kitap'a aittir.

Çeviriye Temel Alınan Baskı
Adventures In Immediate Irreality, New Directions Books 2015

1. Baskı: Kasım 2018
ISBN: 978-605-68405-4-8

Çeviren
© Suat Kemal Angı

Editör
Loreta Budin

Dizi Kapak Tasarım
Orsolya Bercsek

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

JAGUAR KİTAP

Cemal Nadir Sk. No 16/77 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22 Sertifika No: 27215
www.jaguarkitap.com iletisim@jaguarkitap.com

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

ACİL GERÇEKDIŞILIKTA MACERALAR

MAX BLECHER

Çeviren
Suat Kemal Angı

Türkçeye Çevirenin Notu:
"Yazdığım her şey, bir zamanlar gerçek hayattı."

> "Her şeyi hesaba katarsak, nesneleri bir perde arkası olarak algıladım. Bana her yerde eşlik eden bir sahne olarak dünya fikri: Hayat sanki hüzünlü ve yapay bir performansın ortasında gözler önüne serilecekmiş gibi görünüyordu. Aslında, donuk bir dünyanın sıkıcı görüntüsünden kurtulmanın tek çıkar yolu, onu tumturaklı ve modası geçmiş bir tiyatro olarak görmekti." (Dördüncü Bölüm)

Birazdan okuyacağınız kitap, elinde düşünmek ve anımsamak (ve elbette yazmak) için sadece çocukluk ve ergenlik anıları olan, hayatının son on yılını neredeyse kımıldayamaz bir şekilde yatağa bağımlı geçiren ve henüz yirmi sekiz yaşında bu dünyadan göçüp giden Romanyalı bir dehanın *acilen* yazmak zorunda olduğu romanıdır. Bana sorarsanız, yürek burkan şu birkaç ayrıntı bile, kitabın okunması için yeterli olmalıydı. Zamanında yayımlansa da kitabın kesinlikle hiç okunmaması, değerini ancak yetmiş yıl kadar sonra, yeni bir yüzyılda bulması, büyük toplumsal acılarlardan ve yıkımlardan çok uzun süre başını kaldıramamış Avrupa'nın (özellikle kıtanın bu gamlı coğrafyasının) içinde bulunduğu tarihsel koşulların yanında, akla gelebilecek bir dolu farklı nedenle açıklanabilir. Ya da sadece, ortak bir kaderdir.

Cıva gibi ağır, asit kadar yakıcı *gözlemler*, oyuncak bir kuşun zembereği boşalana kadar tıkır tıkır şakıyıp kanat çırpması denli şaşırtıcı *betimlemeler* ve akla ziyan bir *şiirsellik*. Hikâye ettiğini, dilsel yapının bu üç temel unsurunu kusursuzca birleştirerek anlatan yapıt, asıl gücünü çok kişisel bir yazma biçimine borçludur: Herta Müller'in şiirsel duyarlığına atıfla söylemem gerekirse, Blecher, gün be gün çözülüp dağılan "bedeninin bıraktığı izi" ister istemez seyreder, her an ona yoğunlaşmak zorunda kalır ve ancak böylelikle, "etiyle, kemiğiyle düşünerek" keşfettiği özgün, eşsiz bir bilgilenme türüyle yazar. Bu tür bir "bilgi" ile yazan Blecher'ın dehası, şair ve romancı Andrei Codrescu'ya göre kâhincedir: Bedeninin yıkımını gözlerken yaptığı hazırlıkla, aslında o, insanlığı bekleyen felaketi (İkinci Dünya Savaşı'nı) önceden görmüş ve bizlere haber vermiştir:

"Su gibi dökülen leylek bacakları ve siyah demirden kollarıyla ben, dünyanın üzerine peçe gibi gerilmiş siyah bir adam, beynimi sular altında bırakan şeyler ve renkler seline ayak uydurabilmek için, tek bir nesnenin veya onun konturları bile olmayan halinin gelişimini zihnimde canlandırırdım, ya da yatay ağaçların hüzünlü dalları arasında gezinip dünyanın envanterini çıkarmaya çalışırken, hayatın ayakucuna uzanmış uyuyan tuhaf, tekinsiz, gri bir bölgeden, yeryüzündeki tüm gölgelerden oluşan bir zincir hayal ederdim: Denizde kayan gemilerin gölgeleri, hüznün güçlü imaları, şimdi burada, sonra köpükle yarışarak giden, değişken ve sudan ibaret gölgeler. Havadaki kuşların, sanki dünyanın derinlerinden çıkan ve karanlık bir akvaryuma düşen, simsiyah gölgeleri. Ve uzayda bir yerde kaybolmuş bir gezegenin, dünyamızın, yalnız gölgesi."

Bedeninin (kelimenin tam anlamıyla) saf yoğunluğunu, (kelimenin tam anlamıyla) hissederek yazan, bu yoğunluktan

bir yazma biçimi yaratan bir yazar var karşımızda. Nesnelerin sıradanlıklarına ve gözle görünür kesin biçimlerine tahammül edemeyen, ama onlarla kuşatılmış olmayı da kabullenemeyen bir yazar. Blecher için yazmak, tam bu noktada, acılı "içsel" yoğunluğun "dışsal" tezahürü olan "gözlem" ve "anımsama" noktasında başlar. Odası ve gövdesi dışındaki dünyayı gözleme şansı büyük ölçüde yoktur artık, geçmişte ya da dışarıda kalmıştır, ama anımsamak başattır ve daima olacaktır. Bunun için de, yattığı ve kalkamayacağını bildiği yataktan, gövdesini ve içindeki dünyayı "dışarıya" salar. İkiye bölünür. Ya da kendisini bile isteye iki kişiye ayırır. Bu aslında, "içeri" ile "dışarı"nın kesin bir ayrımının olmadığı, bir tür "rüya" tanımıdır. Yaşadığı da, yazdığı gibi bir rüyadır Blecher'ın. On Birinci Bölüm'de, "Bu evlerde yaşamayı, onların en derin sırlarının köklerine ulaşmayı ve rüyalarımın, yakıcı rüyalarımın bu evlerin atmosferinde güçlü bir asit gibi çözülmelerini isterdim," diyecektir. Aslında çözülür de. Çözülen hem rüyaları hem de kendi gövdesidir. Gövdesinin dış çizgileri yoktur, günden güne değişir ve giderek kaybolur. Çözülen ve çözülürken gözlemlediği ve anımsadığı bedeninin rüyasını yazar. Üçüncü Bölümde, "Walter"ın elinden tutup götürdüğü yeraltı mağarasında ise söyle der: "Sanki sıradan bir yaz gününde kalbimin ve bilincimin derinliklerinde yalnız kalmış, kendimle ilişiğimi kesmiştim." İki dünyada da, iki gerçeklikte de, kaçınılmaz olarak yapayalnızdır.

Bu tür bir yazma tarzı, hayatını "deneyimin bilgisi"ne adayan Walter Benjamin'in yazma biçiminin çok özel ve trajik bir biçimini akla getirir. Blecher sanki tüm betimlemelerinin, tüm sözcüklerinin, hatta tüm imgelerinin tadına bakmış gibidir; önce tatmış ve sonra yazmıştır. Sürekli akış

halindeki gövdesinin algısı, zihninin algısından (mecburen) daha berraktır, daha derin ve daha temeldir. Ölümünden çok sonra yayımlanan *Vizuina luminată: Jurnal de sanatoriu* (Küfelik Barınak: Sanatoryum Dergisi) adlı yapıtında, "Kişiliğimin içeriği tenimin altındadır," der. Bu söz, ister istemez, nesnelerin biçimlerinden, hatta organlarının koşullu tepkilerinden rahatsızlık duyan, tiyatroyu (ve elbette onun ikizi olan hayatı) abartıdan ve yapmacıklıktan kurtarmak isteyen bir başka trajik yazarı, Antonin Artaud'yu çağrıştırır. Artaud'nun trajedisi, belki de, aşırıya kaçarken tiyatronun içinde kalmaya direnmesindendir.

Elbette Blecher'ın bir roman kahramanı vardır ve söylemek istediklerini ona söyletir. Ama Onuncu Bölümde bu kahramana şu cümleleri de söyletecektir: "Uydurduğundan emindim; anlattığı hikâyede, insanın yaşamadığı, sadece duyduğu bir macerayı anlatırken ortaya çıkan yapmacık bir keyfiyet sezmiştim." *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar*'ın bir otobiyografik roman olup olmadığından emin olamasak da, hatta bunu asla bilemeyecek olsak da, (anımsanırken değişikliğe uğrama olasılığına rağmen) anımsamanın ve kahramanın iç dünyasının romanda bu denli çok yer tutması ve anlatının etkileyici yoğunluğu, okurda, anlattığı hikâyeleri Blecher'ın bizzat yaşamış olduğu izlenimi uyandırır. Okurun sık sık, "Bunlar onun çocukluk ve ergenlik deneyimleri, yoksa bu denli dokunaklı olamazdı!" diyesi gelir.

Ben de o okurlardanım ve romanda anlatılan hikâyelerin yazarın çocukluk ve ergenlik anıları olduğunu, metnin içinde kurmacanın asgari düzeyde yer aldığını düşünüyorum. Romanın en başında kahramanın kendisini iki kişiliğe bölmesi, aslında roman boyunca sürer. Anımsaması ya da gözlem yapması için dışarıya salınan kişilik bir aylaktır. Gözlem yapması ve anımsaması için odada kalan hatta

yataktan hiç çıkmayan diğer kişilikse anlatıcıdır. Ama ikisinin yaptığı gözlemler ve anımsadıkları iç içe geçer ve "rüya" potasında erir. Bu, "estetik"tir. Çoğu zaman, hikâyeye biri başlar diğeri bitirir.

Blecher, *Küfelik Barınak*'ta, Rilke'yi anımsatırcasına, "Yazdığım her şey, bir zamanlar gerçek hayattı," diyecektir. Sözünü ettiği gerçek hayat, hasta yatağında yazıştığı André Breton'un öncülüğündeki *Gerçeküstücü* hareketin *İkinci Manifesto*'sunda betimlenen ve "yaşamla ölümün, gerçekle tahayyülün, iletilebilir olanla olmayanın çelişki olarak algılanmadığı *zihinsel* bir noktanın varlığını" varsayan hayatı çağrıştırır. Ama sadece çağrıştırmakla kalır. Çünkü Blecher "gerçek" dediği hayatı bilincin izdüşümü olarak yaşamaz. Sözünü ettiği gerçek hayat, "rüyamsı" ve "yaratılmış" bir hayata içkindir. Diğerini ise, "tumturaklı ve modası geçmiş bir tiyatro olarak" gördüğünü, sadece bir "fon" olarak algılar ve bu "sahte" ve "süslü" hayatın hüznüne tahammül etmeye çalışır. Bu anlamda Blecher'ın yaptığını, William Blake'in "Şiirsel Dehayı Gerçek İnsanla" özdeşleştiren tanımı, başka bir açıdan, daha iyi anlatır.

Blecher'ın (çoğu zaman yıpranmış ve eski) nesnelerle ilişkisi, onları her fırsatta anlamlarından ya da dış çizgilerinden soyutlayarak anlatması, şiirsel dehasının kanıtıdır. Walter Benjamin (ve tüm Gerçeküstücüler) gibi, Blecher da nesnenin işlevsizleştiği ya da anlamlarından arındığı anda çevresinde beliren haleyi sezmiştir. Aslında nesnenin bu şekilde tanımlanması, içinde görülmeyi bekleyen "imgesinin" tanımlanma çabasıdır. Nesnenin kendisini "ardında varlıktan başka hiçbir şeyin olmadığı saf ve yalın *benzerliğe* bıraktığı anda", başka bir ifadeyle, imgesine dönüştüğü anda görünür olması, tüm diğer yazıcılardan farklı olarak, onun rüyamsı zamanını boydan boya kuşatır. Yedinci Bölümde (ölen büyükbabasının

ona ikizi kadar *benzeyen* erkek kardeşi tarafından yıkandığı ve sonra defnedildiği sahneden hemen önce) şöyle der: "Aşağıya her indiğimde, çatıda düşündüğümden daha az kalmış olduğumu kabullenmek zorundaydım ve bu durum yerdeyken belirsiz ve eksik olmanın tuhaf duygusunu güçlendiriyordu. Aşağıda zaman gerçekte olduğundan daha gevşekti; yükseklere göre daha az maddeyi içeriyor ve böylece, çevremde çok yoğun ama aynı zamanda çok değişken görünen, her an anlamlarından ve geçici dış çizgilerinden sıyrılmaya ve varoluşlarının kesin biçimleriyle boy göstermeye hazır nesnelerin kırılganlığının bir parçası oluyordu..."

Romanın başıboş, amaçsızca dolaşmayı seven ergeninin algısı, bana sorarsanız, "Görüntüyü idealardan çok daha fazla önemseyen, çünkü bir görüntüden binbir ideaya ulaşılabileceğini bilen" bir *flâneur* algısıdır. Ama Blecher için bu gezintiler sadece anımsamakla ve odasını gözlemlemekle olasıdır. Çevresinde, durup dururken şeffaflaşan, sonra matlaşan, kanayan ve ürperen nesneler ve onların bitimsiz görüntüleri vardır. Evreni gezip geldiği için iletişimin zahmetsizliği bağışlanmış acılı gözlerinin çileli dokunuşuyla, bu görüntülerden istediği bir tanesini seçer, ona asıl anlamını yükler. En son yakaracaktır.

Sanat yapıtı bir yakarışa dönüştüğü anda, tıpkı yürekten apacı bir feryadın kopması gibi, yaratıcısıyla tüm bağlarını koparır, onu aşar, zamanın içinde zamansızlığa doğru yol alır. Her yakarış gibi, o da seslendiği, savrulduğu, saçıldığı boşlukta, ama kime ve neye seslendiğini unutarak, gören gözü, duyan kulağı beklemeye başlar. Sanatçı belki de, görülmediği, duyulmadığı için yakarmıştır. Yakardığı için de –ne denli uzak, ne kadar küçük de olsa– hâlâ bir umut taşır. Çünkü Adorno'nun bize öğrettiği gibi, "Sanat kırılmış bir mutluluğun taşıdığı vaattir." Sanatçı, acıları kendisinin

de acıları olan, onları görecek, duyacak, kopyalayacak, onlara uzanacak ve dokunacak, böylece *dünya*'ya kendi iziyle birlikte O'nun da izini bırakacak, "esinlenmiş" okuru bekler.

Bu "acil" kitap, okurunu, sayfaları arasında bir rüyadaymışçasına, "rüyanın kalanını kurşun hızıyla uydurur gibi" gezdirir. Tek kelimeyle, kâbus gören birinin ürpertici çığlığıdır: "Gerçeklik duygum neden oluşuyor? Bir sonraki rüyamı görene kadar bu hayatı yaşayacağım," der. "Beni kim uyandıracak?" der. Yakarır.

Okuyacağımız yapıt, Walter Benjamin'in anımsattığı şekliyle, acısıyla çok kişisel, ama acısını bir yana koyup seyretmeyi ve zaman zaman ona ironiyle yaklaşmayı en azından deneyebilmesiyle de, aynı ölçüde evrensel bir anlatıdır.

Romanı Türkçeleştirirken sık sık, "Betimleme sanatı, bir dehanın keskin gözlerinde, geçen yüzyılda sona mı erdi acaba?" diye sormaktan kendimi alamadım. Bu denli duyarlı bir *delilik* her zaman mümkün olsa da, bunun çok aykırı bir kaderin çizdiği incelmiş, yalıtılmış, büzülmüş, bir kibrit kutusunun içindeymişçesine yoğunlaşmış *acil* bir yaşantıyı kabullenmeyi, aynı zamanda "dünyanın dolu olduğu gerçeğine hayret etmeyi", bu doluluğu kimsenin sevemeyeceği kadar sevebilmeyi gerektirdiği çok açık: "*Cathay* ile Konuşma"nın[1] bir yerinde Ezra Pound'la söyleştiğimiz ve benim çok sık hatırladığım gibi: "kendimden önce kabuklarım çürüdü / *Zaten yazılmıştır yazılarımız.*"

Çevirinin İngilizceden olmasına gelince: Bir metni özgün dilinden aktarmak elbette en sağlıklı yoldur. Ama kimi zaman koşullar çevirmeni/yayıncıyı aracı dile mecbur bırakabilir. Eğer aracı dille yapılan çeviri güvenilir ve yetkinse,

1 Bkz. Suat Kemal Angı, *Çağrışımlar Kitabı* (İstanbul: Altıkırkbeş Yayın, Eylül 2003) s. 49-64.

sonuçta ortaya çıkacak olan iş hiç de sağlıksız olmayabilir. Temel sorun, aracı bir dil üzerinden de olsa, çevirmenin yazarla ve metinle kendi "anadiliyle" kuracağı, edebiyata özgü "içsel" ilişkidir: yazarı anlamak, metni sindirmek, onu içselleştirmek; dahası, çok öznel de olsa, yazılandan esinlenmek. (Aslında bu, ister özgün isterse aracı dilden yapılsın, tüm çevirilerin temel sorunu değil midir?) Çevirmenin bu ilişkiyi kurabilmek için adanmışlık düzeyinde göstereceği çaba ve sonuçtaki "göreli" başarısı, bu durumda aracı dili bir "engel" olmaktan çıkarabilir: Çeviri, çevirmenin çabası oranında, özgün dilin "markajından" kurtulma şansına kavuşabilir. Ayrıca, şiir ya da nesir, bir dilden başka bir dile aktarılan her çeviri, daima ve hiç kuşkusuz yeni bir metin olacaktır.

Bu kitap bağlamında konuşmak gerekirse: *Întâmplări în irealitatea imediată*, Slav dilleri uzmanı usta çevirmen Michael Henry Heim'in çevirisiyle nasıl *Adventures in Immediate Irreality* olduysa, *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar* da, Türkçenin özgün maceralarıyla zenginleşmiş yepyeni bir kitaptır. Bu kitabı okumaya hazırlanan okura, yan yana gelerek *şiirin* dilini oluşturan sözcüklerin, anlaşılmaktan önce hissedilmeyi umduklarını ve her şeyden önce ve her şeyden çok *esinlemeyi* amaçladıklarını anımsatmak isterim.

Her anlamda vasatın dibini boyladığımız şu sefil Türkiye ortamında, "Ruhun belli derinliklerinde sıradan sözcüklerin hükmü yoktur," diyen Blecher'ı keşfetmiş olmanın sevinciyle ve onu keşfetmemi sağlayan *Jaguar Kitap*'a ve sevgili arkadaşım Behlül Dündar'a duyduğum minnettarlıkla... İyi okumalar.

28 Mart 2017 – 6 Haziran 2017
Ankara

MAX BLECHER'IN MACERALARI

Andrei Codrescu

Bu, aşırı duygusallık olmadan yatıştıran bir kitaptır. Blecher ölümünü kaydetmiştir, hem bedeninin içinden hem de var olmamanın dışından. Bu peçeyi geçirgen yapmıştır: Onun sözcükleri, görünüşte katı olan dünyayı çevreleyen geçirimsiz bir zar boyunca yolculuk eden taşıtlardır. Bunlar, Blecher'ın olağanüstü duyarlılığının ışığı altında, varoluş her nasılsa birebir aynı kalırken, sürekli yer değiştiren içerinin ve dışarının "maceraları"dır. Kimse nasıl öleceğini bilmez. Max Blecher genç ve bir dâhi olduğundan, hayatı araştıran, yeniden keşfeden ve acıdan güzellik saçan bir yol önerir.

"Ruhun belli derinliklerinde sıradan sözcüklerin hükmü yoktur."

Max Blecher'ın ruhu, bildiğimizi düşündüğümüz dünyayı, aşırı hassas algıları ve keskin zekâsıyla deşifre edip bize nakleden korkusuz bir gazetecidir. "Eksiksiz bir şekilde oluşturulmuş dünya içimde uzanmış, çok uzun süredir beni bekliyordu ve benim günbegün yaptığım tek şey, onun artık kullanılmayan köhne bir içeriği olduğunu kanıtlamaktı." Bu dünyanın gerçek olmadığını fark ettikten sonra, onu, görünür olduğu haliyle bellekten silen bir hikâye anlatacak bir metnin izdüşümü olması için yeniden keşfeder: "Arkadan aydınlatıldıklarında şeffaflaşan ve odaya ani bir derinlik katan tüm mat nesnelerin yüzeyi, tuhaf bir şekilde ve aynı anda

ışıldamaya ya da perdeler gibi belli belirsiz donuklaşmaya başlamıştı. Ama gerçek anlamlarının nadiren parlamasını sağlamaya yetecek kadar dağınık bir ışık dışında, etrafındaki bu nesneleri arkalarından aydınlatan hiçbir şey yoktu ve yoğunlukları içinde sımsıkı kapalı kaldılar."

Bu, eleştirmenlerin zaman zaman anladıkları gibi, Gerçeküstücülük değildir, aşırı-gerçekçiliktir. Blecher, André Breton'la mektuplaştı ve Tristan Tzara, Benjamin Fondane, Victor Brauner ve Gherasim Luca gibi diğer Rumen Yahudisi dehaların arasında kronolojik yerini aldı. Bu yazarların her biri, yakın ve dehşet verici bir geleceğin hatırlattığı bir ivedilikle, Gerçeküstücülükle ilgili erken doğmuş bir devrimi başlattılar. Ama akranlarının tersine, Blecher için Zaman'ın aciliyeti, derin düşünce barındırmayan sözcüklere teslim olmayacak kesin bir dürüstlük belirtisiyle ortaya çıkar. Gerçeküstücülerin çok sevdiği dil oyunları sadece imha edilmelidir.

Bir arkadaşıyla keyif alarak yaptığı anlamsız bir konuşmaya şu notu ekler:

"Bu geyik muhabbetinde bulduğum şey, sıradanlığa gömülmenin giderek bıkkınlık veren hazzından daha fazlaydı; belirsiz bir özgürlük duygusuydu: Örneğin, bu civarda yaşadığını ve her gece saat dokuzda yattığını bilmeme rağmen, doktoru istediğim kadar karalayabilirdim. (...) Herhangi bir şey ya da her şey hakkında, gerçekle fanteziyi karıştırarak, hiç durmadan konuşurduk, nihayet konuşma bir tür havadan gelen bağımsızlık halini alırdı, odada meraklı bir kuş gibi, oradan oraya kanat çırpardık, aslında şöyle bir görünüp kaybolan bir kuşumuz olduğunu, sözcüklerimizin bizimle ilgisi olmadığı gerçeğini kabul ettiğimiz kadar kolay kabul etmiştik. (...) Sokağa geri döndüğümde, derin bir uykudan uyandığımı hissederdim, ama hâlâ rüyada gibi görünürdüm.

Birbirleriyle ciddi bir şekilde konuşan insanlara rastlamak beni çok şaşırtırdı. Herhangi bir şey hakkında ciddi bir şekilde konuşulamayacağını fark edememişler miydi? Herhangi bir şey ya da her şey hakkında?"

Kitle edinen ve Blecher'ın bir zamanların "ciddi" hayatının önemsiz izlerinden başka bir şeye dönüşmediğini hissettiği dünyaya daha şimdiden yönelen *bu şey*, "hiçbir şey"dir. Çocukluğuyla ilgili genişleyen araştırmalarda, geçip gitmiş hayatların solmuş kalıntılarını tozlu tavan aralarından gün yüzüne çıkarmak için zamanı vardı: "Bir dürbünün ters tarafından bakınca, her ayrıntısı kusursuz ama minicik ve çok uzakta görülen bir manzara gibi," yavaş yavaş yok oluyor diye yazdığı, şimdikinden daha fazla sayıda mektup, fotoğraf ve resim.

Burada tersyüz edilmiş bir nostalji vardır – hem kendi hem de on yıllık döneminin mezar kitabesini yazan yazarı çoktan etkisi altına almış bir şimdiki zamana duyulan bir nostalji. Proust gibi, Blecher da şimdikinden daha gerçek, bağımsız bir varoluşu tasarlama yeteneği ile, geçmişten yerler ve nesneler bağışlar. Bu dünya, sadece harika çocuğun dehasına ve ergenin tutkusuna açık diğer dünyayı gizler. *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar* bir biyografi, bir roman ya da şiir değildir, yine de bu isimlerin hepsiyle adlandırılmış ve hak ettiği şekilde, Proust'un ve Kafka'nın yapıtlarıyla kıyaslanmıştır. Yazısının yoğunluğu ve lirik gücü ile Blecher'ın bu grupta bir yeri vardır, ama o aynı zamanda, henüz tam olarak doğmamış yirminci yüzyılın kaydını tutan, oysa yirmi birinci yüzyılın en yüksek derecede onurlandırdığı, bir tür tanı koyucudur.

Muhtemelen bu "maceralar"ın yaşandığı yer, Romanya taşrasına özgü bir şehir olan Roman'dır; Blecher'ın 1909'da doğduğu şehir, keşfedecek kadar küçük, âdetlerini öğrenecek

kadar geleneksel bir yerdir. Henüz yeni yirminci yüzyılın başlarında, çocukluk ve ergenlik yıllarıdır. Yaşının getirdiği özgürlük ve zindelik izin verdiği sürece işe koşan bedeni, onun araştırma enstrümanıdır. Blecher, pervasız dehasından daha uzun yaşamadı. 1928'de, henüz Paris'te tıp okurken, omurilik veremi tanısı kondu. Berck-sur-Mer (Fransa), Leysin (İsviçre) ve Techirghiol'daki (Romanya) sanatoryumlarda tedavi gördü. Hayatının son on yılını, hareket etmeden yatakta geçirdi. Bu durumuna rağmen, 1930 yılında ilk eserini yazdı ve "Herrant" adındaki bu kısa öyküsünü, Tudor Arghezi'nin *Bilete de papagal*[2] isimli edebiyat dergisinde yayımladı; André Breton'un çıkardığı yazınsal eleştiri dergisi *Le Surréalisme au service de la révolution*'a[3] katkı yaptı ve Breton, André Gide, Martin Heidegger, Ilarie Voronca, Geo Bogza ve Mihail Sebastian ile mektuplaştı. 1934'te, şiir kitabı *Corp transparent*'ı[4] yayımladı. 1935'te Blecher'ı, Roman'ın dış mahallerinde, başyapıtları *Întâmplări în irealitate imediată*'nın (*Acil Gerçekdışılıkta Maceralar*) ve *Inimi cicatrizate*'nin (*Yaralı Kalpler*) yanı sıra, kısa düzyazı eserler ve makaleler yazdığı, çeviriler yaptığı bir eve taşıdılar. 1938'de, yirmi sekiz yaşında öldü.

Blecher'ın dehası, aynı zamanda onun hastalığının ve ölümünü zamanlamasının dehasıdır: "Çevremdeki, sırlarının içine sımsıkı kapatılmış ve nesnelerin zorbalığından yalıtılmış insanlara imrenmişimdir. Belki hayatlarını paltolarının mahkûmları olarak sonuna kadar yaşayabilirler, ama dışsal hiçbir şey onları korkutamaz ya da alt edemez, hiçbir şey harikulade hapishanelerine sızamaz. Beni dünyadan

2 *(Ro.)* Bilete de Papagal: Papağan Biletleri. -ç.n.

3 (*Fr.*) Le Surréalisme au service de la révolution: Gerçeküstücülük Devrimin Hizmetinde. -ç.n.

4 (*Ro.*) Corp transparent: Saydam Gövde. -ç.n.

ayıracak hiçbir şeyim yoktu: Çevremdeki her şeyle baştan aşağı istila edilmiştim; belki de tenim bir elek olmuştu. Çevreme gösterdiğim dikkat, her ne kadar şüpheli olsa da, sadece iradi bir davranış değildi: Sözcük, doğası gereği, dokunaçlarını bana saplamıştı; Hydra'nın[5] sayısız kolu içime girmişti. Fazlasıyla rahatsız edici olsa da, çevremde gördüğüm dünyada yaşadığımı kabul etmek zorunda kaldım; bunun için yapacak bir şey yoktu." Sağlıklı bedenlerinin ve anlaşılan talihli ve uzun ömürlerinin içine "sımsıkı kapatılmış" bu insanlar, gelecek on yılda da yaşamaya devam edeceklerdi. Kendisini dünyadan ayıracak hiçbir şeyi olmayan Max Blecher, 1938'de öldüğü için şanslıydı, 1940'lardan önce "dışarıya" serbest oldu.

Vizuina luminată: Jurnal de sanatoriu (Küfelik Barınak: Sanatoryum Dergisi), ölümünden sonra, 1947'de kısmen, 1971'de tam metin olarak yayımlandı. 1970'lerin ortalarından itibaren, kitapları Fransızcaya, Almancaya, İspanyolcaya, Çekçeye, Macarcaya, Flemenkçeye, İsveççeye, İtalyancaya, Lehçeye ve İngilizceye çevrildi. Yirmi birinci yüzyıl Max Blecher'ı çok daha çılgınca benimsedi.

"Bir an için, sadece bir fotoğrafta var olduğum hissine kapıldım." Max Blecher bu cümleyi yazdığında, Roman Vishniac,[6] fotoğraflarını çektikten bir süre sonra yok edilen bir kitleyi belgelemekteydi. Taşralı oldukları neredeyse kesin bu insanlara ait fotoğraflar, daha sonra dünyayı dolaştı.

5 Yunan mitolojisine göre, Lerna bataklığında yaşayan çok başlı büyük bir yaratık. -ç.n.

6 Roman Vishniac (1897-1990): Leningrad'da (şimdiki adı Saint Petersburg) doğan Vishniac, gençliğinde mikroskoplardan ve fotoğraftan büyülenmiştir. Çığır açan bir "fotomikroskopçu" olarak onun bu ilgisi tüm çalışmalarında görülür. Ama onun en büyük mirası, İkinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde özellikle Doğu Avrupa'daki Yahudi topluluklarını belgelediği fotoğraflarıdır. -ç.n.

Blecher'ın bu cümlesi, yirminci yüzyılın çoktan kendi DNA'sına kaydettiği şeyin, yeniden üretilebilir olanın yeryüzünden silinmiş olmasının pençesindeki Walter Benjamin için yankılanır. Bu bir köken cümledir; gerçekliğin, acil gerçekdışılığın safrasını kustuğu bir *boca de leone*'dir[7]. Bu cümleyle açılan muhteşem bölüm, başka bir fotoğrafa, fotoğrafçının ölü çocuğunun bir panayırda çekilmiş –Victoria dönemine ait– portresine yaslanır ve yüzyılın mezar kitabesiyle sona erer: "Bu yüzden, balmumu heykel müzesinin elenmiş ışığında ya da fotoğrafçıdaki sonsuz panoramaların uhrevi güzelliğinde yaşamış solgun hayatların gösterdiği gibi, amacı yapay süslemenin sınırsız melankolisini, hayatın başlangıcından sonuna kadar resmetmek olan panayırlarda, nostaljinin istilasına uğramış ortamlarda, sanki panayır kendi başına bir dünyaymış gibi, ölüm bile yapmacık bir hal alırdı. Dolayısıyla, çocukluk krizlerimin beni içine daldırdığı o bulutsu ama duru dünyaya benzeyen panayır, benim için, hüzünlü halelerin yıkadığı çorak bir adaydı."

Bizler "gerçek" ile "sanal" arasında cebelleşirken, Blecher günümüzün temel ikilemleri olan "gerçek" dünyanın gerçekdışılığını ve "gerçekdışının" özünü önceden sezmişti:

"Bir gün sinemada yangın çıktı. Film yırtıldı ve bir anda alevler içinde kaldı; olay, hem bu yerin yanmakta olduğunun hem de haberi verecek aracının görevinin mantıksal sürekliliğinin filme alındığı bir uyarı gibi, birkaç saniye boyunca beyaz perdeye yansıdı; görev, şu an kasabada meydana gelen en son ve en heyecanlı olayı, yani kasabanın yanmakta olduğunu bildirmekle mükemmelliğe ulaşıyordu. Salonu birden, silah seslerine benzer çığlıklar kapladı: 'Yangın! Yangın!' Kaşla göz arasında öyle bir gürültü koptu ki,

7 (*İsp.*) Boca de leone: Aslanın ağzı. -ç.n.

karanlıkta sessizce yerlerine oturana kadar, seyircilerin büyük miktarda ağlama ve inleme depoladıkları görüldü, tıpkı fazla şarj edilip aniden patlamadıkça sessiz ve zararsız bir şekilde duran piller gibi."

Çok fazla gerçekçi aşkın duyumsama yoğun bir kesinlikte gerçekleştiğinde, zamansız bir metafora dönüşür: "Ve birden bir tıkırtı yankılandı. Ne metal bir sac gıcırtısı, ne bir anahtar destesinin uzaktan gelen şıngırtısı, ne de bir motorun törpü sesine benzeyen gürültüsü değildi; bu, her gün duyulan binlerce ses arasında kolayca ayırt edilebilen ses, bir çarkıfeleğin tıkırtısıydı."

Blecher'ın dünyası, tıpkı bir panayır gibi, on dokuzuncu yüzyılın sonuna, bu uzun dönemin manevileştirmek, sıvışıp gitmek ve okunaksız hale getirmek gibi eğilimleriyle gevşekçe bağlanmış, muntazam bir dünyadır. "Okunaksız olmanın" insan ırkının karşılaştığı en büyük tehdit olduğunu düşünen dönemin eğitimli sınıfları, eli kulağında bekleyen devasa bir düzen kaybının ne olduğundan bihaberdiler: Dünya ve dünyanın insanları çok yakında okunmaz, anlaşılmaz, onarılmaz hale gelecekti. Ama Blecher'ın duyuları uzağı gördü. Maddenin gelmekte olan şifreli metnini kavradı, bedeninin çözülüp dağılışına hazırlandı. Onun yavaş yavaş yok oluşunun "maceraları", bir romandaki maceralar gibi sürükleyici, Avrupalı karamsar bir Whitman'dan, Baudelaire olmayan *à rebours*[8] bir Whitman'dan pasajlar kadar güzeldir ve bu maceralar aynı zamanda haberlerdir, bizim haberlerimiz.

Tanrı'nın izi yoktur. Ama çamuru bilmenin coşkun sevinci vardır. Ve dünyanın *dolu* olduğu gerçeğine hayret etmenin:

8 (*Fr.*) À rebours: Tersine, ters yönde; doğaya aykırı. Joris-Karl Huysmans'ın (1848-1907) *À rebours* isimli romanına atıf. Roman Türkçeye Tahsin Yücel tarafından *Tersine* adıyla çevrilmiştir. -ç.n.

"Dört bir taraftan sert, sabit maddeyle kuşatılmıştım: burası küreler ve heykeller şeklinde, dışarısı ağaçlar, evler ve taş şeklinde. Engin ve direngen, beni tamamen kölesi yapmıştı. Düşüncelerimin beni nereye götürdüğünün önemi yoktu; elbiselerimden başlayıp, duvarlardan, kayalardan ve camdan geçen ormandaki akarsulara kadar, maddeyle kuşatılmıştım. (...) Ara sıra saman arabalarına rastlıyordum, olağanüstü şeyler, yağmurda sırtında bir avize taşıyan bir adam gibi; ağır yağmur damlaları avizedeki değerli taşların parlak yüzeylerine düşerken, bu kristal bezemelerin sesi kulağıma çıngırak senfonisi gibi gelirdi. Dünyanın yerçekimi acaba neden oluşuyor diye merak ederdim."

Bu soru, Orta Avrupa'nın en iyi yazarlarını İngilizceye kazandıran büyük çevirmen Michael Henry Heim'ın bizzat kendi bedeninde duyduğu sorudur. Blecher'ı, uğruna Rumenceyi öğrendiği bu adamı çevirdiği sırada, Heim'ın kendisi de hastalandı. Bu çeviri, edebiyatın karmaşık coğrafyasında özel bir olaydır: Bedeninin yakında olmasından korktuğu yıkımıyla yarışan Romanyalı genç bir deha ile harikulade İngilizce cümlelerin ustası Michael Heim'in karşılaşmasını temsil eder. Heim'ın *Gerçekdışılıkta Maceralar* çevirisi, ölümün bu metinde birbirine bağlanan gizemli iplikçiklerini uyum içerisinde titreştirir. Bu nedenledir ki, daha önce yapılan iki iyi İngilizce çeviriye rağmen, Heim'in *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar* çevirisi nihai ve kusursuzdur.

"HER NESNE KAPLADIĞI YERİ KAPLAMAK ZORUNDADIR VE BEN DE OLDUĞUM KİŞİ OLMAK ZORUNDAYIM"[9]

Herta Müller

Size bir kitap tanıtmak istiyorum, 1936 yılında Romanya'da ilk kez yayımlandığında ya da daha sonra 1970'te yeniden basıldığında kimsenin okumadığı, etkileyici bir kitap: M. Blecher'ın yazdığı *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar*. Ve ilk Almanca edisyonu çıktığında, ki Ernest Wichner'in çevirisi ta 1990'da basıldı, onu da kimse okumadı; oysa 1990'a kadar Almanya'da yayımlanmış kitaplar arasında, yazınsal yoğunluk açısından Blecher'ın romanıyla kıyaslanabilecek yalnızca birkaç kitap vardı. Ama belki de bu yüzden, kitap daha geniş bir okur kitlesinin hiçbir zaman dikkatini çekmedi?

Sizi ikna edebilmek adına, kitabın sözcülüğünü yapmayı kitabın kendisine bırakmak istiyorum:

"Turlayan kalabalıklar bölgeden bölgeye, aydınlıktan karanlığa dolaşırlardı, tıpkı bir coğrafya kitabında, sayfanın siyah beyaz bölgeleri arasında gidip gelen bir ay gibi," cümlesiyle Blecher, bir panayırı gezen insanları betimler. Başka hiçbir cümle onun kendi metnini daha iyi tanımlayamaz. Hikâyenin dışsal konusunu anlatmak kolay değildir; metin gerçekten de, birinci tekil şahıs ağzıyla yazılan,

9 Bu yazı Almancadan İngilizceye Philip Boehm tarafından çevrilmiştir.

anlatıcının özgüven savaşının bir itirafa dönüştüğü taşkın bir iç monolog, iç dünyaya ait bir anlatının hiç durmadan devam eden yansımasıdır. Bu anlatıcı, küçük bir kasabada, yaz sıcağında aylak aylak dolaşan isimsiz bir ergendir. Herhangi bir amacı yoktur; Blecher'ın deyişiyle, yerler, insanlar ve nesneler dünyasının balmumundan yapılma gözetlenebilir hapishanesi[10] ile kendisi arasındaki uyumu arıyordur. Bu araştırma, yanıtı "beynin sahip olduğundan daha temel ve yoğun bir berraklık gerektiren" "korkunç" bir sorudan, "gerçekte ben kimim sorusundan" kaynaklanan ve *krizler* adını verdiği duygusal altüst oluşlar üretir. Blecher'ın anlatıcısı der ki: "Ve ben şeylerin yüzeyine amansızca geri dönerim. (...) Her nesnenin kapladığı yeri kaplamak zorunda olduğu ve benim de olduğum kişi olmak zorunda olduğum bu tür anlar dışında başka hiçbir zaman, asla bu denli berrak hissetmedim."

Yerler, insanlar, nesneler ve kafa karıştırıcı, merak uyandırıcı bir şekilde kendisinden söz eden, kendisine "tamamen yabancı" olmanın çok ötesinde, aylak bir hikâyeci. Çünkü bu kişinin kendisi hakkında söyledikleri, iki kişiliğe bölündüğünü hisseden birinin söyleyebileceklerinden kat be kat fazladır. Ve onun gözlem gücü öyle acımasızdır ki, etten kemikten bir insan, kafasının içindeki ikinci kişiyle birlikte ve istediği anda teninden dışarıya çıkan ya da içeriye giren üçüncü ya da beşinci kişiyle birlikte, dışarıda hayal meyal gördüğü bedenine dikkatle bakar. Blecher'ın kahramanı "krizleri" bir çeşit dengeye dönüştürür: "Uzun, ince ve solgundum. Ceketimden fırlayan yakışıksız, sıska boynumdan

10 "Panopticon" yerine: İngiliz filozof ve toplum kuramcısı Jeremy Bentham'ın 1785 yılında tasarlamış olduğu hapishane inşa modeli. Bir halka üzerine kurulu olan ve birkaç katlık tek odalı hücrelerden oluşan bu tasarım, mahpusun her hareketinin gözetlenebilmesine olanak verir. -ç.n.

utanırdım. Uzun kollarım, derisi yeni yüzülmüş hayvanlar gibi, giysilerimin kollarından sarkardı. Kâğıt ve nesnelerle dolu ceplerim o kadar şişkin olurdu ki, 'şehir merkezi'ne vardığımda, ayakkabılarımın tozunu silmek için bir mendil bulup çıkarmak için uğraşır dururdum." Ve otuzu aşkın beyaz hapla kalkıştığı bir intihar girişimi hakkında şöyle der: "Hiçbir şey eskisi gibi olamayacağına göre, defteri kapatmalıydım." Ve: "Sanki yapmak zorunda olduğum gündelik bir işi yapıyordum. Bulabildiklerim işime yaramıyordu: fazlasıyla naftalini anımsatan ve bir adamı öldüremeyecek düğmeler, sicim, çeşitli renklerde iplikler, defterler."

Nihayet aranılan mutluluk, bir çizim masası gibi kolayca açılan ama anlaşılması zor, esrarengiz sonuçlar üreten bir yıkımla doruğa ulaşır. Nesnelerin cansız malzemesi ve bitkilerin istem dışı çalışan maddesi, kırılma noktasının sinir uçlarını uyarır. Nesnelerin "sınırsız melankolisi" dışarıda kalırken, beyin de sanrısal görüntülerin akınına uğrar:

> Rüyamda, toza toprağa gömülmüş ama çok güneşli ve beyaz evlerle dolu bir kasabada yürüyordum, sanırım Doğu'ya özgü bir kasabaydı. Yanımda bir kadın vardı; siyahlar içinde, yas tutan, yüzü peçeli bir kadın. Kadının başının olmaması yeterince tuhaftı. Peçe, başın olması gereken yere uygun bir şekilde takılmıştı, ama kadının başının yerinde sadece derin ve geniş bir boşluk[11] vardı, ense kökünde sona eren boş bir küre. İkimizin de acelesi vardı, yan taraflarında kırmızı haçlar olan bir at arabasını takip ediyorduk: Araba, kadının kocasının cenazesini taşıyordu.

11 "Gaping hole" yerine: (Mecazen) kapanması zor, telafisi imkânsız duygusal boşluk, geçmişte alınmış yara. -ç.n.

Devam eden bir savaş olduğunu hemen anlamıştım; gerçekten de, biraz sonra bir istasyona vardık. (...) Birden, birinci sınıf kompartımandan bir adam çıktı; iriyarı ve iyi giyimliydi, yakasında bir süs vardı, beyaz ayakkabılar giymiş, bir monokl takmıştı. Birkaç beyaz saç teli kelini gizlemeye yetmiyordu. Kucağında bir Pekinez taşıyordu; köpeğin gözleri yağ içine batmış iki akik bilyeye benziyordu.

Bir süredir platformda bir ileri bir geri gösterişli bir şekilde yürüyor ve bir şey arıyordu. Sonunda aradığını buldu: çiçekçi kız. Kızın sepetinden birkaç kırmızı karanfil buketi seçti ve yumuşak deriden şık bir cüzdandan çıkarttığı gümüş bir monogramla çiçeklerin parasını ödedi. Sonra trene geri döndü; köpeği pencerenin yanındaki masanın üstüne koyduğunu ve köpeği kırmızı karanfillerle birer ikişer beslediğini görebiliyordum. Hayvan karanfilleri büyük bir zevkle yedi.

Blecher gözlemlerini bu kitabın her sayfasına yoğun bir şekilde ve kusursuzca aktarır. Bir tıklamayla değişen ve küçültme sıfatının tatlı cevheri içinde korkunç derecede büyüyen ayrıntılar: incecik saç telleri, ufacık akik küreler, küçücük masalar, minyatür köpekler, minicik çiçek demetleri.

Mektuplarında bazen Max bazen Marcel yazan, ama bir yazar olarak sadece anonim bir M. harfi ile boy gösteren M. Blecher, 1909 yılında ülkenin kuzeydoğusundaki Botoşani'de doğmuş Romanyalı bir Yahudiydi. Ailesi, kasabanın dışındaki küçük bir seramik fabrikası ile merkezdeki seramik ve porselen dükkânının sahibiydi. Tıp okumak için Paris'e gitti. On dokuz yaşındayken kemik veremine yakalandı ve kısa hayatının geri kalanını sanatoryumlarda geçirdi. Ailesi tüm parasını oğullarının yurtdışındaki tedavisi

için tüketince, yirmi sekiz yaşında öldüğü Romanya'ya geri dönmek zorunda kaldı.

Onun kitaplarını okuduğunuzda gözlerinize inanamazsınız. Bu başyapıtın yazarı sadece yirmi beş yaşındaydı ve hastalık onu çoktan güçten düşürmüştü.

Rumen edebiyatçılar Eugène Ionesco'nun sert eleştirilerinden hep çekinmişlerdir. Ama 1936'da Blecher'ın *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar*'ı sınırlı sayıda basıldığında, Ionesco kitabı övdü. Ne yazık ki kitap hiçbir zaman ticari başarı elde edemedi. Ve sonra faşizm yılları geldi. Ve 1945'te, Yahudilerin imhasının ardından, Stalinizm geldi. Ve daha sonra da, kendisini düzmece bir ideolojinin arkasında sağlama alan, barbarlıktaki suç ortaklığını asla kabul etmeyen ve hatta sisteme, işin doğası gereği Yahudi düşmanlığı inşa eden sosyalizmin yerli bir türü geldi. Diktatörlük çökene kadar, ulusal taşralılık[12], Romanyalı bir Yahudi'nin Romanya'nın en iyi yazarlarından biri olarak tanınmasını imkânsızlaştırdı. 1989'dan sonra Yahudi düşmanları daha da güçlendiler ve sosyalizm yumurtasından çıkan Yahudi düşmanlığının, tıpkı faşist dönemde olduğu gibi, kendisini apaçık, özgürce ve aynı dille ifade etmesine izin verildi. Bir kez daha sözde aydınlar parçaları toplamaya ve onları Blecher gibi birisinin asla sığmayacağı küçük bir kontrplak kutuya zorla sokmaya, bağnaz "ulusal anma"nın içine dahil etmeye çalışıyor. Büyük olasılıkla bu kitaptan korkuyorlar, çünkü kitap kâbus gibi bir gerçeği irdeliyor ve "ulusal anma" umurunda bile değil.

"Yaşadığım kesinlikler, tereddütler dünyasından en dayanıksız zarlarla ayrılmıştı," der Blecher'ın kahramanı. Yazarın görüşünü bu denli radikalleştiren şey, her sıradan

12 "National provincialism" yerine. -ç.n.

nesnede gizlenmiş olan ve kişiyi tuzağa düşürmek için bekleyen erotizmdir. Anlatıcı, gerçekten sadece insanlarla etkileşebileceğimiz bir tarzda, nesnelerle iletişime geçer. Gözlemleri, çevresini, aksi halde yalnızca ten tene mümkün olan bir erotizmle görevlendirir. Bedeni nesnelerin özüne doğru sürünüyor gibidir; cansız süs eşyalarında bir tür hafifmeşreplik vardır. Ve bu öz benzer bir hafifmeşreplikle karşılık verirken, gözlemcisinin bedeniyle ilişkiye girer. Kişi ve nesne arasında yasaklanmış bir şey titreşir – ensest, aşırı hoşgörü, haz ve günahkâr bir şiddet hissi uyandıran bir şey. Bu benlik aranışı defalarca kimliğin abartılmasıyla sonuçlanır. Defalarca yeni bir aşırılığa sürüklenir ve sonra birdenbire, sanki bir hayaletten çok korkmuş gibi sona erer. Nesnelerin kendileri ve nitelikleri, vekillere dönüşür. Yanıt vermezler, ama anlatıcının kendisi hakkında keşfetmek istediği her şeyin yerini gasp ederler.

Şimdi de bir Çingene yüzüğünün tanımı: "Kuşlar ve diğer hayvanlar tarafından cinsel çekicilik amacıyla kullanılan olağanüstü süsler ya da çiçekler (...) petunya taçyapraklarının çılgın danteli (...) Yüzük şahane bir tenekeden yapılmıştı; narin, grotesk ve iğrenç. Evet, her şeyden daha iğrenç. Aşkın en derin, en karanlık bölgelerine ulaşmıştı." Deri koltukları olan, yumuşak bir şekilde aydınlatılmış bir ofiste, "kalay kurşun alaşımı kocaman bir tükürük hokkasının kedi biçimindeki kapağı, karanlık bir köşede ışık yayarak dikilirdi." "Pencere camları, sallanan dişler gibi çerçevelerinin içinde hafifçe titrerdi." Ve balmumu heykel dolabının kristal tabutu içinde, "cam bir kutunun içine siyah dantel bir kılıf içinde uzanmış, solgun ama parlak yüzlü bir kadın" vardı, "memelerinin arasında göz alıcı kırmızı bir gül, alnında çözülmeye başlayan sarı peruğu, pır pır eden burun deliklerinde ruj. (...) İçimde, hâlâ belirsiz, hatırlamak istediğim bir sözcük gibi sıkışıp kalmış."

Bu aylak ergen nesnelere âşık olur, çünkü kendisini duyusal algının erotizmine kaptırmıştır. Ve nesneler ergenin yakın gözlemi sayesinde gittikçe şeffaflaşırken, ergen de kendisine daha az geçirgen olmaya başlar. Özel ayrıntılar heyecanını alevlendirir ya da soğutur: Nesneler bedenini kâh çekici kâh tiksinç bulur. Eti bir mıknatıstır. Tek başlarına yeterli olmayan ve başka bir şeye ihtiyaç duyan organları pusuya yatar ve nesneleri bekler, aynı şekilde nesneler de başka şeylere muhtaçtır. Özellikleri bedeni baştan çıkarır ve bedenin tükenen duygularını zorla ele geçirir. İç ve dış karşılıklı çirkin bir saldırıya başlar ve sonunda bu obur karşılaşmada hangi tarafın diğerini kışkırttığını söylemek imkânsızlaşır – ya kişi kırılma noktasına doğru nesneye saldırmıştır ya da tersi. Ayakların altındaki yollar, kafaya doğru sürekli yukarı çekilir. Ve ayaklarla zihin arasında var olan uzam boyunca yapılan gezinti, kaçınılmaz olarak yalnız kavrayışlara neden olur. Artık bu kitapta, güzel ile çirkin, acı dolu olanla bahtiyar olan arasındaki farklardan söz etmek mümkün değildir. Algının şiddeti doğruca kafatasına tırmanır; "varoluş melankolisi" ve "doğal örgütlü işkence", olağan kayıtları işe yaramaz hale getirir. Burada yalnızca, tümüyle yeni özellikler oluşturacak aşırılıklar birleşir. Nesneler bilindik isimlerini elbette muhafaza ederler, ama görünüşleri ve nitelikleri bütünüyle yenilenmiştir. Yeni olarak algılanan, bilindik olanı ortadan kaldırır. Ve buna karşı koymak faydasızdır, çünkü okuma edimi sırasında yapılan her gözlemin nedeni olan zekâ, bilindik nesnelere ilişkin yaptığınız kendi gözlemlerinizden anımsayabildiğiniz herhangi bir şeye oranla, daha fazla geçerlilik kazanır. Blecher'ın kahramanının kendi sözleriyle söylersek: "Dünyadaki hiçbir şeyin olumlu bir sonuca ulaşamayacağı gibi anlaşılmaz bir duyguya kapılmıştım." Henüz hiçbir şey tamamlanmış

değildir. Ve bu, anlatıcıyı, tamamlanmış olandan çok daha fazla ilgilendirir.

Blecher'ın algı erotizmi, bir şey ile şimdiye dek hayal edilemez olan başka bir şeyin sürekli kıyaslamasını gerektirir. Erotikleştirilen bu dünyada nesneler aşırı olanı göze alırlar: "Pazar yerine vardığımda, adamların kasap dükkânları için et boşalttıklarını gördüm; ölü prensesler kadar uzun ve gururlu kollarıyla, kanlı hayvanların kırmızı ve mor kısımlarını yüklenmiş taşıyorlardı. (...) Türlü türlü kırılgan malzemeden yontulmuş kıpkırmızı heykeller gibi, porselen beyazı duvarlar boyunca dizilmişlerdi. İpeğin sulu, yanardöner pırıltısına ve jelatinin kasvetli duruluğuna sahiplerdi." Ya da: "Bir kâsenin içinde daima fındık olurdu ve fındığı özellikle çok seven Samuel Weber, gırtlak çıkıntısı lastik bir bandın üzerinde zıplayan bir kukla gibi bir aşağı bir yukarı oynarken, fındıkları ağır ağır, güzel güzel, azar azar yutardı." Ve Samuel Weber'in oğlu Ozy'nin "flüt gibi kolları" var. Ya da: "İçimde sakince gülümseyen sessizliği hissettim, sanki birisi içimde sabun köpükleri üflüyordu." Ateş ölçerken "termometrenin ince cam kertenkelesi" kolun altına süzülür. Ve kahramanın yakalandığı sıtmayı tedavi eden doktorla ilgili olarak Blecher şöyle yazar: "Küçük kadife gözleri, kesintili jestleri ve öne çıkık ağzıyla bir fareye benziyordu. Bu izlenim öyle ani ve öyle güçlüydü ki, *r*'leri uzun ve gür bir sesle, konuşurken sanki gizli bir şeyi çiğniyormuşçasına yuvarlayıp söylemesinin tamamen doğal olduğunu düşündüm. Bana verdiği kinin sadece, onda fareye benzer bir şeyin olduğuna dair inancımı güçlendirmişti." Dikiş makinesi dükkânının arkasında "kulis" dedikleri küçük bir oda vardı; etrafta müşteri yokken, hastalıklı kahramanımız orada Clara'yla aceleyle sevişir. Kuliste seviştikleri bir gün, göz ucuyla bakınca, Clara'nın pudralığının üstüne oturmuş bir fare görür:

Sandığın kenarındaki aynanın yanında durmuş, minik siyah gözleriyle bana bakıyordu. Lambanın ışığı bu gözleri, beni delip geçen ve birkaç saniye boyunca sanki beynime işleyen bir yoğunlukla gözlerimin içine bakan parıltılı iki altın noktaya dönüştürmüştü. Belki yaratık bana edeceği bir küfür arıyordu, ya da aradığı sadece bir sitemdi. (...) Doktorun beni gizlice gözetlemeye geldiğinden emindim.

Bu tahminim, her akşam ilacımı aldığım sırada pekişiyordu. (...) Bu düşüncemi kesinlikle kabul edilebilir buldum: Kinin acıydı. Doktor Clara'nın bana arka odada zevk verebildiğini görmüş ve bunun acısını çıkarmak için bana dünyanın en acı ilacını yazmıştı. (...)

Beni ilk muayene edişinden birkaç ay sonra, doktor evinin tavan arasında ölü bulundu: Beynine bir kurşun sıkmıştı.

Bu korkunç haberi aldığımda kendime sorduğum ilk şey, 'Tavan arasında fareler var mıydı?' oldu. Bilmek zorundaydım. Çünkü eğer doktor gerçekten öldüyse, cesedine bir fare çetesi saldırmış ve doktorun yasadışı insan varlığını sürdürebilmek için hayatı boyunca ödünç aldığı tüm fare maddesini ondan söküp geri almış olmalıydı.

"Tüm taklitler üzerimde benzer bir etki bırakıyor," der anlatıcı. Nesnelerle yaşanan ensest ilişkiden beri, nesnelerin varoluşlarını kendi taklitlerine borçlu olduğunu ve bizi tamamen sersemletebilmek için hazır, bilinen malzemeden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymadıklarını Blecher'dan öğreniriz. Ve onların "sınırsız melankoliyle" dolu, taklit, "yapay

süslemeler" oldukları gerçeğinden yakamızı bir türlü kurtaramayız. Çünkü hilekârlıkları tam da oradadır. Bulundukları yerler ve onları gözlemlediğimiz anlar bizi savunmasız bırakır. Nesnelerde "sinsiliğin ve suç ortaklığının kalleş işareti" vardır. Ve yüzleşme anı geldiğinde, uyum sağlamaktan başka seçeneğimiz yoktur; dış dünya tenimizin altına hücum eder, onun atıl ya da ot gibi yaşayan şehvet uyandırıcı malzemesini, bu malzemeden meydana gelmiş olmasak da, taşımak zorunda kalırız. Başlı başına dünyanın taklidi, kendi girift özgünlüğünü yakalamak için kurulmuş bir tuzaktır. Nesneler avantajlıdır, çünkü bizim aksimize onlar, bir tuzak kurulduğunda bedenlerini korumak zorunda değildir. "Beni en çok rahatsız eden, nesnelerin bu en sıradan ve en bilindik halleriydi. Birçok kez görülen yaşamak alışkanlığı onların ince tenlerini yıpratmış olmalıydı ve zaman zaman bana derileri yüzülmüş ve kanlı (ve canlı, tarifsiz şekilde canlı) görünürlerdi."

Yağmurlu bir günde, aylak kahramanımız kasabanın dışında dolaşıyordur. Çorak arazinin pırıl pırıl parlayan çamuruna yenildiği yere, batak toprağa doğru yürür, ellerini çamura daldırır, çamuru saçlarına, yüzüne sürer, elbiseleri umurunda değildir. Sarhoş edici bir telaş içindedir; ama çok geçmeden parıltı soğumuş bir kir olarak bedeninde kuruyunca, acı bir utanç duymaya başlar. Ensest eylemden sonra, nesneler bedeninden aniden çıkıp kendilerine döndükleri anda duyduğu sıradan bir utanç. "Mücadele etmek zorunda kaldığım, bana acımasızca karşı koyan, nesnelerin sıradan görüntüsü gibi." Ve "dünya kendi önemsiz kesinlik tutkusuna bu denli teslim olmuştu."

Blecher'ın kitabında *BİLGİ* sözcüğünün italik yazıldığı görülür. Ve bu *BİLGİ* akılla değil, *DUYGU* ile elde edilir. İnsanın etiyle, kemiğiyle düşündüğü bir şeydir. Blecher için

BİLGİ, bedenin bıraktığı bir izdir. Blecher'ın dili hakkındaki akla ziyan şey, duyguları ve ifadeleri yüklenmiş sözcükler karışımının makineleri andıracak kadar teknik olmasıdır. Birbiri ardına gelen her sözcüğe mekanikleşmenin bir biçimi bulaşır. Duygusal başkaldırılar geometrik bir çerçeve boyunca yayılır. Kitabı okurken, Blecher'ın sözcüklerinin sadece nesneleri tanımlamadığı izlenimine kapılırız; sözcükler pençelerini nesnelere geçirir ve onları yükseğe, cümlelere doğru kaldırırlar. Özel bir sözcüğün uygunluğu hakkında, Blecher'ın şunları söyleyen bir kahramanı vardır: "Sözcük, gerçek hayattaki bir kişiyi izleyip ve sonra onun jestlerini aynada takip ederken hissettiğim aptallığa, rüyalarımdaki çağlayanlara eşlik eden kararsızlığa ve ardından belkemiğim üzerinden uğuldayarak gelen unutulmaz korku anına ya da daha önceden bildiğim tuhaf kristal küreler dekorunun içinde yer aldığı saydam sise dair bir şey içermeliydi."

Kitapta, kadınlarla ilişkilerin sözcüklerin etkisiyle karşılaştırıldığı üç yer vardır. Clara'yla yapılan eylemin dikiş makinesi dükkânından duyulan sesi, "herhangi bir sözlü iletişimden daha büyük ve doğrudan bir suç ortaklığı içerir." Daha önce sözü edilen ikinci kadın ise, balmumu heykel galerisinin cam tabutu içinde, imgesi "içimde sıkışıp kalmış, hâlâ belirsiz, hatırlamak istediğim bir sözcük gibi" yatan ölü kadındır. Ve üçüncü kadın Edda'dır. Weber'in hovarda oğluyla yeni evlenmiş ve ailenin evine taşınmıştır. Anlatıcı yıllardır orayı ziyaret ettiğinden ve evi köşe bucak bildiğinden, Edda "başka bir nesneye, birçok kez tekrar edilmiş bir sözcük gibi, varlığıyla beni kuşatan ve bana işkence eden basit bir nesne"ye dönüşür. Kadının içinde uyandırdığı cinsel heyecan anlatıcının gözünü korkuturken, bedenini bir kütük gibi taşlaştırır.

Sözcükler kadınlara duyulan aşk düzeyine yükseltildiğinden, kitaptaki diyaloglar o denli kısa ve yoğundur ki, daha kısa olamazlardı. Ses tonu hırçındır. Yanıt çok geç geldiğinden, tüm konuşmalarda bir isteksizlik iması vardır. Sözcükler ya fazlasıyla uzatılarak söylenir ya da sıkça yutulur. Konuşmaya, konuşma nedeni daha en başta unutulduktan çok sonra, son çare olarak başvurulur. Duygular kontrolü ele aldıklarında, kitaptaki her kişi için cümleler büzülür. İletişim şu kuralı izler: Duygu ne denli ateşliyse, dünya da o denli soğur. Bu indirgeme diyalogları en ilkel hallerinde yoğunlaştırır, tüm metni biberleyen sözlere ve aforizmalara etkileyicilik katar. Metin boyunca yazılmadan tekrarlandığından ve sürekli okurun zihnine girdiğinden, yazar diyalogları metne dahil etmeyebilir.

Blecher'ın "Ben kimim" sorusu, içsel yıpratmanın erotikleştirdiği bir dünyaya ulaşır. *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar* bir gözlem çalışmasıdır. Ve okuru, nesnelere nesnel bir şekilde baktığımızda genellikle vardığımız yere götürür; burası, sakinliğin ve kendi halinde kabullenmenin olduğu yerdir. Onun sözleriyle: "Her şey ve herkes, kesin, sadece kesin olabilmek için, önemsiz, içler acısı yükümlülükleriyle kuşatılmıştı." "Fazlasıyla rahatsız edici olsa da, çevremde gördüğüm dünyada yaşadığımı kabul etmek zorunda kaldım."

ACİL GERÇEKDIŞILIKTA MACERALAR

"Soluk soluğayım. Batıyorum. Ürperiyorum. Bitiyorum."

—Percy Bysshe Shelley

BİRİNCİ BÖLÜM

Duvardaki sabit bir noktaya gözlerimi dikip bakarken, zaman zaman kim ya da nerede olduğumu artık bilmediğim hissine kapılırım. Böyle zamanlarda yaşadığım deneyim, uzaktan bakınca kimliğimi yitirdiğim duygusudur: Bir an için tamamen bir yabancıya dönüştüğümü duyumsarım; bu soyut karakter ile gerçek benliğim, sahici olan için aynı güçle yarışırlar.

Bir an sonra kimliğim geri gelir. Bu, üst üste konmuş ama birbirinden kazara ayrılmış iki görüntüsü, gösteren kişi onları tekrar birleştirdiği anda, birdenbire üçboyutluluk yanılsaması yaratan bir slayt gibidir. Odam hiç olmadığı kadar havadar görünür. Tıpkı su dolu bir bardağın içine atılan bir topak toprağın, farklı farklı renklerden oluşan tabakalar halinde bardağın dibine yerleşmesi gibi, odam da eski sabit haline döner, içindeki nesneler uygun yerlerini arayıp bulurlar. Odamdaki her bir parça biçimlerini ve renklerini geri kazanır, eskiden hatırladığım gibi olurlar.

Olağan kişiliğimin biçimsizliğin içinde çözüldüğü bu anlar boyunca hissettiğim uzaklık ve yalnızlık duygusu, diğer tüm duygulardan farklıdır. Devam ederse korkuya, kendimi bir daha asla bulamayacak olmanın dehşetine dönüşür. Kendimin büyük ve parlak bir haleyle çevrelenmiş belirsiz silueti, uzakta bir yerde, sisin içinde kaybolmuş bir nesne gibi belirir.

Sonra içimde korkunç bir soru, gerçekte kim olduğum sorusu, tanımadığım teni ve organlarıyla tümüyle yeni bir beden gibi canlanmaya başlar. Yanıt, beynin sahip olduğundan daha temel ve yoğun bir berraklık gerektirir. Bedenimdeki kımıldayabilen her şey kımıldar, çırpınır, gündelik hayatta olduğundan daha esaslı ve şiddetli bir şekilde ayaklanır. Her şey bir çözüm için yalvarır.

Birkaç kez odayı bildiğim şekliyle bulurum, sanki gözlerimi açıp kapamışım gibi; ama her seferinde, dürbünden görünen manzaranın dürbün odaklanırken bir araya toplanması gibi, oda tekrar netleşir; bu esnada birisi aradaki görüntülerin peçelerini delip geçer.

Nihayet kendimi tanır ve yeniden gerçek odayı bulurum. Bu bende hafif bir sarhoşluk duygusuna neden olur. Oda maddesel açıdan olağanüstü derecede yoğundur ve ben şeylerin yüzeyine amansızca geri dönerim: Belirsizlik dalgası derinleştikçe, dalganın tepesi daha da yükselir. Her nesnenin kapladığı yeri kaplamak zorunda olduğu ve benim de olduğum kişi olmak zorunda olduğum bu tür anlar dışında başka hiçbir zaman, asla bu denli berrak hissetmedim.

Belirsizliğe karşı verdiğim mücadelenin artık bir adı yoktur; kalan tek şey, derinliklerinde hiçbir şey bulamadığım basit bir pişmanlıktır. Toptan bir anlamsızlığın, mahrem varlığıma sıkıca bağlı olmasındaki zorunluluk beni şaşırtır. Şimdi kendimi tekrar bulmam ve tepkimi ifade etmeye çalışıyor olmam, tamamen kişiliksiz gibi görünüyor: kendi özünden (yani yoldan saparak çok uzağa giden ve dalgalar arasında el yordamıyla ve öfkeyle ilerlerken, sonunda çareyi tekrar jelatinimsi bir vantuza dönüşmekte bulan bir medusa dokunacından) kaynaklanan kimliğimin basitçe abartılması. Böylece, tedirgin edici birkaç an boyunca, yalnızlığıma sırf acı verici ve eksiksiz bir şekilde geri dönebilmek

için, varoluşumun tüm kesinliklerine ve tüm kuşkularına nüfuz ederim.

Her yalnızlığın, bir önceki yalnızlıktan daha saf ve daha gelişkin bir doğası vardır. Sürgün edilmiş insanlar daha açık ve daha yürekten, gecenin derinliğinde anımsanan bir rüya gibi duru ve yumuşak bir melankoli hissederler. Bu bana hâlâ, çocukluk "krizlerimin" belli belirsiz hüzünlü gizemini ve büyüsünü anımsatır. Kimliğin bu ani yok oluşunda, o erken dönemin lanetli boşluklarına düştüğüm anları yeniden yaşarım; bu açık seçik anlarda dünyayı, sanrıya yol açan esrimelerim canımı sıktığında beni biçimlendiren boşunalığın ve eskimenin tuhaf atmosferi içinde görürüm.

Sokakta beni krize sokan hep aynı yerlerdi: ev ya da bahçe. Ne zaman bu mekânlara girsem baş dönmesi ve bayginlık hissederdim. Kasabada oraya buraya, hiçbir şekilde o yerleri çevreleyen havadan ayırt edilemeyen, görünmez, orijinal tuzaklar yerleştirilmişti ve ben acımasızca bekleyen bu tuzakların yaydığı özel atmosferin kurbanı olmak üzereydim: Bir adım, "lanetli mekâna" doğru tek bir adım daha atacak olsam, kriz kaçınılmazdı.

Bu yerlerden biri, artık kimsenin kullanmadığı, iki kenarı ağaçlı bir yolun sonunda bulunan küçük bir meydandaki kasaba parkındaydı. Bu yeri çevreleyen kuşburnu ve akasya çalılarından, çorak arazinin tenha bir yerine açılan tek bir geçit vardı. Yeryüzünde bundan daha mutsuz ya da daha ıssız bir yer yoktu. Durgun yaz sıcağında, tozlu yaprakların üstüne ağır bir sessizlik çökerdi. Zaman zaman ortalığı, bir askeri birliğe ait boru seslerinin vahşi doğada uzayıp giden yankıları, yürek parçalayıcı feryatlar kaplardı. Çok uzakta, güneşin kavurduğu hava, kaynayan sıvının üzerinde salınan saydam bir buhar tabakası gibi, buğulu bir şekilde titreşirdi.

Vahşi, yalıtılmış, olabildiğince ıssız bir yerdi. Orada soluduğum hava daha yoğundu, sıcaklık daha fazla hissedilir ve insanı tüketirdi. Mutlak bir yalnızlığın ortasındaki tozlu çalılar, güneşin altında sarı sarı parlardı. Güneşin sıcaklığı altında ve "yeryüzünde bir yer"e sabitlenmiş çalılar arasında kaotik yanını yitirmiş saçma sapan bir yaz ikindisinde benim bile tesadüfen karşılaşabileceğim bu yerin, "yeryüzünde bir yer"de var olan bu açıklık alanın üzerinde, tuhaf bir boşunalık duygusu asılı dururdu. O zaman daha derin ve kederli hissederdim; parklarda, güneşin kavurduğu tozlu açık alanlarda, ıssız ve yabanıl yerlerde aylak aylak dolaşmaktan başka, bu dünyada yapacak hiçbir şeyim yoktu. Ama bu gezinti içler acısı bir deneyime dönüşürdü.

Kasabanın diğer ucunda, arkadaşlarımla yıkanmaya gittiğim nehrin yüksek kıyılarında lanetli bir yer daha vardı. Gevşek toprak bir noktada göçmüştü. Bu yerin tam üzerinde, ay çekirdeğinden yağ üreten bir fabrika vardı. İşçiler çekirdek kabuklarını kıyının göçük olan bu kısmına dökerdi; zamanla burada oluşan yığın o kadar yükseldi ki, kuru kabuklardan, kıyının en tepesinden suyun kenarına kadar uzanan bir yamaç oluştu.

Oyun arkadaşlarım, ayakları çürümüş çekirdek kabuğu halısına bata çıka bu yamaçtan suya inerdi, el ele tutuşarak, dikkatlice. Yüksek kıyının (bu yamacın her iki yanındaki) duvarları oldukça dikti ve tuhaf düzensizliklerle doluydu: arabesk tarzda ama tam iyileşmemiş yara izleri kadar iğrenç, yağmurun yonttuğu uzun, ince kanallar, çamur etinden paçavralara benzeyen, korkunç açık yaralar. Beni böylesine etkileyen bu duvarların arasından, ben de suya kadar tutunarak inerdim.

Burun deliklerim, daha nehir kıyısına ulaşmadan çok önce, çürümüş çekirdek kabuğu kokusuyla dolardı. Bu beni,

kısa bir kuluçka dönemi gibi, krize hazırlardı. Nahoş bir kokuydu, yine de güzeldi. Krizler gibi.

İçimde bir yerde, koku alma duyusuyla ilgili algım yarılır ve çürüme kokusu farklı hedeflere ulaşırdı: Başka kokularla karışmış olsa da, çürüyen kabukların jelatinimsi kokusu, bu kokunun hoş parfümünden ayrı, oldukça farklıydı: kavrulmuş fındığın sıcak ve sade kokusu. Onu kokladığım an, parfüm beni, tüm bedenimi dolaşarak, içimdeki lifleri adeta eriterek ve onları daha hafif, daha az belirsiz bir malzemeyle değiştirerek dönüştürürdü. O andan sonra kaçınılmaz son gelirdi. Göğsümde hoş, sarhoş edici bir duygu baş gösterir, bir sersemlik hissi beni nihai yenilgimi yaşayacağım yere, nehir kıyısına doğru sürüklerdi.

Yıldırım hızıyla kabuk yığınından aşağıya, suya doğru koşardım; bu sırada hava sert bir şekilde karşı koymaya, beni keskin bir bıçak gibi durdurmaya çalışır ve uzay beklenmedik ölçüde güçlü bir çekme kuvvetiyle, uçsuz bucaksız bir çukurun içine kaotik bir biçimde çökerdi. Oyun arkadaşlarım benim bu apansız çılgınca düşüşümü dehşet içinde izlerdi. Aşağıdaki çakıl taşlı plaj çok dardı ve en küçük yanlış bir adımda, yüzey anaforları devasa derinliklerin belirtisi olan suyun içine düşebilirdim.

Ama yaptığım şeyin tam olarak farkında değildim. Suya vardığımda aynı hızla geri, kabuk yığınına koşar ve kıyıdaki bir çukura doğru aşağı yönde devam ederdim. Çukur küçük bir mağara oluşturmuştu, kayaya oyulmuş bir oda gibi, serin ve gölgeli bir yeraltı mağarası. İçine girer, terden sırılsıklam ve tükenmiş bir halde, tir tir titreyerek yere uzanırdım.

Biraz kendime gelince, bu yeraltı odasının bildiğim olağanüstü güzel dekorunun tadını çıkarmaya başlardım. Kayadan köpürerek çıkan bir kaynak vardı, zeminde ilerler

ve çakıl taşlarının ortasında, insanı hayran bırakan berrak bir su havuzu oluştururdu. Havuzun üzerine eğilmekten ve gözlerimi dikip yeşil yosunların dipte oluşturduğu enfes dantele, küçük tahta parçalarına tutunmuş kurtçuklara, çamurla kaplanmış, eski ve paslı metal hurdalara, olağanüstü güzel suyun içinde canlı ve cansız sayısız nesneye bakmaktan asla bıkmazdım.

Kasaba, bu iki lanetli yerin dışında, kolaylıkla birbirinin yerine geçebilen, tekdüze ve sıradan bir ev, insanı çileden çıkaran, hareketsiz bir ağaç kalabalığının ve tozun içine gömülmüştü, ayrıca her yerde bir sürü köpek ve boş arsa vardı.

Ama krizler kapalı odalarda daha kolay ve sık yaşanırdı. Tuhaf bir odada yalnız kalmaya dayanamazdım. Kalmaya zorlandığımda ise, sadece birkaç dakika içinde tatlı ama korkunç bir baygınlık hali baş gösterirdi. Bu ortamı odanın kendisi hazırlardı: Duvarlardan sıcak ve davetkâr bir samimiyet duygusu yayılır ve tüm mobilyaları, her bir nesneyi kaplardı. Oda her haliyle görkemliydi ve ben orada olmaktan mutluydum. Yine de bu, bir hileden başka bir şey değildi; krizin oynadığı küçük, sapkın, kurnazca bir oyundu. Bu eksiksiz mutluluk anı geçtikten sonra her şey altüst olur, karmaşa hüküm sürmeye başlardı. Gözlerimi dört açıp dikkatle çevreme bakardım, ama nesneler olağan anlamlarını yitirmiş, yeni varoluşlarıyla yıkanmış olurdu. Sanki birisi, o ana dek nesnelerin içine sarıldığı ince, şeffaf kâğıdı açardı ve bir anda nesneler hiç olmadıkları kadar yeni görünmeye başlardı: sezgi gücümün ötesinde, yeni, üstün, fantastik bir şekilde değerlendirilmeye yazgılılarmış gibi.

Ama daha fazlası vardı: Nesneleri tam bir özgürlük çılgınlığı ele geçirirdi ve birbirlerine karşı ilan ettikleri bağımsızlık basit bir tecridin çok ötesine geçer, sevince ve esrimeye

varırdı. Yeni bir ışık içinde yaşama şevkleri beni de kuşatırdı: Sanki canlı bir bedene nakledilen bir organın, kendisine yapancılaşıp vücutla bütünleşene kadar hafif bir fiziksel başkalaşıma uğraması gibi, beni tam olarak bir nesne, odanın bir parçası yapan görünmez ağlar, beni onlara bağlayan güçlü bağlar hissederdim.

Bir kriz esnasında, güneşin küçük ışık şelaleleri yolladığı duvar, pırıltılı dalgalarla beneklenen yapay bir altın göle benzerdi. Aynı zamanda, camın arkasından, deri ciltli büyük kitaplarla dolu bir kitaplığın köşesini görürdüm. Ve sonunda, gerçek hayatta olan ve baygınlığımdan uzakta algılanan bu ayrıntılar, son bir yudum kloroform gibi beni sersemletir ve uyuştururdu. Beni en çok rahatsız eden, nesnelerin bu en sıradan ve en bilindik halleriydi. Birçok kez görülen yaşamak alışkanlığı onların ince tenlerini yıpratmış olmalıydı ve zaman zaman bana derileri yüzülmüş ve kanlı (ve canlı, tarifsiz şekilde canlı) görünürlerdi.

Dünyanın üzerinde süzülmeye başladığımda kriz zirve noktasına ulaşırdı, bir an için keyifli ve acılı bir durumdu bu. İlk ayak sesi duyulur duyulmaz oda eski haline dönerdi: Nesneler yerlerine geri çekilirdi ve ben kendi coşkunluğunda neredeyse algılanamaz öyle bir küçümseme hissederdim ki, bu beni yaşadığım kesinliklerin tereddütler dünyasından en dayanıksız zarlarla ayrıldıklarına inandırırdı.

Bildiğim eski odamda uyanırdım, ter içinde, tükenmiş, çevremdeki şeylerin boşunalığının tamamen bilincinde ama onlardaki yeni ayrıntıları, sanki yıllarca her gün kullandığımız bir şeyde durup dururken yeni bir özellik keşfeder gibi, gözlemleyerek. Oda, bir patlamadan sonraki sülfür kokusu gibi, felaketin belli belirsiz anısını aklında tutardı. Cam kapaklı kitaplığın içindeki ciltli kitaplara gözlerimi dikmiş bakarken, onların hareketsizliklerini nedense sinsiliğin ve suç

ortaklığının kalleş işareti sayardım: Etrafımdaki nesneler gizemli tavırlarından asla vazgeçmez, kendi kayıtsızlıkları tarafından şiddetle korunurlardı.

Ruhun belli derinliklerinde sıradan sözcüklerin hükmü yoktur. İşte buradayım ve yaşadığım krizlerin doğru bir tanımını yapmaya çalışıyorum, ama bulabildiğim tek şey imgeler. Bu imgelerin özünü iletebilecek sihirli sözcük, hayatın diğer çehrelerinin özlerinden ödünç alınmış ve onların makul bir bileşiminden yeni bir koku damıtmış olmalıydı. Sözcük, gerçek hayattaki bir kişiyi izleyip ve sonra onun jestlerini aynada takip ederken hissettiğim aptallığa, rüyalarımdaki çağlayanlara eşlik eden kararsızlığa ve ardından belkemiğim üzerinden uğuldayarak gelen unutulmaz korku anına ya da daha önceden bildiğim tuhaf kristal küreler dekorunun içinde yer aldığı saydam sise dair bir şey içermeliydi.

Çevremdeki, sırlarının içine sımsıkı kapatılmış ve nesnelerin zorbalığından yalıtılmış insanlara imrenmişimdir. Belki hayatlarını paltolarının mahkûmları olarak sonuna kadar yaşayabilirler, ama dışsal hiçbir şey onları korkutamaz ya da alt edemez, hiçbir şey harikulade hapishanelerine sızamaz. Beni dünyadan ayıracak hiçbir şeyim yoktu: Çevremdeki her şeyle baştan aşağı istila edilmiştim; belki de tenim bir elek olmuştu. Çevreme gösterdiğim dikkat, her ne kadar şüpheli olsa da, sadece iradi bir davranış değildi: Sözcük, doğası gereği, dokunaçlarını bana saplamıştı; Hydra'nın sayısız kolu içime girmişti. Fazlasıyla rahatsız edici olsa da, etrafımda gördüğüm dünyada yaşadığımı kabul etmek zorunda kaldım; bunun için yapacak bir şey yoktu.

Krizler bana ait oldukları kadar, hatırladığım bu yerlere de aitti. Doğru, bazı yerlerin kendi "kişisel" kötülükleri vardı, ama öyle bile olsa, bu yerler çok önce kapıldığım bu esrimenin içinde değildi. Örneğin, bazı odalarda, devinimsizlikleri ve sınırsız yalnızlıkları yüzünden melankoliyi billurlaştıran krizler hissettim.

Bununla birlikte, nesnelerin zararsız olabileceği kanaati (ki dünyayla benim aramda yapılan bir tür ateşkes, beni bu zalim konunun monotonluğuna çok daha umutsuz bir şekilde sokan bir ateşkes), zaman zaman nesnelerin bana dayattıkları dehşete eşit bir korkuyu dindirmeye başladı: Zararsızlıkları evrensel bir güçsüzlükten geliyordu. Anlaşılmaz bir duyguya kapılmıştım: Dünyadaki hiçbir şey olumlu bir sonuca ulaşamayacaktı; herhangi bir şeyi başarmak mümkün değildi. Nesnelerin vahşeti bile doğal akışını sürdürüyordu. Doğal ya da doğaüstü dünyada algılanabilen her şeyin kusurlu olduğu düşüncesinin içimde biçimlenmesinin nedeni buydu.

İçsel bir diyalogda, çevremdeki kötü güçlere bir gün meydan okumaktan, ertesi günse onları sefilce pohpohlamaktan asla vazgeçmeyeceğime inanırım. Nedensiz olmasa bile, bazı tuhaf ayinlerden keyif alırdım.

Ne zaman dışarı çıkıp farklı sokaklara girsem, eve geri aynı yoldan dönerdim. İçinde ağaçların ve evlerin resmedildiği bir çember çizmekten kaçınmak için böyle yapardım. Bu açıdan yürüyüşlerim, çözüldüğünde aynı rota boyunca geri sarmak istediğim bir ipliğe benzerdi ve eğer öyle yapmazsam, bu işe bulaşan nesneler sonsuza kadar bana yakından saldırırdı.

Ne zaman yağmur yağsa, suyun akış yolu üzerindeki taşlara dokunmamaya özen gösteririm. Suyun etkinliğine bir şey katmamak ve temel güçlerini engelsizce yerine getirmesine olanak tanımak için böyle yapardım.

Ateş arındırır. Cebimde daima bir kibrit kutusu olurdu ve özellikle üzgün hissettiğim anlarda bir kibrit çakar, ellerimi ateşin içinden geçirirdim, önce birini, sonra diğerini.

Tüm bunlar bir varoluş melankolisinin, hayatım boyunca bir çocuk olarak yaşadığım bir tür doğal örgütlü işkencenin göstergesi olmuştu. Zaman içinde krizler, ardında güçlü bir bellek bırakarak, kendiliğinden kayboldular. Ve ergenliğe ulaştığımda tamamen geçip gitseler de, krizlerden önce gelen alacakaranlık etkinliği[13] ve ardından gelen dünyaya dair derin bir boşunalık duygusu, deyim yerindeyse, benim doğal halim olmuştu.

Boşunalık, bir sıvının her yöne yayılması gibi, dünyanın tüm boşluklarını doldurdu ve üzerimdeki, sonsuza dek kusursuz, saçma ve anlaşılmaz gökyüzü, kendi kederli rengine büründü. Bu boşunalıkla ve altındaki gökyüzüyle çevrili olduğumdan, bugün bile, sonsuza dek lanetlenmiş olarak amaçsızca yürüyorum.

13 Alacakaranlık etkinliği (*crepuscular state*): Bazı böceklerde, kuşlarda ve sıçan gibi diğer bazı hayvanlarda alacakaranlıkta ya da şafaktan hemen önce görülen (uçmak, avlanmak gibi) etkinlik hali. -ç.n.

İKİNCİ BÖLÜM

Krizlerim için başvurduğum doktor tuhaf bir kelime telaffuz etti: "sıtma." Mahrem ve gizemli dertlerimin bir ismi olabilmesine çok şaşırmıştım, ama işe yaramak için oldukça garip bir isimdi. Doktor bana kinin yazdı: şaşırmak için başka bir neden. Nasıl bir hastalık olduğunu anlayamadım; *o*, yani hastalık bir kişi, yani *ben*, tarafından alınan kininle iyileştirilebilirdi. Ama beni en fazla rahatsız eden, doktorun kendisiydi. Beni muayene ettikten çok sonra bile, yapmasına bir türlü engel olamadığım anlık ve otomatik jestleriyle belleğimde var olmaya ve koşuşturmaya devam etti.

Yumurta kafalı, kısa bir adamdı; yumurtanın sivri ucu, sürekli hareket halindeki siyah sakalına doğru uzuyordu. Küçük kadife gözleri, kesintili jestleri ve öne çıkık ağzıyla bir fareye benziyordu. Bu izlenim öyle ani ve öyle güçlüydü ki, *r*'leri uzun ve gür bir sesle, konuşurken sanki gizli bir şeyi çiğniyormuşçasına yuvarlayıp söylemesinin tamamen doğal olduğunu düşündüm. Bana verdiği kinin sadece, onda fareye benzer bir şeyin olduğuna dair inancımı güçlendirmişti ve söz konusu bu inancıma dair onaylamanın fazlasıyla tuhaf olduğu, hikâye etmeye değer bir ayrıcalık olduğuna inandığım çocukluğumun çok merkezi gerçeklerine dokunduğu anlaşıldı.

Evimizden biraz uzakta, dikiş makineleri satan bir dükkân vardı. Her gün orada saatler geçirirdim. Sahibi, askerden yeni dönmüş, Eugen adında genç bir adamdı ve hayatını bu dükkândan kazanmayı umuyordu. Clara adında, kendisinden bir yaş genç kız kardeşiyle kasabanın dışındaki bir mahallede otururlar ve tüm günlerini bu dükkânda geçirirlerdi, ne bir arkadaşları ne de akrabaları vardı.

Kiraladıkları bu daire, daha önce bir işyeri olarak kullanılmamıştı. Duvarlar yeniden boyanmamıştı ve menekşe renkli çelenklerle ve bir zamanlar içlerine resimlerin asıldığı solmuş dikdörtgenlerle kaplıydı. Bronz bir lamba, ki o da önceden kalmaydı, tavanın tam ortasından sarkıyordu. Salonda, ağız kısmı yeşil porselenden ayıyoncası yaprağı kabartmalarla bezenmiş, koyu kırmızı renkte İtalyan çinisi bir abajur vardı. Çok süslü, eski ve modası geçmiş olmasına rağmen etkileyiciydi. Mezar taşı ya da bir geçit töreninde eski üniformasını giymiş emekli bir general gibi bir şeye benziyordu.

Dikiş makineleri, salonun arkasına doğru uzanan geniş koridorlarla birbirinden ayrılmış üç sıra halinde dizilmişti. Eugen her sabah, tabanına delikler açtırdığı eski bir tenekeye doldurduğu suyla zemini ıslatmak için büyük emek harcardı. Zeki helezonlar ve sekiz rakamı şeklinde ilerleyen sızıntıyı tatlı sözlerle ustaca ikna eder ve bazen suyla yere adını ya da günün tarihini yazardı. Duvardaki boya da açıkça bu tür incelikler gerektirmekteydi.

Salonun dip tarafında ahşap bir paravan, dükkânı, girişine yeşil bir perde asılmış daha küçük başka bir alandan tam anlamıyla ayırıyordu. Eugen ve Clara zamanlarının çoğunu bu arka odada geçirir ve dükkânı boş bırakmamak için öğle yemeklerini hep burada yerlerdi. Buraya "kulis" diyorlardı ve ben bir keresinde Eugen'in şöyle dediğini duymuştum:

"Gerçekten de oyuncuların sahneye çıkmak için bekledikleri odaya benziyor. Buradan çıkıp dükkâna girerken ve yarım saatinizi bir dikiş makinesi satmak için harcarken rol yapmaz mısınız?" Sonra, daha bilgiç bir ses tonuyla eklemişti: "Hayatın tamamı kusursuz bir tiyatrodur."

Bu perdenin arkasında Eugen keman çalardı. Kâğıtları masanın üstüne yayar, sonra masaya yaslanır ve çizgilerin üzerindeki karmakarışık notaları, sanki düğümlenmiş bir ip yumağını açmaya ve onu ince uzun bir ip, bir melodi ipliği haline getirmeye çalışır gibi, sabırla çözerdi. Çeyiz sandığının üstünde, odayı soluk bir ışıkla doldururken kemancının çarpık gölgesini duvara düşüren küçük bir petrol lambası, bütün bir öğleden sonra yanardı.

Oraya, oturduğum eski muşamba kanepenin bir parçası, mobilyanın kimsenin aldırmadığı ve kimseyi sıkmayan hareketsiz bir uzantısı olmak için çok sık giderdim. Giderdim çünkü Clara öğleden sonra makyajını arka odada yapardı. Giysilerini küçük bir gardırobun içine koyardı ve çeyiz sandığının üstündeki lambaya yasladığı kırık bir aynada kendisine bakardı. Ayna o kadar eskiydi ki bazı yerlerde sırı tamamen dökülmüştü ve yansıyan görüntüleri aynı filme üst üste çekilmiş fotoğraflar gibi birleştirirken, gerçek nesneleri aynanın arkasında oraya buraya dağılmış gibi gösterirdi.

Bazen neredeyse tüm giysilerini çıkarırdı ve hiç rahatsızlık duymadan kollarını kaldırır, koltuk atlarını kolonyayla ovardı; ya da ellerini iç gömleğinin altına sokarak memelerinin arasını silerdi. İç gömleği kısaydı ve eğildiği zaman, siyah çoraplarının sımsıkı sardığı düzgün bacaklarını boydan boya görebilirdim. Tam olarak, parktaki simitçinin gösterdiği pornografik bir kartpostalda gördüğüm yarı çıplak bir kadına benziyordu. O müstehcen resim gibi, Clara da,

göğsümde bir tür boşluk ve kasıklarımda arzulamanın şiddetli sancısıyla, aynı anlaşılmaz baygınlık hissini uyandırırdı.

Clara'nın makyajını bitirmesini beklerken hep aynı yerde, arka odadaki kanepede, Eugen'in arkasında otururdum, çünkü o zaman, dükkâna gitmesi gerektiğinde abisiyle aramdaki boşluktan geçmek zorundaydı ve burası o kadar dardı ki baldırları elinde olmadan dizlerime sürterdi. O anı her gün dört gözle, aynı sabırsızlık ve aynı azapla beklerdim. Gerçekleşebilmesi, kızgınlık ve aşırı alınganlık karışımı bir duyguyla gözlemlediğim çok sayıda saçma koşula bağlıydı. Olması gereken tek şey, susaması ya da keman çalmaktan yorulması veya dükkâna bir müşterinin girmesiyle Eugen'in kalkıp odadan çıkmasıydı; bu durumda Clara bana dokunmadan önümden geçebilirdi.

Her öğleden sonra dükkânın kapısına yaklaşırken uzun ve titreyen antenim dışarı çıkar ve keman sesi var mı diye havayı yoklardı. Eugen'in çalışını işittiğim an rahat bir nefes alırdım. Usulca içeri girer ve beni müşteri sanıp parçasına ara vermesin diye eşikten adımı haykırırdım. Eğer çok fazla, birkaç saniye kadar durup ara verdiyse, melodinin akıcılığını ve büyüsünü kontrol ediyor ve kemanı bir daha eline almamak üzere yerine koymak konusunda kendisini ikna ediyor olabilirdi. Ama o öğleden sonra yaşanan olası tek kötü macera bu değildi. Arka odada her tür şey ters gitmiş olabilirdi...

Clara makyajını bitirene kadar, en ufak bir ses duyabilmek, en küçük bir kımıltı görebilmek için tetikte bekledim. Eugen, pasta yemek için kafeye gittiğini haber vermek için öksürebilir ya da yutkunabilirdi mesela. Bunun gibi önemsiz bir şey, tek bir öksürük, çarçur edilmiş bir öğleden sonranın korkunç felaketinin müjdecisi olabilirdi. Aslında bütün bir gün boşa geçmişti ve o gece yatakta dizlerimin Clara'nın

çorabına değdiği anı ("görülecek" her ayrıntıda durarak ve hak ettikleri gibi tadını çıkararak) sakin sakin düşünmek yerine, bu düşünceyi arayıp taramak, biçimlendirmek ve okşamak yerine; uyuyamadan ve günün ağarmasını sabırsızlıkla bekleyerek, nevresimin altında hararetle kıvranıp duracaktım.

Bir gün tamamen sıra dışı bir şey oldu. Çok ani gelişen ve sonrasında bana zevk veren böyle önemsiz bir olaya dayanan bu macera, ki en başta bir felakete işaret edecek ama bir sürprizle sonuçlanacaktı, olsa olsa bir hokkabazın bir araya getirebileceği denli uyumsuz nesnelerle inşa edilen bir yapıya benzetilebilirdi. Clara ziyaretlerimin anlamını bir çırpıda ve kökten değiştirdi, onlara yeni bir anlam, yeni heyecanlar kattı. Bu daha çok, kırmızı bir sıvının içine bırakılan bir kristali sıvının aniden parlak yeşil renge dönüştürdüğü o ünlü kimya deneyine benziyordu.

Dükkânın kapısı açılıp da içeri bir müşteri girdiği sırada, her zamanki yerimde ve her zamanki sabırsızlığımı bekleyerek, kanepede oturuyordum. Eugen hemen arka odayı terk etti. Her şeyi kaybedeceğimi anladım. Dükkândaki sohbet sonu gelmez şekilde uzayıp giderken, Clara ifadesiz makyajına devam ediyordu. Acaba Eugen, Clara süslenmesini tamamlamadan önce geri dönecek miydi? Hem Clara'nın makyajını hem de Eugen'in sohbetini takip ederken, bu soru bana acı verici geliyordu; anladım ki, Clara odadan çıkıp dükkâna girene ya da arka odaya ikisi birlikte dönene dek, bu iki olay birbirine paralel yürüyecekti; tıpkı bir filmde, birbirlerine doğru çılgınca yarışırken çarpışmak üzere olan ya da ikisinden biri son anda yandaki hatta geçebilsin diye müdahale eden gizemli bir elin varlığına bağlı olarak hızlanan trenler gibi. Bu arada sohbet kendi yolunda devam etti ve Clara yüzünü pudralamayı sürdürdü.

Dizlerimi masaya yanaştırarak kadere yardım etmeye çalıştım, ama masaya erişmek için kanepenin tam kenarına münasebetsiz, hiç değilse komik bir pozisyonda tünemiş olmam gerekiyordu. Clara'nın aynadan bana bakıp güldüğü hissine kapıldım.

Kısa süre sonra dudaklarını boyamayı bitirdi ve son bir dokunuşla yanaklarını pudraladı. Odaya yayılan parfüm kokusu arzu ve çaresizlikle başımı döndürüyordu. Yürüyüp yanımdan geçerken, en azından olmasını umduğum şey şuydu: Günaşırı yaptığı gibi, aramızda hiçbir şeyin olmadığını ima eden bir kayıtsızlık ifadesiyle dizlerime sürtünmesi; ya da belki, elbette sadece hayalimde canlandırıyor olsam da, biraz daha fazlası.

Ahlaksızlık, herhangi bir sözlü iletişimden daha büyük ve doğrudan bir suç ortaklığı içerir. İçsel bir melodi gibi aniden bedeni sarar; zihni, eti, kanı tamamen değiştirir. Bir anda Clara'nın bacakları bacaklarıma değdi, içimde uçsuz bucaksız yeni umutlar, yeni beklentiler yeşerdi.

O benim ilk eksiksiz ve normal seks maceramdı. Bunu ta ilk günden, ilk andan anlamıştım. İşkence ve ızdırapla, korkuyla ve diş gıcırdatmayla dolu bir maceraydı; sabırsızlıkla geçen uzun ve sancılı bir gösteri olmasa da, aşka yaklaşabilirdi. Ben ne denli cesur ve aceleciysem, Clara o denli sakin ve kaprisliydi. Beni tahrik etmek için berbat bir yöntem izliyor, acı çekmemi görmekten alçakça bir zevk alıyordu, daima cinsel eylemden önce gelen ve onun bir parçası olan bir zevk.

Uzun süre beklediğim şey ilk kez gerçekleşti; basitliğin kışkırtması öyle ilkeldi ki (neredeyse vahşiceydi), kullandığı sözcükler o zaman sahip oldukları düşmanlığı hâlâ sürdürüyor (özellikle o anonim fiil). Yapmam gereken tek şey

onları hatırlamaktı ve şu anki kayıtsızlığımı sanki bir asit aşındırmıştı.

Eugen uzakta, günlük işlerle meşguldü. İkimiz yalnız ve sessizdik. Clara, üzerinde öğleden sonra giydiği elbisesi, bacak bacak üstüne atmış, sırtı dükkân penceresine dönük, hiç durmadan bir şey örüyordu. Aramızda birdenbire buz gibi bir hava oluşmasına yol açan arka oda macerasının üzerinden birkaç hafta geçmiş, ardından gelen gerilim onun tarafında tam bir kayıtsızlığa dönüşmüştü. Saatlerce tek bir kelime bile konuşmadan karşılıklı oturduk; ama bu sessizliğin üzerinde sallanıp duran gizli bir ahenk, patlamaya hazır kusursuz bir anlayış vardı. İhtiyaç duyulan tek şey, gelenek pelerinini delip geçecek gizemli bir sözcüktü. Geceleri düzinelerce plan yapardım ve ertesi gün bu planlar en basit engellere takılırdı: Örgüsünü bitirmek zorundaydı, ışık uygun değildi, dükkân çok sessizdi, dikiş makinelerinin yerleştirilmesi insanı altüst edecek kadar (hatta duygusal motivasyonlar için bile) çok önemliydi. Dişlerimi sıkarak beklerdim: Sessizlik korkunçtu, bana çok güçlü gelen ve bir çığlığı biçimlendiren bir sessizlikti.

O anı bozan Clara'ydı. Gözlerini örgüsünden hiç kaldırmadan ve neredeyse bir fısıltıyla şöyle dedi: "Bugün daha erken gelmiş olsaydın *o işi yapabilirdik*. Eugen öğle yemeğinden hemen sonra çıktı."

Bu noktadan sonra aramızda seksi ima eden hiçbir şey olmadı ve şu birkaç sözcükten sonra ortaya birden yeni bir gerçeklik çıkıverdi. Bu gerçeklik, sanki dikiş makinelerinin ortasında yerden mermer bir heykel bitivermiş gibi mucizevi ve olağanüstüydü.

Kaşla göz arasında Clara'nın yayındaydım. Elini yakaladım ve sert bir şekilde okşadım, öptüm. Elini elimden kurtardı.

"Bırak gideyim," dedi, sinirlenmişti.

"Bana gel Clara. Lütfen..."

"Çok geç oldu. Eugen geri dönmek üzere yoldadır. Bırak gideyim, bırak gideyim."

Ateşli bir şekilde her yerine dokunmaya başladım; omuzlarına, memelerine, bacaklarına...

"Bırak gideyim," diyerek karşı çıktı.

"Hâlâ vakit var," diye yalvardım.

"Nerede?"

"Arka odada. Hadi. Orası mükemmel."

"Mükemmel" sözcüğünü söyler söylemez göğsüm umutla doldu. Tekrar elini öptüm ve onu zorla sandalyeden kaldırdım. Kendisini zemin boyunca sürüklememe izin verdi.

O günden sonra, öğleden sonra "alışkanlıklarımız" değişikliğe uğramıştı. Hâlâ aynı sonatları çalan Eugen aynı Eugen'di (gerçi, artık kemana katlanamıyor ve gitmesini dört gözle bekliyordum), Clara aynı Clara'ydı, ben aynı odadaydım, ama kaygılarım farklıydı. Sanki büyüyünce oynamayı bıraktığım oyun için tasarlanmış oyun tahtasında, yeni bir oyun oynuyordum.

Eugen dükkândan her ayrıldığında, o ana dek bildiğimden çok daha zor bir bekleme süresi başlardı. Dükkândaki sessizlik buz kütlesi gibiydi. Clara camın yanında oturup örgü örerdi. Her gün böyle, maceramızın daha ileriye gidemeyeceği bir "başlangıçla" başlıyordu. Bazen Eugen, Clara arka odada yarı çıplakken giderdi ve benim ilk düşündüğüm şey, bunun işleri hızlandıracağı olurdu. Yanılırdım: Her şeyin dükkânda başlaması gerekiyordu. Önce elbiselerini giymesini, ardından öğleden sonra okuyacağı kitabının birinci sayfasını açacağı pencerenin yanına gitmesini beklemek zorunda kalırdım.

Karşısındaki tabureye oturur, onunla konuşmaya başlardım, defalarca yalvarıp yakarırdım. Bunun beyhude olduğunu

bilirdim: Clara rıza gösterirdi, ama çok nadir; o zaman bile, tam bir uysallıkla, beni kendisinden yoksun bırakacağı bir hileye başvururdu. "Arka odaya aspirin almaya gidiyorum. Başım çok ağrıyor. Lütfen beni takip etme."

Takip etmeyeceğime yemin eder ve hemen peşinden koşardım. Bunun üzerine gerçek bir savaş başlardı, ama Clara ekilip biçilmeye dünden hazırdı: Sanki bir şeye takılıp düşmüş gibi kanepeye yığılır, sonra ellerini başının altına koyar, gözlerini yumar ve uyuyormuş gibi yapardı. Vücudunu bir santim bile kımıldatmak benim için imkânsızdı. Ona abanmadan önce, elbiselerini bacaklarına kadar sıyırmak zorunda kalırdım. Hiç direnmezdi, ama yardım da etmezdi: Bir tahta parçası gibi hareketsiz ve kayıtsız kalırdı; ve eğer mahrem ve gizemli sıcaklığı olmasaydı, onun "bildiğini" asla bilemeyecektim.

Doktorun kinin yazmak için uğraması da, hemen hemen aynı zamana rastladı. Bu ziyaret sırasında edindiğim izlenim, daha önce bahsetmiş olduğum gibi, onun bir fareye benzediği izlenimi, anormal ve saçma sapan bir olayla pekişti.

Bir gün Clara'nın yanına uzanmış şehvetle elbisesini çekiştirirken, odada alışılmışın dışında bir şey olduğu hissine kapıldım. Bu duygu daha çok, belirsiz ama yine de yaşamayı umduğum ve somut herhangi bir şeyden daha yabancı bir varlıkla paylaşamayacağım o aşırı hazzın ani esintisinden kaynaklanıyordu, ama ben canlı bir varlık tarafından gözetleniyor olduğumuzu hissetmiştim.

Kafamı çevirince paniğe kapıldım; çeyiz sandığının üstünde, Clara'nın pudralığının hemen arkasında gördüğüm, fareden başka bir şey değildi. Sandığın kenarındaki aynanın yanında durmuş, minik siyah gözleriyle bana bakıyordu. Lambanın ışığı bu gözleri, beni delip geçen ve birkaç saniye

boyunca sanki beynime işleyen bir yoğunlukla gözlerimin içine bakan parıltılı iki altın noktaya dönüştürmüştü. Belki yaratık bana edeceği bir küfür arıyordu, ya da aradığı sadece bir sitemdi, ama çok geçmeden çekiciliği kayboldu ve hayvan aniden sandığın arkasında gözden kayboldu. Doktorun beni gizlice gözetlemeye geldiğinden emindim.

Bu tahminim, her akşam ilacımı aldığım sırada pekişiyordu. Mantıksız olsa da, bu düşüncemi kesinlikle kabul edilebilir buldum: Kinin acıydı. Doktor Clara'nın bana arka odada zevk verebildiğini görmüş ve bunun acısını çıkarmak için bana dünyanın en acı ilacını yazmıştı. Doktorun kararını uzun uzun düşünürken, sadece onun sesini duyabiliyordum: "Ne kadar çok zeeevk, o kadar acı ilaaaç."

Beni ilk muayene edişinden birkaç ay sonra, doktor evinin tavan arasında ölü bulundu: Beynine bir kurşun sıkmıştı.

Bu korkunç haberi aldığımda kendime sorduğum ilk şey, "Tavan arasında fareler var mıydı?" oldu. Bilmek zorundaydım. Çünkü eğer doktor gerçekten öldüyse, cesedine bir fare çetesi saldırmış ve doktorun yasadışı insan varlığını sürdürebilmek için hayatı boyunca ödünç aldığı tüm fare maddesini ondan söküp geri almış olmalıydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Clara'yla ilk karşılaştığımda sanırım on iki yaşındaydım. Ama çocukluk anılarımın ne kadar geriye gittiğinin bir önemi yok; bu anılar daima cinsel farkındalıkla bağlantılı olmuştur. Cinsellikle ilgili ilk deneyimlerimi kesinlikle gece, korku ya da arkadaşlıkla ilgili ilk deneyimlerim kadar nostaljik ve saf bulur, onların diğer melankolik olaylardan, (örneğin benden daha yaşlı birisiyle el sıkıştığımda, tokalaştığım devasa elden çok farklı olan ve boğumlu parmaklar yığını içinde kaybolan minicik elimin, ne ölçüde büyük ve ağır olduğunu belirlemeye çalışırken fiziksel olarak ölçtüğüm sıkıcı "büyüme" beklentisi gibi olaylardan) asla farklı olmadıklarını düşünürüm.

Çocukluğumda kadın ve erkek arasındaki farkı umursamadığım kısa bir dönem olduğunu anımsıyorum. Bununla ilgili net bir anım olmasa da, yaşayan tüm canlıların birbirine karışıp hareketten ve hareketsizlikten oluşan anlaşılır bir bütün oluşturdukları bir zaman olmuş olabilirdi: Seksin "gizemi" hep vardı; bir nesne (bir masa ya da bir sandalye) kadar somut bir sır.

Ama bu uzak anıları dikkatli bir şekilde gözden geçirdiğimde anlıyorum ki, onları geçmişe sürgün eden şey, o zamanlar cinsel ilişkiyi yanlış yorumluyor olmamdı. Kafamda kadın organlarıyla ilgili tamamen yanlış bir resim vardı ve eylemin kendisini Clara ile yaşadığımdan daha tuhaf ve

çok daha törensel olarak hayal ediyordum. Yalan yanlış yorumlardan gittikçe kesinlik kazanan yorumlara kadar tüm yorumlarım tarifsiz bir gizem ve acılık içeriyordu ve kaba taslaklara dayanarak yapılmış bir resim gibi yavaş yavaş tutarlılık kazandı.

Kendimi, topuklarına kadar inen bir gecelik giymiş küçük bir çocuk olarak hayal edebiliyorum. Bol güneşli bir avluya açılan bir kapının eşiğinde oturmuş çaresizce ağlıyorum; avlunun kapısı açık ve ardında, karınları üstüne yatmış uyuyan köpeklerle sebze tezgâhlarının gölgesine uzanmış adamlar olan boş bir meydan; sıcak, mahzun bir öğle vakti meydanı. Havada çürümüş sebzelerin pis kokusu var ve etrafımda gürültüyle vızıldayan büyük mor sinekler, damlayan gözyaşlarımı yudumlamak için ellerime konuyorlar, sonra avlunun yoğun, yakıcı ışığında döne döne ve çılgınca uçuşuyorlar. Durup toprağa işiyorum. Sıvıyı son yudumuna kadar içen açgözlü toprağa bakıyorum. Çişim, var olmayan bir nesnenin gölgesi gibi koyu bir leke bırakıyor. Yüzümü geceliğimle siliyorum ve dudaklarımın kenarlarından gözyaşlarımı yalıyorum, gözyaşlarımın tuzlu tadını alıyorum. Çok mutsuz hissediyor ve tekrar eşikteki yerime dönüyorum: Dayak yedim.

Babam az önce odama gelip çıplak kıçıma birkaç şaplak attı. Niye yaptığını gerçekten bilmiyorum. Düşünüp duruyorum. Yatakta benim yaşımda bir kızın yanında yatıyordum. Ebeveynlerimiz dışarıda konuşurken biraz şekerleme yapıyor olmalıydık. Girdiklerini duymadım ve yorganın altında kıza ne yapıyordum bilmiyorum. Bildiğim tek şey, babam aniden yorganı sıyırdığında kız kabul etmek üzereydi. Babam kıpkırmızı oldu, kızdı ve beni dövdü. Hepsi bu.

Böylece, güneşin altında, kapı eşiğine oturup bir güzel ağladım, şimdi de toprakta daireler ve çizgiler çiziyorum.

Gölgeye doğru çekildim ve bir taşın üstünde bağdaş kurmuş oturuyorum. Daha iyi hissediyorum. Avluya su almak için bir kız geldi. Döner tulumbanın paslı çarkını çeviriyor. Hurda demirin gıcırtısını dinliyorum ve suyun gümüş bir atın muhteşem kuyruğu gibi kovaya fışkırmasını izliyorum. Kızın büyük, kirli ayaklarına bakarken esniyorum (çünkü gece gözümü bile kırpmadım) ve arada bir sinek yakalamaya çalışıyorum. Gözyaşlarından sonra hayat normale dönüyor. Güneşin boğucu sıcaklığı hâlâ avluya dökülüyor.

Bu benim ilk cinsel maceram ve ilk çocukluk anımdı.

Bundan sonra tomurcuklanan, yamulan ve sonunda doğal sınırlarına çekilen belirsiz içgüdüler hissetmeye başladım. Ama benim açımdan, o ana dek giderek artması gereken bir çekicilik, sonu saçma bir sıradanlığa varacak bir dizi vazgeçiş ve acımasız indirgemeydi. Çocukluktan ergenliğe geçişime dünyanın sürekli küçülmesi eşlik etti: Nesneler çevremdeki yerlerini alırken, buğulanan parlak bir yüzey gibi, tanımlanamaz özelliklerini yitirdiler. Yalnızca Walter'ın sevince boğulmuş mucizevi çehresi büyüleyici parlaklığını korudu ve bugün de koruyor.

Karşılaştığımız gün, bir akasya ağacının gölgesinde oturmuş Buffalo Bill'in bir fasikülünü okuyordu. Işık saçan bir sabahtı ve güneş yoğun yeşil yapraklar arasından süzülüp serin gölgelerin hışırtısına karışıyordu. Kılığı çok sıra dışıydı: Üstüne süet pantolon ve fildişi düğmeleri olan koyu mor bir ceket, ayaklarına beyaz deriden ince şeritlerle örülmüş sandaletler giymişti. İlk karşılaşmamızdaki bu olağanüstü duyguyu ne zaman tekrar yaşar gibi olsam, Buffalo Bill fasikülünün yeşil kapağına dalıp giderim.

Yaptığı ilk şey, bir hayvan gibi zarifçe yükselerek, bir sıçrayışta ayağa kalkmak oldu. Hemen arkadaş olduk. Ağaçtaki çiçekleri yemek gibi ani ve insanı aptallaştıran bir öneri

yapmadan önce, birkaç kelime anca konuşmuştuk. Çiçek yiyen birisiyle ilk kez tanışıyordum. Ben ne olduğunu anlamadan, Walter ağaca çıkıp kocaman bir demet çiçek topladı. Sonra aşağı indi ve taçyaprakların nasıl narince koparılacağını ve çiçeğin ucunun nasıl emileceğini gösterdi. Ben de denedim. Çiçek keyifli bir pıt sesiyle dişlerimin arasında patladı ve ağzıma daha önce tatmadığım hoş, ferah bir tat yayıldı.

Bir süre öylece, akasya çiçeklerini sessizce yiyerek ayakta dikildik, sonra birden elime yapıştı ve şöyle dedi: "Bizim çetenin *karargâhını* görmek ister misin?"

Gözleri parlıyordu. Bu beni biraz korkutmuştu.

"Pekâlâ, ister misin istemez misin?" diye tekrar sordu.

Bir saniye tereddüt ettim, sonra artık benim olmayan bir sesle ve bana çok yabancı olan risk almanın bağışladığı ani bir hevesle, "İsterim" diye yanıtladım.

Walter beni bahçenin sonundaki küçük bir kapıdan geçirdi, hâlâ elimi tutuyordu. Otlarla kaplı boş bir arsaya geldik. Isırgan otları bacaklarımı daladı; geçebilmek için baldıran ve dulavrat otlarının kalın saplarını kenara çekmek zorunda kaldık. Öbür tarafta, tam önünde derin bir çukur olan harap bir duvar vardı. Walter çukura atladı ve bana takip etmemi söyledi. Çukur duvarın altından tünel şeklinde ilerliyordu ve oradan terk edilmiş bir mahzene ulaştık. Yıkık dökük basamakları otlar bürümüştü, duvardan su sızıyordu, önümüz tamamen karanlıktı. Walter sertçe elimi sıktı ve beni peşinden sürükledi. Yavaş ve dikkatli bir şekilde yaklaşık on basamak indik ve orada durduk.

"Burada kalmamız gerekiyor," dedi bana. "Daha ileri gidemeyiz. Eğer gidersek, topraktan çıkan demir adamlara varırız, şu elleri ve kafaları demir adamlara. Karanlıkta görünmezler, ama eğer bizi yakalarlarsa, boyunlarımızı kıvırıp koparırlar."

Geriye dönüp bir an mahzene açılan deliğe ve demir adamların olmadığı, bitkilerin, evlerin ve sıradan insanların olduğu anlaşılır ve basit bir dünyadan gelen ışığa, gözün görebildiği kadarıyla, umutsuzca baktım. Walter bir yerden bir tahta buldu ve ikimiz birkaç dakika tahtanın üstünde sessizce oturduk. Mahzende böyle oturmak güzeldi, serindi ve havada ağır bir rutubet kokusu vardı. Orada, buhar tüten sokaklardan ve kasvetli, can sıkıcı kasabadan uzakta, yalnız başıma saatler geçirsem dert etmezdim. Güneşin yakıp kavurduğu toprağın altında iyi hissettiren soğuk duvarlar. Boşa geçen bir öğleden sonranın mahzendeki delikten gelen uğultusu uzak bir yankıdan başka bir şey değildi.

"Yakaladığımız kızları getirdiğimiz yer burası," dedi Walter.

Neyi kastettiğini belli belirsiz anlamıştım ve mahzen yeni bir çekicilik kazanmıştı.

"Onlarla ne yapıyorsunuz?"

"Bilmediğini mi söylemek istiyorsun?" dedi Walter gülerek. "Tüm erkeklerin kadınlarla yaptığı şeyi yapıyoruz. Onların yanına uzanıyor... Ve sonra tüyümüzü alıp..."

"Tüyünüz mü? Ne tür bir tüy? Onunla ne yapıyorsunuz?"

Walter tekrar güldü.

"Bu arada sen kaç yaşındasın? Erkekler kadınlarla ne yapar bilmiyor musun? Al işte, benimkine bak." Ceket cebinden küçük siyah bir tüy çıkardı.

Hemen sonra, her zamanki krizimin yaklaşmakta olduğunu hissettim. Eğer Walter cebinden tüyünü çıkarmamış olsaydı, bu tam ve mutlak tecrit atmosferine sonuna kadar dayanabilirdim, ama mahzendeki soyutlanmışlığım birdenbire bana derin bir acı vermeye başladı. Kasabadan ve onun tozlu caddelerinden nasıl mahsur kaldığımı ancak şimdi anlıyordum. Sanki sıradan bir yaz gününde kalbimin ve bilincimin derinliklerinde yalnız kalmış, kendimle

ilişiğimi kesmiştim. Walter'ın gösterdiği parlak siyah tüy bana, dünyadaki hiçbir şeyin artık bildiğim şekliyle var olmadığını söylemeye çalışıyordu: Tüy, nemli otlarla kaplı bu garip odanın ve odadaki az ışığı açgözlü bir şekilde içip bitiren soğuk ağızlı karanlığın ortasında anormal bir parlaklık yayarken, her şey baygınlık geçiriyordu.

"Hey, sorun nedir?" diye sordu Walter. "Tüyle ne yaptığımızı anlatmamı istemiyor musun?"

Delikten görünen gökyüzü giderek daha beyazlaşıyor, daha puslu hale geliyordu. Duvardan seken sözcükler, sanki bir sıvı gibi üzerime akıyordu. Walter benimle konuşmaya devam etti, ama benden o kadar uzak ve o kadar kopmuştu ki en fazla karanlıktaki bir ışık havuzu, kasvet içinde bir sis yaması gibi görünüyordu.

"Tüyle önce kızı okşarsın," dediğini duydum; sanki bir rüyadaydım. "Sonra kendini okşarsın... Bilmelisin ki bu şeyler..."

Aniden yanıma geldi ve beni sarsmaya, uyandırmaya başladı; ve ben yavaşça, çok yavaşça ayıldım. Gözlerimi tamamen açtığımda, Walter'ı kasığıma eğilmiş buldum, ağzıyla benim elemana bastırıyordu. Neler olduğunu hayatım boyunca anlamadım.

Kalktı ve dedi ki: "Bak, gördün mü? İyi geldi, ha?... Kızılderililerin savaş meydanında yaralılarını uyandırma yolu. Bizim çetede herkes Kızılderili büyülerini ve tedavilerini bilir."

Sarhoş ve tükenmiş hissediyordum. Walter tüydü ve ortadan kayboldu. Sonra güçlükle yürüyerek dikkatli bir şekilde merdivenleri çıktım.

Birkaç gün her yerde onu aradım. Boşuna. Hiçbir yerde yoktu: Mahzene tekrar gitmeliydim. Ama oraya vardığımda boş arsa tamamen farklı göründü: Her yerde çöp yığınları ve güneşin altında çürümüş hayvan leşleri vardı; koku

dayanılmazdı. Walter'layken böyle bir şey fark etmemiştim. Bir daha mahzene gitmemeye karar verdim. Walter'ı bir daha hiç görmedim.

Kendime bir tüy aldım, bir parça gazete kâğıdına sardım ve cebime güzelce gizledim. Tüy hadisesinin tamamen benim uydurmam olduğunu ve Walter'ın asla var olmadığını düşündüğüm zamanlar oldu. Bazen gazete kâğıdını açar ve tüye dikkatle bakardım. Anlaşılmaz bir gizemi vardı. Yumuşak, ipeksi yüzeyini yanağıma belli belirsiz dokundurur ve bu dokunuşla hafifçe ürperirdim. Sanki beni parmak uçlarıyla okşayan, görünmez ama gerçek bir kişiydi. Sonra güzel bir akşam, olağanüstü koşullar altında, onu başka birisinin üstünde denedim.

Mümkün olduğunca geç vakte kadar dışarıda kalmayı seviyorum. O akşam havada bir fırtınanın bunaltıcı ağırlığı vardı. Günün tüm ısısı, yıldırımlarla kiralanmış siyah bir gökyüzünün altındaki boğucu atmosferin içine sıkışmıştı. Kapının önünde oturmuş, caddeden kalkarak döne döne yükselen tozun uzun fularını ve elektrik ışığının evlerin üzerinde oynadığı oyunu, rüzgârda sallanan sokak lambalarını, karpuz lambaların sallanan bir kovadaki su gibi etrafa sıçrayan, duvarlar boyunca uçuşan ve iç içe geçen halkalarını izliyordum.

Bu türbülansın ortasında, havaya yükselen beyaz mermer bir heykel gördüğümü sandım. Hayır, emin olabileceğim her şey kadar emindim: Hızla ve bir çocuğun elinden kaçırdığı bir balon gibi belli bir açıyla tırmanan beyaz bir taş blok görmüştüm. Heykel kaşla göz arasında, gökyüzünde gösterişsiz beyaz bir lekeye, yumruğumdan daha büyük olmayan bir parçacığa dönüştü. El ele tutuşmuş iki beyaz heykel daha gördüm, kayakçılar gibi gökyüzünde süzülüyorlardı.

Ağzım ve gözlerim kocaman açılmış olmalıydı, çünkü tam o anda bir kız önümde durdu ve bana gökyüzünde neye baktığımı sordu.

"Havada uçan şu heykeli görmüyor musun?" dedim. "Çabuk bak! Gözden kaybolmak üzere..."

Kız gözlerini iyice kısarak, güçlükle ve uzun uzun baktı, ama bana onu göremediğini söyledi. Buralı bir kızdı; sürekli ovalanmış pembe kauçuk yanakları ve terli elleriyle, küçük, tombalak bir şeydi. O geceye kadar onunla neredeyse hiç konuşmamıştım.

"Beni niye kandırmaya çalıştığını biliyorum," dedi, orada durmuş yüzüme bakıp gülüyordu. "Neyin peşinde olduğunu biliyorum."

Ve seke seke uzaklaştı. Kalkıp onu takip ettim. Karanlık bir sokakta arkasından seslendim; kız kendiliğinden geldi. Elbisesini yukarı sıyırdım. Direnmedi, uysal bir şekilde omuzlarıma tutunarak bana izin verdi. Bu fiilin içerdiği şeye şaşırmaktan çok, uygunsuzluğunun daha az bilincinde olmalıydı.

Bu maceranın birkaç gün sonra pazarda ortaya çıkan yan etkisine, aslında daha çok ben şaşırdım. Birkaç inşaat ustası bir varilin içinde kireç söndürüyordu ve ben de durmuş kirecin fokurdayışını izliyordum; birden birisinin adımı seslendiğini ve bağırarak şöyle dediğini duydum: "Kullandığın bir tüydü, öyle değil mi?"

Ses, yirmi yaşlarında birinden geliyordu, bakımlı kızıl saçları olan iğrenç bir tipti. Sanırım şu karanlık sokaktaki evlerin birinde oturuyordu. Bir an onu varilin arkasında, sönmemiş kireç dumanları arasından bana bağırırken gördüm; kükürt ve ateş ortasında nutuk çeken şeytani görüntüsüyle, hayalete benziyordu. Galiba başka bir şey daha söyledi ve ben onun sözlerine, son birkaç günkü avuntularıma

uygun bir anlam atfettim. Sokağın zifiri karanlığında bir şey görebildiğine inanmam zordu; ama düşündükçe, sokağın göründüğü kadar karanlık olmadığı konusunda daha çok kuşku duymaya başladım. Hafif bir ışık altında duruyor olamaz mıydım? Cinsel ilişki sırasında, duygu ve düşüncelerimi altüst eden bir rüyanın beni ele geçirdiği sonucuna vardım. Bir dahaki sefere daha tedbirli olmaya karar verdim. Ne sapkınlıklar yapabileceğimi kim bilebilirdi? Uyarılmanın büyüsüyle, pekâlâ bilinçsizce davranabilirdim, uyurgezer biri gibi, hem de güpegündüz.

Tüyle yakından bağlantılı bir diğer anı, küçük, siyah ve oldukça rahatsız edici bir kitapla ilgili. Ona bir gün bir masanın üstünde rastladım ve sayfalarını büyük bir ilgiyle çevirmeye başladım. André Theuriet'nin sıkıcı bir romanıydı. İsmi *Frida*'ydı. İçinde iki ana karakteri, kadife bir ceket giyen ve kıvır kıvır bukleleri olan sarışın bir oğlanla, fırfırlı bir elbise giyen tombul bir kızı gösteren bolca resim vardı. Oğlan Walter'a benziyordu. Bazı resimlerde ikisi bir arada, bazılarında ise ayrı ayrı görünüyorlardı. Bana sanki bir parkın her köşesinde ya da bir yıkıntının duvarları altında bile karşılaşabilirlermiş gibi geldi. Orada ne yapıyorlardı? Bilmek istediğim işte bu. Oğlanın ceket cebinde benimki gibi bir tüy mü vardı? Ne resimlerde buna benzer herhangi bir şey gördüm ne de kitabı okumaya zamanım vardı ve kitap birkaç gün içinde, ardında hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu. Onu her yerde aramaya başladım. Kitapçılara sordum, ama adını bile duyan olmamıştı. Eminim sırlarla doluydu, çünkü hiçbir yerde yoktu.

Bir gün tüm cesaretimi topladım ve halk kütüphanesine gittim. Salonun arka tarafında, bir sandalyede oturan uzun boylu, solgun ve gözlüklü bir adam, ki hafifçe titriyor gibiydi, benim geldiğimi gördü. Geri adım atmayacak, masaya doğru

yürümeye devam edecek, o heyecan verici kelimeyi açık ve net bir şekilde, *Frid-da* diye telaffuz ettikten sonra, bu miyop beyefendiye tüm gizli ahlaksızlıklarımı itiraf edecektim. Ama yanına vardığımda, bir mırıltıdan fazlasını toplayamamıştım. Kütüphane görevlisinin gözlükleri daha fark edilir bir şekilde titremeye başladı ve belleğini daha iyi araştırabilmek için gözlerini kapattı. Sonra da bana, "daha önce hiç duymadım," dedi. Ama bana kalırsa, titreyen gözlükleri kesinlikle bir iç kargaşayı işaret ediyordu; artık *Frida*'nın gizemli ve heyecan verici esinlenmeler içerdiğinden emindim.

Yıllar sonra ona bir kitapçı rafında tekrar rastladım. Bu benim daha önce gördüğüm o siyah bez ciltli kitap değildi; sarı kartondan kapakları olan, gösterişsiz ve sefil bir kitapçıktı. Hemen satın almayı düşündüm, ama fikrimi değiştirdim ve onu tekrar rafa koydum: İmgesini, içinde ergenliğimin otantik kokusunun belli belirsiz duyulduğu küçük siyah bir kitap imgesi şeklinde, el sürülmemiş olarak korumak istedim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yaşlı bir adamın, Samuel Weber'in kalın camlı gözlüklerinin sade ve basit hafızasında yer eden küçük ve önemsiz nesnelerde, örneğin siyah bir tüyde, sıradan küçük bir kitapta, ciddi içsel rahatsızlıklardan kaynaklandığı yüzlerinden okunan acılarıyla kırılgan ve çoktan unutulmuş kişilere ait eski bir fotoğrafta, yeşil porselenden meşe yaprağı biçiminde yapılmış zarif bir kül tablasında ve ölü küllerin hiç çıkmayan kokusunda, yani her evde bulunan tüm bu değersiz ıvır zıvırda, çocukluğumun melankolisini ve dalgaları taşlaşmış bir deniz gibi beni yutan dünyanın boşunalığına duyduğum özlemi bulurum. Dünyanın taş, gökyüzü ya da su gibi derin ve ağır kütlelerinde ya da aynalar, kâğıt çiçekler, renkli heykeller, içlerinde esrarengiz yılansı kıvrımlar olan cam bilyeler gibi kavranabilir en küçük biçimlerinde bulunan hayvani madde, beni, canımı acıtacak kadar duvarlarına çarparak daima kendine tutsak etse de, insan olmanın tuhaf ve anlamsız macerasını paylaşmaya teşvik etmekten geri durmadı.

Düşüncelerim ne yana dönse, kale duvarı gibi nesnelere ve bana diz çöktüren hareketsizliğe rastladılar. Maddenin sonsuz biçimlerini, çeşitlilikleri karşısında dehşete düşmüş bir şekilde dikkatle seyrederken geceler boyu kıvranıp durdum; aralıksız binlerce, binlerce basamaktan oluşan bir yürüyen merdiven gibi, belleğime doluşan nesnelerin sonsuz dizilişiyle kahroldum.

Su gibi dökülen leylek bacakları ve siyah demirden kollarıyla ben, dünyanın üzerine peçe gibi gerilmiş siyah bir adam, beynimi sular altında bırakan şeyler ve renkler seline ayak uydurabilmek için, tek bir nesnenin veya onun konturları bile olmayan halinin gelişimini zihnimde canlandırırdım, ya da yatay ağaçların hüzünlü dalları arasında gezinip dünyanın envanterini çıkarmaya çalışırken, hayatın ayakucuna uzanmış uyuyan tuhaf, tekinsiz, gri bir bölgeden, yeryüzündeki tüm gölgelerden oluşan bir zincir hayal ederdim: Denizde kayan gemilerin gölgeleri, hüznün güçlü imaları, şimdi burada, sonra köpükle yarışarak giden, değişken ve sudan ibaret gölgeler.

Havadaki kuşların, sanki dünyanın derinlerinden çıkan ve karanlık bir akvaryuma düşen, simsiyah gölgeleri.

Ve uzayda bir yerde kaybolmuş bir gezegenin, dünyamızın, yalnız gölgesi.

Diğer zamanlarda dağların baş döndürücü uçurumlarını, mağaraları, yeraltı odalarını ve o ılık, yumuşak ve anlatılamaz yeraltı oyuğunu, yani seks mağarasını düşünürdüm. Bir yolunu bulup bir cep feneri edinmeyi başarmıştım ve odayı dolduran nesnelerin şiddetli saldırısından ve uykusuzluktan deliye dönmüş bir halde örtülerin altına dalar, çarşaflardaki kırışıklıkların mahrem, karmaşık ama keyfi çalışmasını yönetir, minyatür vadiler oluşturmalarına rehberlik ederdim. Çaba ve dikkat gerektiren gerçek bir uğraş edinmeden asla sakinleşemeyecektim. Bir keresinde babam gecenin bir yarısında odama girdi ve beni yastığın altını fenerimle araştırırken yakaladı. Feneri elimden aldı ama beni uyarmadı, doğruyu söylemek gerekirse, hiçbir şey demedi. Öyle sapkın bir keşifte bulunmuştu ki, sanırım duruma uygun bir söz dağarcığından ve ahlak kategorisinden yoksundu.

Birkaç yıl sonra bir anatomi kitabının içinde, mum dökülmüş bir içkulak resmi gördüm. Tüm kanallar, sinüsler ve boşluklar dolmuş, her şeyiyle açık seçik bir görüntü oluşmuştu. Bu resmin üzerimde bıraktığı etkiyi anlatamam. Resmi görünce az kalsın bayılacaktım. O anda dünyanın bizim gerçekliğimizden daha gerçek bir gerçekliğin içinde, her oyuğun doldurulduğu, mevcut kabartmaların içerikten tamamen yoksun aynı boşlukların içine oyulduğu tam bir mağara yapısında var olabileceğini hissettim; tıpkı bir deniz kabuğunun ya da bir yaprağın çağlar boyunca bıraktığı izleri, kabuğun ya da yaprağın taştaki konturlarından, derin ve hoş bir etki oluşturabilmek için kopyalayan tuhaf ve kırılgan fosiller gibi. Böyle bir dünyada biz insanlar, karmaşık ve çürüyebilen organlarla dolu gösterişli fazlalıklarımızla daha fazla etli butlu olamazdık; tıpkı sudaki hava kabarcıkları gibi, evrenin ılık ve yumuşak maddesinde yavaşça süzülen saf boşluklar olurduk.

Aslında bu, ergenliğim süresince, bitmek bilmeyen yürüyüşlerim sırasında birdenbire kendimi korkunç bir şekilde yalıtılmış bulduğum anlarda, birçok kez duyumsadığım çok tanıdık, çok acılı bir histi. Bu tıpkı, çevremdeki insanların ve evlerin aniden kıvamlı ve pürüzsüz bir macuna yapışmalarına benziyordu; bense bu macunun içinde, durup dururken bir o yana bir bu yana hareket eden önemsiz bir boşluk olarak var oluyordum.

Her şeyi hesaba katarsak, nesneleri bir perde arkası olarak algıladım. Bana her yerde eşlik eden bir sahne olarak dünya fikri: Hayat sanki hüzünlü ve yapay bir performansın ortasında gözler önüne serilecekmiş gibi görünüyordu. Aslında, donuk bir dünyanın sıkıcı görüntüsünden kurtulmanın tek çıkar yolu, onu tumturaklı ve modası geçmiş bir tiyatro olarak görmekti.

Bu büyük teatral projenin çerçevesi içinde bazı sıra dışı biçimlerin etkisinde kaldım, çünkü bu biçimlerin yapaylığı, onları sahneleyen oyuncuların içinde yer aldıkları dünyanın gözbağcılığını kavramalarına olanak tanımıyor gibiydi. Her şeyin tiyatro, her şeyin perde arkası olduğu bir dünyada hayatın yanlış, süslü bir tarzda canlandırılması gerektiğini yalnız onlar biliyordu. Aklımda sinema ve balmumu heykel müzesi var.

Ah, Cinema B, batmış bir denizaltı kadar uzun ve karanlık. Aynalardan oluşan ana kapılar caddenin bir kısmını yansıtırdı ve böylece içeri girmeden önce bile size bedava bir gösteri sunardı. Caddenin yeşilimsi ve rüya gibi bir ışık altında göründüğü, araçların ve insanların sanki uyurgezerlermiş gibi caddenin suları arasından yol aldıkları sıra dışı bir perdesi vardı.

İçeride, halk hamamının keskin kokulu, asidik ısısı hissedilirdi. Zemin betondu. Koltuklar en küçük bir harekette tiz, umutsuz haykırışlarla gıcırdardı. Perdenin yanındaki ucuz koltuklarda oturan bir grup simitçi ve ayaktakımına mensup çeşit çeşit insan hem çekirdek çitler hem de filmin canlı bir yorumunu sunardı; onlarca ses, sanki yetişkin bir okuryazar sınıfına hitap eden metinlermiş gibi, yazı kartonlarını sesli sesli okurdu.

Beyaz perdenin hemen altında, bir piyanist, bir kemancı ve testereyle tahta keser gibi kontrbas çalan yaşlı bir Yahudiden oluşan bir orkestra vardı. Yaşlı adamın bir diğer görevi, uygun zamanlarda ses efektleri yapmaktı. Filmin en başında, film şirketinin maskotu olan horoz beyaz perdede göründüğü anda, yaşlı adam "ü-ürü-üüü" diye öterdi. Bir keresinde de, İsa'nın hayatının anlatıldığı bir filmde sıra diriliş sahnesine geldiğinde, göksel yıldırımları taklit etmek için yayını kontrbasın gövdesine çılgınca vurduğunu anımsıyorum.

Perdedeki aksiyonu büyük bir yoğunlukla yaşarken, dramın ayrılmaz bir parçası, gerçek bir karakter olduğumu hissederdim. Filmin içine o denli girerdim ki, İtalya'da bir konağın bahçesinde gerçekten yürüdüğümü ya da bir terasın korkuluğuna dayandığımı düşünürdüm; bu sırada Francesca Bertini büyük bir dokunaklılıkla volta atar, saçları dalgalanır, kolları rüzgârda uçuşan eşarplar gibi kanat çırpardı. Ne de olsa, gerçek kişiliğimiz ile kendimiz için yarattığımız farklı içsel karakterler arasında iyi kurgulanmış bir fark yoktu.

Makaraları değiştirmek için ışığı yaktıklarında, salon bir seyahatten dönmüş gibi görünürdü. Havada şüpheli, yapay bir şey olurdu, perdedeki hikâyeden çok daha önemsiz, daha kısa ömürlü bir şey. Gözlerimi yumar ve makinistin filmin devamını haber veren mekanik tıkırtısını beklerdim, sonra gözlerimi açar ve perdenin dolaylı yoldan aydınlattığı, gece yarısı mehtaplı bir müzedeki mermer heykeller galerisi gibi solgun ve başkalaşmış insanlardaki karanlığa dikkatle bakardım.

Bir gün sinemada yangın çıktı. Film yırtıldı ve bir anda alevler içinde kaldı; olay, hem bu yerin yanmakta olduğunun hem de haberi verecek aracının görevinin mantıksal sürekliliğinin filme alındığı bir uyarı gibi, birkaç saniye boyunca beyaz perdeye yansıdı; görev, şu an kasabada meydana gelen en son ve en heyecanlı olayı, yani kasabanın yanmakta olduğunu bildirmekle mükemmelliğe ulaşıyordu. Salonu birden, silah seslerine benzer çığlıklar kapladı: "Yangın! Yangın!" Kaşla göz arasında öyle bir gürültü koptu ki, karanlıkta sessizce yerlerine oturana kadar, seyircilerin büyük miktarda ağlama ve inleme depoladıkları görüldü, tıpkı fazla şarj edilip aniden patlamadıkça sessiz ve zararsız bir şekilde duran piller gibi.

Dakikalar içinde sinema tahliye edilmiş, sonra da "yangın" hemen söndürülmüştü; ama seyirciler, açığa çıkan enerjiyi tüketmek zorundaymışlar gibi, inlemeye devam ettiler. Yüzünü sanki alçıyla pudralamış genç bir kadın, kapıya doğru tek bir adım bile atmadan, gözlerini dikmiş bana bakıyor ve cırtlak sesiyle çığlıklar atıyordu. Gücünün bu gibi durumlardaki değerini bilen ama onunla ne yapacağını bilmeyen iriyarı bir simitçi, birbiri ardına kaptığı sandalyeleri perdeye fırlatıyordu. Aniden büyük bir çınlama yankılandı: Sandalyelerden biri yaşlı adamın kontrbasına isabet etmişti. Bir sinemada bu tür bir şey göreceğim hiç aklıma gelmezdi.

Yazın gündüz matinesine gider ve hava kararmadan ortaya çıkmazdım. Dışarıdaki ışığın değişmesini, günün sona ermesini beklerdim. Böylelikle, yokluğumda önemli bir şeyin, esaslı bir şeyin olup olmadığını araştırıp öğrenebilecektim: Dünyanın her zamanki girift ve teatral yükümlülüklerini, örneğin kararmak suretiyle devam ettirmek gibi hüzünlü bir sorumluluğu olduğu varsayılmıştı. Aynı şekilde ben de, günlük titiz geri dönüşleri olan bir kesinliğin beni son derece melankolik yaptığını kabul etmek zorunda kalmıştım. En teatral etkilere maruz kalan, her akşam makul bir günbatımı sahnelemekle yükümlü bir dünyada, çevremdeki zavallı yaratıklar, kendilerini meşgul ederken ve yaptıkları ve hissettikleri şeylerdeki saf inancı korurken sergiledikleri kararlılıklarıyla, gözüme acınası görünürlerdi.

Kasabamızda bu şeyleri anlayan ve benim hayranlık ve saygı duyduğum sadece tek bir kişi vardı: Kasabanın delisi. Kafaları önyargı ve geleneklerle dolup taşan dik kafalı kasaba halkı arasında bir tek o, sadece o kadın, keyfi olduğu her zaman ve herkesin içinde bağırma ve dans etme özgürlüğünü sürdürmekteydi. Lime lime olmuş çok pis giysilerle

sokaklarda sürterdi, gedik dişliydi, kızıl saçları karınan çormandı, ekmek kabukları ve çöp bidonundan çıkan hazinelerle dolu eski bir kutuyu bir anne gibi kucağında özenle taşırdı. Yoldan geçenlere büyük bir şevkle cinselliğini sergilerdi; niyetleri farklı olsa da, görenler ona "zarafetin ve tarzın modeli" diyordu.

Beni bir delinin varoluşundaki özgürlükten uzaklaştıran o güçlü ve aptalca geleneklerle yetiştirildiğimin, ne tür bir baskıcı ve akılcı eğitime maruz bırakıldığımın derin bir pişmanlıkla farkına varırken, kendi kendime, deli olmak ne harikulade, ne yüce bir şey derdim. Bu tür bir duyguyu yaşamayı başaramamış bir insanın dünyayı tüm görkemiyle asla anlayamayacağına inanıyorum.

Ne zaman bir balmumu müzesine girsem, bir sahne olarak dünya hakkındaki en temel ve en doğal izlenimim korkutucu bir yoğunluk kazanırdı, ama bu dehşet belirsiz bir zevkle ve bir ölçüde de, herkesin zaman zaman hissettiği, daha önce belli bir zaman ve mekânda yaşamış olmanın tuhaf duygusuyla birleşirdi. Eğer bir gün hayatta bir amaca yönelik bir dürtü hissedersem ve bu dürtü içimde gerçekten derin bir şeyle, doğam için kesinlikle olmazsa olmaz bir şeyle bağlantı kurmayı gerektirirse, inanıyorum ki bedenim balmumu heykel müzesinde bir heykel, hayatım da sergilediklerinin basit ve sonsuz bir temaşası olacaktır.

Karpit lambaların kederli ışığı altında, biricik ve taklit edilemez anlamda bir hayatı gerçekten tek başıma yaşıyor olduğumu hissediyordum. Tüm gündelik etkinliklerim, pek çok kart gibi hileli olabilirdi: Hiçbiri umurumda olmadı. En bilinçli eylemlerinde bile insanların sorumluluktan yoksun olması, benim için tamamen anlaşılırdı. Dünyanın çeşitliliğinin bu işleri aynı, tekdüze bir monotonluğun içine çektiğini

düşünürsek, onları benim ya da bir başka birisinin yapmasının ne önemi vardı.

Balmumu heykel müzesinde, ama sadece orada, yaptığım şeyle olan şey arasında bir çelişki yoktu. Balmumu heykeller yeryüzündeki tek sahici şeydi: Yalnızca onlar, hayatın sahte olduğunu gösterme biçimleriyle övünürlerdi ve tuhaf, yapay hareketsizlikleri, onları dünyanın gerçek ruhunun parçası yapardı. Solgun ve üzgün bir Avusturyalı arşidükün kurşunlarla kevgire dönmüş kanlı üniforması, gerçek bir ölüden çok daha trajikti. Cam bir kutunun içine siyah dantel elbisesiyle uzanmış, solgun ama parlak yüzlü bir kadın; memelerinin arasında göz alıcı kırmızı bir gül, alnında çözülmeye başlayan sarı peruğu, pır pır eden burun deliklerinde ruj; hareketsizce bana bakan camsı mavi gözleri derin ve tedirgin edici, akıl almaz bir mesajı nasıl gizleyemezdi! İçimde, hâlâ belirsiz, hatırlamak istediğim bir sözcük gibi sıkışıp kalmış olsa da, düşünüp taşındıkça sanki anlamı berraklaşıyordu. Yakalayabildiğim tek şey, uzak bir ritimdi.

Daima kadınların ucuz ve gereksiz süs eşyalarına, yapay aksesuarlarına karşı bir zaafım oldu. Bir arkadaşım bu tür süprüntülerin her çeşidini toplar ve saklardı. Kenarları ince dantelle bastırılmış ve pullarla süslenmiş siyah ipek bir şerit saklıyordu. Eski bir balo elbisesinden koparıldığı belliydi ve yer yer küflenmeye başlamıştı. Onu bana göstermesi için arkadaşıma pullar ve hatta para verirdim; o da beni, anne babası uykudayken, eski tarzda döşenmiş küçük bir oturma odasına götürür ve bana onu gösterirdi. Elimde ipek parçası, şaşkın ve mutlu bir suskunlukla ayakta dikilirken, arkadaşım da kimsenin bizi görmediğinden emin olmak için kapıda durup gözcülük yapardı. Birkaç dakika sonra içeri girer, ipek şeridi alır, tekrar kutusuna koyar ve

bana, tıpkı arka odada oyalanırken Clara'nın dediği gibi, "Bu kadar. Yeter. Gösteri bitti," derdi.

İlk gördüğümde beni aşırı derecede rahatsız eden bir diğer nesne de, bir Çingene yüzüğüydü. Kadınının parmağını süslemek için bir adamın bulabileceği en fantastik nesne diye düşünmüştüm. Cennetkuşunun stilize edilmiş ultramodern kuyruğu, tavuskuşunun göz şeklindeki tüyleri, petunya taçyapraklarının çılgın danteli, maymun avurdunun alışılmadık mavisi; kuşlar ve diğer hayvanlar tarafından cinsel çekicilik amacıyla kullanılan bu olağanüstü süsler ya da çiçekler, o büyüleyici Çingene yüzüğüyle karşılaştırıldığında, seksüel amaçla süslenmenin soluk çabalarıydı. Yüzük şahane bir tenekeden yapılmıştı; narin, grotesk ve iğrenç. Evet, her şeyden daha iğrenç. Aşkın en derin, en karanlık bölgelerine ulaşmıştı; tam bir cinsellik çığlığıydı.

Hiç kuşku yok ki, onu tasarlayan sanatçı balmumu heykel müzesinde gördüklerinden esinlenmişti. Mercimek büyüklüğündeki taş, yani ergimiş bir parça düz cam, batmış gemileri, Türklerle yapılan savaşları ya da kral ve kraliçelere düzenlenen suikastları anlatan minyatür mizansenleri büyütmek için panayırlarda kullanılan büyüteçlere inanılmaz benziyordu. Teneke bir zemine oyulmuş, küçük bakır yapraklarla ve esrarengiz işaretlerle çevrelenmiş bir buket çiçek vardı ve balmumu heykellerin boyandığı tüm parlak renklerle boyanmıştı: boğulmuş cesetlerin koyu mor rengi, kadın jartiyerlerinin pornografik kırmızısı ve ayrıca, buzla kaplanmış bir mağaranın loşluğunu andıran ürkütücü bir parlaklık altında, vahşi dalgaların kurşuni solukluğu. Bu bir halüsinasyondu.

Tüm taklitler üzerimde benzer bir etki bırakır. Örneğin yapma çiçekler ve cenaze çelenkleri, ama özellikle, mezarlık şapellerinde unutulduğu için tozlanmış, kimliği belirsiz

eski isimleri, modası geçmiş incelikleriyle oval cam kutuları içinde saran, yankısı olmayan bir sonsuzluğun ağına düşmüş cenaze çelenkleri. Veya çocukların oynamak için kesip çıkardıkları resimler, ya da panayırlarda satılan ucuz heykelcikler. Zamanla bu heykelciklerin kafası ya da eli kopardı ve sahipleri onları, tuzlu balgam kattıkları alçıyı boyun çevresine damla damla sıvayarak onarırdı. Böylece heykelin bronzu, trajik ama soylu bir acıyla daha bir anlam kazanmış olurdu. Ya da Katolik kiliselerdeki gerçek boyutlu İsa; sunağı kırmızı bir günbatımının ölgün ışınlarıyla dolduran vitray pencereler; günün sonuna doğru, ağır ve kederli kokularını İsa'nın ayaklarına doğru üfleyen zambaklar. Solgun yüzlü genç bir adamı bayıltan bu uhrevi ve kan kokulu atmosferde, bir orgdan gelen umutsuz bir melodinin son tınıları dikkat çeker. Ve tüm bunlar, balmumu müzesinden hayata göç etmiştir. İnsanın herhangi bir panayırda görebileceği bu balmumu heykellerde, dünyanın gerçek özünü oluşturan tüm hasretlerin bir araya toplandığı zengin bir kaynak bulurum.

Hayatta tek bir yüce arzum kaldı: Bir balmumu heykel müzesini yanarken görmek, balmumu bedenlerin pul pul dökülüp yavaşça erimelerini izlemek; cam muhafazadaki gelinin güzelim sarı bacakları kıvrılıp dönmeye başladığı, tam da gerçek bir alev gelinin cinsiyetiyle diğer heykeller arasında yükseldiği anda, oraya kök salmış gibi durup olup biteni seyretmek.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bana sunduğu balmumu heykel sergilerinin yanı sıra, ağustostaki panayır birçok iyi ve kötü deneyim yaşamama da vesile oldu. Bir bütün olarak kompozisyonun temasını haber veren bir parçanın başlangıcındaki bir dizi uzun nota gibi erkenden açılan ve genel havayı ayarlayan her tezgâhın kendi giriş müziğinden, terk edilmiş arazinin muazzam sessizliğinden önceki görkemli finale, nefeslilerin tüm ani parlamalarına, kulak tırmalayan seslerine ve fanfarlara kadar müthiş bir performanstı: kabaran bir senfoni.

İlk birkaç balmumu heykel tezgâhı aslında tüm panayırın havasını özetliyor, kusursuzca yansıtıyordu. Bütün renkleri, ışıltısı ve kasabaya yaydığı karpit kokusuyla, sadece ilkinin kurulması bile yetmişti. Ve birden bir tıkırtı yankılandı. Ne metal bir sac gıcırtısı, ne bir anahtar destesinin uzaktan gelen şıngırtısı, ne de bir motorun törpü sesine benzeyen gürültüsü değildi; bu, her gün duyulan binlerce ses arasında kolayca ayırt edilebilen ses, bir çarkıfeleğin tıkırtısıydı. Akşama doğru kararan bulvar renkli ışıkların hükümdarlığı ile canlanmaya, ilk takımyıldız, dünyanın takımyıldızı, görünmeye başlardı. Çok geçmeden onları diğer gruplar izlerdi; ben de ışıldayan bir koridora benzeyen bulvarda, bir zamanlar bir Jules Verne romanının resimli bir baskısında gördüğüm, denizaltı lombarına yapışmış okyanusun kasvetli derinliklerine, onun fosfor gibi ışıldayan müthiş, esrarengiz

görüntüsüne bakan yaşıtım bir çocuk gibi, gözlerim kamaşmış bir halde yürürdüm.

Bir iki gün içinde panayırın kalanı da kurulmuş olurdu; yarım daire biçiminde hazırlanan tezgâhlar bir araya getirilir ve son şekli verilirdi. Panayır yıllardır aynı şekilde, gölgede ve güneşte kalan, iyi düzenlenmiş iki bölgeye ayrılıyordu. Önce, düzinelerce renkli ışık şeritleriyle aydınlatılan bir sıra lokanta gelirdi; sonra, ön cepheleri ışığa boğulmuş küçük gösteri çadırları; ve nihayet, karanlık, mütevazı fotoğrafçı kulübeleri. Turlayan kalabalıklar bölgeden bölgeye, aydınlıktan karanlığa dolaşırlardı, tıpkı bir coğrafya kitabında, sayfanın siyah beyaz bölgeleri arasında gidip gelen bir ay gibi.

Zamanımızın çoğunu, küçük, kötü aydınlatılmış, hatta bazen çatısı bile olmayan gösteri çadırlarında geçirirdik; babam çığırtkanla görüşür, geniş ailemiz için bilet fiyatlarında indirim talep ederdi. Her gösterinin belirsiz ve doğaçlama bir havası olurdu. Soğuk gece rüzgârı izleyicilerin kafaları üzerinden eserdi ve gökteki yıldızların göz kırptıklarını görebilirdiniz. Gecenin karmaşası yatıştığında, gezegenin bu minnacık noktasında sahnelenen küçük bir gösteriye doğru yürürdük ve gezegenin bu minnacık noktasında adamlar ve köpekler sahnede performanslarını sergiliyor olurdu: çeşitli nesneleri havaya fırlatıp tutan adamlar, çemberin içinden atlayan ve iki ayakları üstünde yürüyen köpekler. Tüm bunlar nerede olup bitiyordu? Yukarıdaki gökyüzü hâlâ uçsuz bucaksız görünürdü...

Bir keresinde, bu sefil çadırların birinde bir oyuncu, az sonra göstereceği heyecan verici ama çok basit numarayı yapabilene beş bin *Leyi* ödül vaat etti. Sadece birkaç seyirci vardı. Ticaretteki pintiliğiyle tanınan tıknaz bir adam, birkaç sıra ilerleyerek sahnenin önüne geldi. Böyle basit bir gösteride, o zamana kadar rastlanmamış muazzam miktarda bir para kazanma olasılığı ilgisini çekmişti; oyuncunun en

küçük hareketini büyük bir dikkatle takip ederek onu daha iyi taklit etmeye ve ödülü kazanmaya kararlıydı.

Birkaç saniyelik meraklı bir sessizliğin ardından, oyuncu sahnenin kenarına geldi ve kısık bir sesle, "Bayanlar ve baylar, numaramız sigara dumanını enseden çıkarma numarasıdır," dedi. Bir sigara yaktı, yakasından soktuğu elini aşağıya doğru indirdi ve yapay bir gırtlak içindeki bir delikten, belli ki daha önceden hazırlanan organize bir eylemin sonucu olarak, mavimsi bir dumanı düzgünce dışarı saldı. Ön sıradaki adamın kafası karışmıştı: Kulaklarına kadar kızardı ve eski yerine dönerken insanların duyabileceği bir sesle mırıldandı: "Elbette onun gibi bir zamazingonuz olursa hiçbir numara zor olmaz."

Oyuncu, istifini hiç bozmadan, sahneden yanıt verdi: "Ne demek bu şimdi? Sadece gel ve benim yaptığım gibi yap." Belki de, kendi gibi dertli birine gerçekten bir ödül verecekti. Bu tür yerlerde, yerel kıyafetlerle sahneye çıkıp, zillerin şıngırtısına ayak uydurarak dans etmeyi ve ekmek parasını kazanmayı uman çeşit çeşit insan olurdu: sabun ve taş yemekten kurumuş solgun ihtiyarlar; bedenleri eciş bücüş olmuş genç kızlar; mısır kabuğu çiğnemeyi bırakmış, avurtları çökük, kansız çocuklar.

Öğle yemeğinden sonra, güneşin yakıp kavurduğu bir vakitte, panayır alanının üzerine mutlak bir terk edilmişlik duygusu çökerdi: hareketsizce duran, pörtlek gözlerinden ve bakır yelelerinden taşlaşmış bir hayatın korkunç melankolisi sızan küçük tahta midilliler; çadırlardan yayılan sıcak yemek kokusu; ve biraz uzakta, astımlı valsini inatla, mekanik ve seri bir şekilde üreten yalnız bir laterna; ve arada sırada, tıpkı bir çeşmeden göğe fışkıran incecik *su jeti*[14] gibi, kaostan taşan ve flüt sesini andıran metalik bir tını.

14 (*Fr.*) "Jet d'eau" yerine. -ç.n.

Fotoğrafçı kulübelerinin dışında, içinde gri çağlayanlar ve uzak dağlar olan manzara resimlerine kımıldamadan bakıp gülümseyen yalnız ya da grup halindeki yabancıları seyrederken, çok mutlu saatler geçirirdim. Bu ortak fon onları, fotoğraflarının çekilmesi için çok ilginç bir noktada bir araya gelmiş tek bir ailenin üyeleri gibi gösterirdi. Bir keresinde, bu tür bir kulübenin dışında kendi fotoğrafıma rastladım. Panayırın bir köşesinde sabit bir şekilde durmak zorunda kalan kendimle bu ani karşılaşmam çok canımı sıkmıştı. Gezintisi kasabamızda son bulmadan önce, eminim bilmediğim yerlerde turlamıştı. Bir an için, sadece bir fotoğrafta var olduğum hissine kapıldım.

Bu tür zihinsel sapmaları çok sık ve çok farklı koşullarda yaşardım. Gizlice yaklaşır ve ruh halimde ani bir değişime yol açarlardı. Diyelim bir kazaya rast geldim ve diğer herkes gibi ben de, neyin daha önemli olduğunu karıştırmış bir halde durmuş, aval aval bakıyorum; bu, eskiden oynadığım bir oyuna benziyordu: Duvarımdaki boyada tuhaf bir hayvan fark ederdim ve sonra bir gün onu yerinde bulamazdım, onun yerine orada, aynı dekoratif unsurlardan oluşmuş bir heykel, bir kadın ya da bir manzara resmi olurdu; yani, kazaya dair her şey yerli yerinde duruyor olsa da, çevremdeki insanları ya da nesneleri aniden kurbanın bakış açısından görmeye başlardım, sanki orada yatan, her şeyi aşağıdan yukarıya ve merkezden dışarıya doğru gören ve vücudundan yere kanlar aktığını hisseden benmişim gibi.

Ve tıpkı sinemadaki gibi, hiç çaba sarf etmeden, salt bir filmi izliyor olmanın doğal sonucu olarak, perdedeki bir aksiyona çok yakından dahil olduğumu hayal ederdim; demek ki bir fotoğrafçı kulübesinin dışındayken de, gözlerini dikmiş bana bakan kişinin yerine, fotoğrafta kendimi görürdüm.

Birdenbire kendi hayatım, yani camın[15] dışında etiyle kemiğiyle dikilen kişinin hayatı, gözüme sıradan ve anlamsız görünürdü, tıpkı bir çerçevenin içinde yaşayan ve fotoğraftaki benliğinin bilmediği kasabalar arasında yolculuk etmesinin saçma olduğunu düşünen biri gibi. Ve tıpkı oradan oraya gezdirilirken, kirli, tozlu camın arkasından yeni hayaller silsilesine dalıp giden fotoğrafım gibi; böylece, sürekli yeni şeyler gören ama asla anlamayan biri olarak, bir yerden bir yere ben kendim gitmiş olurdum. Yaşıyor ve hareket edebiliyor olduğum gerçeği sadece bir şans işi, anlamsız bir maceraydı; çünkü çerçevenin içinde var olduğum gibi, aynada baştan savma, tuhaf, dipsiz bir görüntü oluşturan aynı solgun yanaklarla, aynı gözlerle, aynı cansız saçla, çerçevenin dışında da var olabilirdim.

Böylece, beni hareketsizleştirmeyi ve günlük kavrayıştan koparmayı amaçlamayan dışarıdan birtakım işaretler alırdım. Onlarla şaşkına döner, birdenbire dururdum: Bu işaretler dünyanın boşunalığını kuşatırdı. Ne zaman onlardan biri gelse, dört bir yandan kaosla çevrelendiğimi hissederdim. Kulaklarınızı ellerinizle kapatarak bir bando dinlemek gibiydi: Parmaklarınızı bir an açtığınızda, müzik saf bir gürültüye dönüşürdü.

Günlerce boş boş dolaştığım panayırlarda ve özellikle komşu tarlalarda, çadırlarından çıkıp gelmiş ve bir tas yulaf lapasının başına toplanmış oyunculara ve garibanlara rastlardım, kendi egzotik ortamlarından, bedensiz kadınların ve denizkızlarının[16] geceye özgü akrobatik varlıklarından türeyen ve insanlıklarının onulmaz sefaletinin ortak

15 (*İng.*) "Display case" yerine. Sözcük, paragrafın devamında "çerçeve" olarak karşılandı. -ç.n.

16 "Siren" yerine. Yunan mitolojisinin uydurduğu kuş vücutlu, kadın başlı deniz ifritleri. Söyledikleri şarkılarla büyüledikleri denizcilerin gemilerini sirenlerin yaşadığı uçurum ve kayalıklarla kaplı yerlere sürdüğüne ve sonunda bu yaratıklara yem olduğuna inanılır. -ç.n.

hamurundan taşan kirli ve bakımsız insanlara. Çadırların önünde hayranlık ve saygı uyandıranlar, hayattan ve kendinden memnun, hatta kendini beğenmiş görünenler, gün ışığında ve bu yerlerin dışında, değişmiş, ilgiden yoksun aşırı bir umursamazlığa, bir bütün olarak dünyanın umursamazlığına sürüklenmiş görünürdü.

Bir gün bir seyyar fotoğrafçının çocuğunun cenazesine katıldım. Kulübenin aralık kapısından, arkadaki kumaş fonun önünde iki sandalyeye yaslanmış, kapağı açık bir tabut görünüyordu. Fonda, İtalyan tarzı terası ve mermer sütunları olan muhteşem bir park fotoğrafi vardı. Bu rüya gibi sahnede, ilikleri sırmayla işlenmiş en iyi giysisi içinde, elleri göğsünün üstünde birleştirilmiş minik bir ceset, anlatılamaz bir mutluluğa dalmış gibiydi. Sirk yöneticisinin izniyle, sirk bandosu repertuarındaki en kederli parçayı, "İntermezzo" serenadını çalarken, çocuğun anne babası ve tabutun çevresine toplanmış türlü türlü kadın avutulamaz bir şekilde ağlamaktaydı. Bu gibi anlarda, çınar ağaçlarının mutlak sessizliğinde ve içe işleyen dinginliğin ahbaplığında, ceset muhtemelen mutlu ve huzurluydu. Ama çok geçmeden dini törenin ciddiyeti cesedi koparıp aldı; ceset mezarlıktaki kaderine, soğuk, ıslak bir mezara terk edilmek üzere sırtlanıp bir arabaya yüklendi. Bundan sonra panayır alanı kederli ve bomboş kaldı.

Bu yüzden, balmumu heykel müzesinin elenmiş ışığında, ya da fotoğrafçıdaki sonsuz panoramaların uhrevi güzelliğinde yaşamış solgun hayatların gösterdiği gibi, amacı yapay süslemenin sınırsız melankolisini, hayatın başlangıcından sonuna kadar resmetmek olan panayırlarda, nostaljinin istilasına uğramış ortamlarda, sanki panayır kendi başına bir dünyaymış gibi, ölüm bile yapmacık bir hal alırdı. Çocukluk krizlerimin beni içine daldırdığı o bulutsu ama duru dünyaya benzeyen panayır, bu yüzden benim için, hüzünlü halelerin yıkadığı çorak bir adaydı.

ALTINCI BÖLÜM

Hiçbir şey, gerçek bir balmumu heykel müzesine, yaşlı Etla Weber'in ölümünden sonra sık sık ziyaret ettiğim Weber konutunun üst katı kadar benzeyemezdi. Odaları tüm öğleden sonra güneş altında kavrulur, pervazlara gelişigüzel serpiştirilmiş antika dökümtülerle dolu pencereler boyunca havada toz zerreleri uçuşurdu. Yataklar zemin kata taşınınca odalar boş kalmıştı. Acente komisyonculuğu yapan Samuel Weber de, oğulları Paul ve Ozy ile birlikte alt kata taşınmıştı.

Ama ön oda hâlâ ofis olarak kullanılıyordu. Hesap defterleriyle ve içinde tahıl örnekleri olan zarflarla tıka basa doluydu ve küf kokuyordu. Duvarlar, üzerinde sinek lekeleri olan modası geçmiş posterlerle kaplıydı ve yıllardır asılı duran birkaç tanesi, aile yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuştu.

Kasanın üzerinde asılı duran poster bir maden suyu reklamıydı ve yarı saydam tüllere sarınmış uzun, ince ve zarif bir kadın, ayakucundaki hastalıklı yaratıkların üzerine bu şifalı iksirden döküyordu. Elbiselerinden dışarı çıkan flüt gibi kolları ve bir kamburun hindi gibi kabarık göğüs kemiğiyle Ozy Weber, gecenin zifiri karanlık saatlerinde, bu mucizevi kaynak suyuyla sarhoş olmuş olmalıydı.

Bir diğer poster bir taşıma şirketi içindi ve şirkete ait bir kargo gemisi, sarmal dalgalar arasında rüzgâra karşı

seyrederken, Samuel Weber'in kaptan şapkalı ve şişe dibi gözlüklü görüntüsünü, denizciye mahsus üçüncü bir parçayla tamamlayarak yuvarlaklaştırıyordu. Gerçekten de usta denizci Samuel, kapattığı bir hesap defterini bir mengenenin altına koyup aletin demir çubuğunu kıvırırken, bilinmeyen sularda seyreden bir geminin yerini harita üzerinde gösteriyor gibi görünürdü ve kulaklarına tıktığı pembe pamuk ve pamuğun sarkan uzun iplikçikleri, okyanus dalgalarına karşı koymanın zekice bir yolu gibiydi.

Ozy yan odada bir koltuğa kurulur, caddeden gelen zayıf ışığı yakalayabilmek için kitabı yeterince yükseğe kaldırarak, popüler romanlar okurdu. Kalay kurşun alaşımı kocaman bir tükürük hokkasının kedi biçimindeki kapağı, karanlık bir köşede ışık yayarak dikilirdi ve duvardaki ayna, dışarıdaki günün hayaletimsi hatırlatıcısı olan kül rengi ürkütücü bir meydanı yansıtırdı.

Ozy'yi görmeye gittiğimde avluda gezinen köpekler olurdu, çünkü kapı açıktı ve onları kovacak kimse yoktu. Orada beni özellikle, hangimizin keşfettiğini ya da hangi koşullar altında keşfettiğini bilmediğim acayip bir oyun karşılardı. Oyun, uydurduğumuz diyaloglardan ve onları olanca ciddiyetimizle okumaktan ibaretti. Hakkında konuştuğumuz şeylerin gerçek hayatta hiçbir karşılığı olmadığını gösteren tüm işaretlerden sakınmalı ve sonuna kadar asık suratlı olmalıydık. İçeri girerdim ve Ozy gözlerini kitabından asla kaldırmadan, kupkuru bir ifadeyle şöyle derdi: "Nefes almamı kolaylaştırsın diye dün gece aldığım şu hap beni berbat bir şekilde öksürttü. Gün aydınlanana kadar çırpınıp durdum. Sonunda Matilda geldi de (Matilda diye biri yoktur) göğsümü ovaladı."

Ozy'nin söylediği şeyler o kadar aptalca ve saçmaydı ki, kafaya indirilen sert çekiç darbelerine benziyordu. Belki tam

o an odadan çıkmam gerekirdi; yine de, küçük ama cinsel istek uyandıran bu zevki tatmaktan kendimi alamaz, onun düzeyine iner, böylece onu oyunun gizemi olan aynı koşullarda yanıtlardım: "Pekâlâ, şimdi de (temmuz ayıdır) ben şifayı kaptım," derdim "ve Doktor Caramfil (gerçekten vardır) bana bir reçete yazdı. Ama bu sabah, ne yazık ki onu tutukladılar. Duymadın mı?"

Ozy kitabından başını kaldırıp bakardı. "Anlamıyor musun? Sana onun bir kalpazanlık işine bulaştığını söylemiştim. Yıllar oldu."

"Elbette bulaştı. Yoksa o gazino fahişelerine para yetiştirebilir miydi?"

Bu geyik muhabbetinde bulduğum şey, sıradanlığa gömülmenin giderek bıkkınlık veren hazzından daha fazlaydı; belirsiz bir özgürlük duygusuydu: Örneğin, bu civarda yaşadığını ve her gece saat dokuzda yattığını bilmeme rağmen, doktoru istediğim kadar karalayabilirdim.

Herhangi bir şey ya da her şey hakkında, gerçekle fanteziyi karıştırarak, hiç durmadan konuşurduk, nihayet konuşma bir tür havadan gelen bağımsızlık halini alırdı, odada meraklı bir kuş gibi, oradan oraya kanat çırpardık, aslında şöyle bir görünüp kaybolan bir kuşumuz olduğunu, sözcüklerimizin bizimle ilgisi olmadığı gerçeğini kabul ettiğimiz kadar kolay kabul etmiştik.

Sokağa geri döndüğümde, derin bir uykudan uyandığımı hissederdim, ama hâlâ rüyada gibi görünürdüm. Birbirleriyle ciddi bir şekilde konuşan insanlara rastlamak beni çok şaşırtırdı. Herhangi bir şey hakkında ciddi bir şekilde konuşulamayacağını fark edememişler miydi? Herhangi bir şey ya da her şey hakkında?

Bazen Ozy'nin canı konuşmak istemezdi ve o zaman beni, didik didik arayacağımız üst kata çıkarırdı. Bu yer terk

edildiğinden beri geçen birkaç yıl boyunca, ihtiyar Weber, işe yaramaz diye düşündüğü ne varsa "yukarıya" depolamıştı ve böylece burası her tür olağanüstü nesnenin evi haline gelmişti. Odalar, tozlu ve perdesiz pencerelerden giren ve alev alev parlayan güneşle dolardı. Eski odada yürürken, pencere camları, sallanan dişler gibi çerçevelerinin içinde hafifçe titrerdi. Boncuk perde, odalar arasında kapı işlevi görürdü.

Sıcaktan biraz sersemlemiş ve odaların metruk halinden şaşkına dönmüş olarak alt kata inerdim. Sanki benim dışımda herkese çok tanıdık gelen bir dünyada yaşıyordum. Bedenim daima kendini bağımsız hissederdi, ama boncuk perdeyle birbirinden ayrılmış bu iki odayla bağlantı kurduğum an bu duygu yoğunlaşırdı.

En çok eski mektupların olduğu çekmeceleri karıştırmayı ve pulları zarflarından sökmeyi severdik. Mektup tomarlarından yükselen toz bulutuyla birlikte, sığınacak bir yer için yarışan, aceleyle sağa sola koşuşturan minik böcekler ortaya çıkardı. Ara sıra bir mektup zarfından düşüp açılır ve mürekkebi solmuş, eski tarz, güzel bir el yazısı görünürdü. Bu mektuplarda daima üzgün ve uysal bir şey, yazıldıklarından bu yana geçen süreyi sona erdiren yorgun bir son, farklı farklı cenaze çelenklerinin huzur dolu sonsuz uykusu vardı.

Eski fotoğraflar da bulurduk: çemberli etek giymiş kadınlar ya da düşünceye dalmış erkekler, alnın üstünde bir parmak, dudaklarda solgun bir gülümseme. Her fotoğrafın altında, meyve ve çiçek dolu bir sepet taşıyan iki melek vardı, bir de *Selamlar* ya da *Hatıra* sözcüğü. Bu fotoğraflar etrafa, kusursuz bir uyumun tınısını, kendi hayatlarının tınısını yayardı, tıpkı dükkân vitrinlerinde gördüğümüz resimler ya da nesneler gibi: ağız kısmı yivli, pembe bir meyve

kâsesi; ipek astarlarını güveler yemese boş diyebileceğimiz kadife el çantaları; ayrıca, isimsiz monografilerle birlikte bir sürü başka nesne. Fotoğrafların temsil ettiği hayat, fotoğraftaki insanlar henüz hayattayken ve hareket eden varlıklarken, daha kontrollü ve sınırlı bir mekânda yaşanmış küçük ölçekte bir hayattı. Bir dürbünün ters tarafından bakınca, her ayrıntısı kusursuz ama minicik ve çok uzakta görülen bir manzara gibiydi.

Akşam olup da alt katın yolunu tuttuğumuzda, çoğu kez, yukarı çıkmakta olan Paul Weber'le karşılaşırdık: Gardırobu üst kattaki odaların birindeydi ve oraya üstünü değiştirmeye giderdi. Paul kırmızı yüzü, büyük elleri ve darmadağın saçları olan genç bir adamdı. Geniş, kalın dudakları ve palyaço burnu vardı, ama gözleri, yaptığı her şeyi uzak ve kayıtsız kılan huzurlu ve dingin bir saflığı belli belirsiz ele verirdi.

Onu çok severdim, ama gizlice. Ve onu ne zaman merdivenlerde görsem kalbim küt küt atmaya başlardı. Benimle konuşurkenki basitliği ve birbirimize söylediğimiz sözlerde sanki ezoterik, uçucu bir anlam varmış gibi sürekli gülümsemesi hoşuma giderdi. En ciddi konuşmalarda, hatta ihtiyar Weber'le iş konuşurken bile, gülümsemeye devam ederdi.

Aynı zamanda onu, dışarıdaki gizli hayatı, yankıları bana sadece yetişkinlerin utandırıcı fısıltıları gibi gelen bir hayatı yaşadığı için de severdim: Paul kazandığı tüm parayı gazinoda kadınlarla yerdi. Sekse düşkünlüğünde şifa bulmaz, kaderci bir şey vardı. Bu duruma karşı çıkmak için İhtiyar Weber'in elinden bir şey gelmiyordu. Koşum takımlarını çözerek kiralık at arabalarından kurtardığı atların peşinden tüm kasabayı ana meydanda koşturduğu ve onları kasabanın en seçkin ayyaşlarının yardımıyla gazinoya soktuğu bir gün, elindeki malzemeyle anında bir tür sirk yaratmıştı.

Sonra da kadınlarla şampanya banyosu yaptığı yolunda bir söylenti çıktı. Ve bu sadece yüzeye attığı çiziklerdi.

Paul'e karşı hissettiklerimi tanımlamak benim için imkânsızdı. Çevremde hayatlarını sıkıcı uğraşlarla heba eden, bu uğraşların sıradanlığı içinde kaybolan insanlar görürdüm: parkta aptalca sırıtan genç kızlar; kurnazca, kendini beğenmişçe bakan işadamları; oynadığı baba rolünü abartan babam; her köşede uyuklayan, yorgunluktan yarı ölü dilenciler. Sanki eksiksiz bir şekilde oluşturulmuş dünya içimde uzanmış, çok uzun süredir beni bekliyordu ve benim günbegün yaptığım tek şey, onun artık kullanılmayan köhne bir içeriği olduğunu kanıtlamaktı. Yalnızca Paul, kavrayışımın kesinlikle ulaşamayacağı bir şekilde, bu dünyanın dışında, her şeyiyle çok sıkı düğümlenmiş bir hayatın içinde duruyordu. Yaptığı her hareketi, her jesti, belleğime kazımaktan çok, onlara iki kişilik bir varoluş vermek için aklımda tutardım. Kendimi onun yürüdüğü gibi yürümeye zorlardım, ellerini nasıl kullandığını öğrenmeye çalışırdım ve eksiksiz bir biçimde yapana kadar bunları aynanın önünde prova ederdim.

Paul, Weber'lerin üst katındaki balmumu heykel galerisinin en sofistike, en gizemli figürüydü ve galeri o zamana dek, kendisiyle birlikte gemi kaptanı Samuel Weber ile narin, hastalıklı küçük Ozy'den oluşuyordu. Ve sonra, galerinin yoksun olduğu bir kadın getirdi: Kadın, solgun yüzü ve mekanik yürüyüşüyle balmumu heykel galerisini tamamlamış oldu.

YEDİNCİ BÖLÜM

Melankolik antikalarla dolu, terk edilmiş bir başka üst kat odası daha buldum; bu kez oda büyükbabamın evindeydi. Odanın duvarları, yaldızlı büyük ahşap ya da küçük pembe pelüş çerçevelerin içindeki tuhaf tablolarla kaplıydı. Özenle birleştirilmiş minik deniz kabuklarından yapılma çerçeveler de vardı. Gözlerimi dikip saatlerce bakabilirdim. Bu kabukları kim yapıştırmıştı? Onları bir araya getiren minik, kıvrak hareketleri kim yapmıştı? Bu tür ölü yapıtlar, zamanın sisleri arasında kaybolmuş tüm varoluşları bir anda yeniden canlandırıyordu, tıpkı rüyanın yeşilimsi derinliklerine batmış paralel aynalardaki görüntüler gibi.

Köşede bir gramofon ve bir masa vardı; gramofonun yukarıya doğru bükülen borusu, kocaman bir porsiyon dondurma ve güller gibi, çizgi çizgi, çok güzel pembe ve sarı renklere boyanmıştı ve masanın üstünde, I. Carol ile kraliçesi Elisabeta'nın bir resminin de olduğu fotoğraflar yayılıydı. Bu fotoğraflar uzun süredir dikkatimi çekiyordu. Neden kâğıdı su emmiş gibi gösteren grimsi soluk bir renk kullandığını anlayamasam da, sanatçının çok yetenekli olduğunu düşünüyordum.

Bir gün inanılmaz bir keşif yaptım: Sulandırılmış boya sandığım şey, ancak büyüteç yardımıyla okunabilen minnacık harf yığınından başka bir şey değildi. Tek bir kurşunkalem izi ya da fırça darbesi yoktu; her şey, Kral ve Kraliçenin hayat hikâyesini anlatan bir dizi sözcükten ibaretti. Yanlış

anladığım resim artık aydınlanmıştı ve sanatçının yeteneğine duyduğum hayranlık sınırsızdı. Aslında yapıtın esas niteliğini daha önce anlayamadığım için mahcup olmuş ve gördüğüm şeyi anlama yeteneğimden ciddi ciddi kuşkulanmaya başlamıştım. Resimleri yıllarca işlenmiş malzemeden yapıldıklarını fark etmeksizin hayranlıkla seyrederken, çevremdeki her şeyi yanlış anlamış, her şeyin içine çizilmiş anlamları belki resimleri oluşturan harfler kadar açıkça yanlış anlamış olmak için, çok ileri bir miyopluğun pençesine düşmüş olamaz mıydım?

Arkadan aydınlatıldıklarında şeffaflaşan ve odaya ani bir derinlik katan tüm mat nesnelerin yüzeyi, tuhaf bir şekilde ve aynı anda ışıldamaya ya da perdeler gibi belli belirsiz donuklaşmaya başlamıştı. Ama gerçek anlamlarının nadiren parlamasını sağlamaya yetecek kadar dağınık bir ışık dışında, etrafımdaki bu nesneleri arkalarından aydınlatan hiçbir şey yoktu ve yoğunlukları içinde sımsıkı kapalıydılar.

Üst kattaki odanın kendine has başka özellikleri vardı. Örneğin, sokağa bakıyordu. Evin duvarları çok kalındı ve pencerelerin önünde, rahatça ayakta durulabilecek bir dizi girinti vardı. Bir tanesine yerleşir, küçük cam bir odada olduğumu hayal eder ve pencereyi açardım. Size özel bir girintinin kuytuluğunda oturmanın ve nefis bir bakış noktasından sokağı seyretmenin keyfiyle, yumuşacık yastıklarına yaslandığım bir faytonun içinde, penceresinden yeni şehirlere ve manzaralara baka baka dünyayı dolaştığımı düşünürdüm.

Çocukluğuyla ilgili anılarını anlattığı bir gün babama, en ateşli sırrının ne olduğunu sordum; o da bana, içinde dünyayı dolaştığı mucizevi faytonu her şeyden çok özlediğini söyledi. Çocukken üst kattaki odaların birinde uyuduğunu biliyordum ve ona girintilerden birine hiç oturup oturmadığını,

pencereyi açarak sokağı seyredip seyretmediğini sordum. Şaşırdı, aslında yukarı yatmaya gittiği her akşam bir girintide saatler geçirdiğini ve çoğunlukla orada uyuya kaldığını söyledi. Benim gibi o da faytonlu rüyasını, büyük olasılıkla aynı yerde ve aynı koşullar altında görmüştü.

Krizlerle ve baş dönmeleriyle dolup taşan çıldırtıcı yerlerinin dışında demek ki dünyanın sevecen yerleri de vardı, duvarları güzel resimlerle kaplı yerleri. Benim girintimin duvarları da, dünyada aylak aylak dolaşan bir faytonun rüyasına sanki yataklık etmek içindi ve oraya sığınan her kim olursa, sonunda onu esrar dumanıyla gebe bırakıyordu...

Bu odanın üstünde iki tavan arası odası vardı; bir tanesinden, küçük bir pencereden geçilerek çatıya çıkılıyordu. Sık sık oraya tırmanır ve evin tepesinde ayakta dikilirdim. Tüm şehir önümde uzanırdı, amorf ve gri; ve şehir bittikten sonra, oyuncağa benzeyen minyatür trenlerin kırılgan bir köprüden geçtikleri tarlalar başlardı. En çok istediğim şey başımın dönmemesiydi; eğer ayaklarım toprağa ekilmiş kadar sağlam olsaydı, "normal" hayatımı çatıda sürdürmek, yükseklerdeki havaya sıkıca tutunarak, korkusuzca ve boşluk bilinci olmadan, açık havada dolanıp durmak isterdim. Eğer bedenimi daha hafif ve daha esnek yapmayı başarabilseydim, tamamen değişeceğimi ve bir tür kuş adama dönüşeceğimi hissederdim.

Beni sadece düşme korkusunun bunalttığına inanıyordum ve yerden çok yüksekte olduğum düşüncesi canımı sıkıyor, kökleriyle birlikte koparmak istediğim bir ağrı gibi tüm benliğimi sarıyordu. Yukarıda her şeyi yapmak doğal göründüğünden, kendimi okumak, yemek yemek, uyumak gibi sıradan ama kesin bir şey yapmaya zorlardım. Örneğin, büyük babamın verdiği vişnelerle ve ekmekle çatıya çıkar, vişneleri dörde böler ve bu "normal" yaşantım mümkün

olduğunca uzun sürsün diye, her defasında bir parçasını yerdim. Bir vişneyi bitirdiğimde, bir dükkânın önündeki büyük bir çanağı nişan alıp, çekirdeğini sokağa doğru fırlatırdım.

Aşağıya indiğim anda kaç puan aldığımı görmek için koşardım. Çanağın içinde daima üç dört çekirdek olurdu, ama etrafta da sadece üç dört çekirdek olduğunu görmek beni korkunç hayal kırıklığına uğratırdı. Çatıda saatler geçirsem de, demek ki çok az vişne yemişim diye düşünürdüm. Büyükbabamın odasındaki saatin yeşil porselen kadranında zamanı kontrol edince, yukarı çıktığımdan beri aslında sadece birkaç dakika geçmiş olduğunu anlardım. Yükseğe çıktıkça zamanın daha yoğun "geçtiği" sonucuna varırdım. Zamanı uzatmak elimde değildi, biraz daha sürmesi için yapabileceğim bir şey yoktu. Aşağıya her indiğimde, çatıda düşündüğümden daha az kalmış olduğumu kabullenmek zorundaydım ve bu durum yerdeyken belirsiz ve eksik olmanın tuhaf duygusunu güçlendiriyordu. Aşağıda zaman gerçekte olduğundan daha gevşekti; yükseklere göre daha az maddeyi içeriyor ve böylece, çevremde çok yoğun ama aynı zamanda çok değişken görünen, her an anlamlarından ve geçici dış çizgilerinden sıyrılmaya ve varoluşlarının kesin biçimleriyle boy göstermeye hazır nesnelerin kırılganlığının bir parçası oluyordu...

Büyükbabam öldükten sonra, üst kat parça parça, nesne nesne dağılmaya başladı. Yaşlılığında sığınmak için seçtiği ve son yolculuğu olmasa hiç terk etmek istemediği, avluya bakan küçük, rutubetli bir odada öldü. Ölümü yaklaşırken her gün onu görmeye gittiğim yer orasıydı; duaları kendisinin okuduğu son ayinlere katıldığım yer orasıydı, sesi titriyordu ama tamamen duygusuzdu, dualara daha ağırbaşlı bir hava katmak için yeni, beyaz bir gömlek giyiyordu; ve birkaç gün sonra, onu sac kaplı demir bir masanın üstüne uzanmış hazırlanmayı beklerken gördüğüm yer, orasıydı.

Büyükbabamın, kendisinden birkaç yaş küçük ve tıpatıp ona benzeyen bir erkek kardeşi vardı: İkisinin de yusyuvarlak kafaları aynıydı, parlak beyaz uzun saçları aynıydı; ikisinin de canlı, içe işleyen aynı bakışları, deliklerle dolu bir köpük kadar seyrek, aynı sakalları vardı. İşte bu benim büyük amcam, ölüyü yıkama onurunun kendisine verilmesini istedi ve yaşlı ve dermansız olmasına rağmen, büyük bir hevesle işe koyuldu. Tüm bedeni titreye titreye, avludaki tulumbadan mutfağa ısıtmak için kovalarca suyu taşıdı. Isınınca suyu odaya getirdi ve cesedi, deterjanlı suya batırdığı bir parça samanla yıkamaya başladı. Cesedi ovalarken gözyaşlarını içine akıtıyor ve onunla, büyükbabam söylediklerini duyuyormuşçasına fısıltıyla konuşuyor, bir yandan da acı acı iç çekiyordu: "Sonunda bunu da mı görecektim? Yaşlılığın şu yaptığına bak! Sen öldün ve ben seni yıkıyorum. Vay anam vay! Bu kederli manzarayı görmek için mi yaşamışım!..." Ve ceketinin koluyla yanaklarını ve ıslak sakalını sildikten sonra, işini daha büyük bir gayretle sürürdü.

Biri ölü diğeri onu yıkayan bu iki kardeş birbirine o kadar benziyordu ki, sanrısal bir resim oluşturuyorlardı. Mezarlıktan genellikle cesedi yıkamaya ve acıları karşılığında ailenin her üyesinden bahşiş toplamaya gelen adamlar, bir köşede durmuş sigara içiyor, sağa sola tükürüyor ve mesleklerine el koyan bu gaspçıya küçümseyerek bakıyorlardı. Bir saat kadar sonra, Dede[17] işini bitirdiğinde, ceset masanın üstünde yüzükoyun yatıyordu.

"Bitirdin mi?" diye sordu adamlardan birisi, sinirli sinirli parmaklarını kütürdetiyordu. Kırmızı keçisakalı olan ufak tefek bir adamdı ve etrafına şeytanca bakıyordu.

17 (*İng.*) "Grandfather" yerine. Anlatıcı, büyükbabasıyla büyük amcasını karıştırıyor. -ç.n.

"Bitirdim," diye yanıtladı merhumun kardeşi. "Hadi artık elbiselerini giydirelim."

"Ya! Demek bitirdin!" dedi küçük adam, sesinden ironi damlıyordu. "Bitti dediğin bu mu? Adamı böyle mi toprağın içine koyacaksın? Bu pislikle mi?"

Yaşlı adam şaşırmıştı, elinde bir tutam samanla durmuş, kendisini savunacak kimse yok mu diye, yalvaran gözlerle odadaki bizlere bakıyordu. İşini iyi yaptığından ve hakareti hak etmediğinden emindi.

"Ve şimdi izin verin size, üstünüze vazife olmayan bir işi yaparken neden böyle yapmamanız gerektiğini göstereyim," dedi adam böbürlenerek; masaya doğru sinsice yürüyüp yaşlı adamın elindeki samanı kaptı ve onu bükerek bir hamlede ölü adamın anüsüne soktu; bu sırada büyük bir parça dışkının dışarı çıktığı görüldü.

"Ceset yıkamayı bilmediğini şimdi anladın mı?" dedi. "Onu içindeki pislikle gömecektin!"

Büyükbabamın kardeşi dehşetle ürperdi ve gözyaşlarına boğuldu.

Cenaze töreni boğucu bir yaz günü yapıldı. Hiçbir şey, sıcak bir günün kavurucu güneşi altında gerçekleştirilen bir defin kadar kederli ve etkileyici olamaz. Buharlaşan havanın insanları ve nesneleri sanki bir büyütecin altındaymışlar gibi olduğundan biraz daha büyük gösterdiği böyle bir günde, insanlar ölülerini gömmekten başka ne yapabilir?

Kavurucu havanın uyuşukluğunda, her hareketleri, sanki yüzlerce yıl önce olduğu gibi (hep olduğu gibi) aynıydı. Mezar ölü adamı, hiç kuşkusuz ona yüce bir mutluluk telkin ettiği, nemli ve soğuk karanlığına emdi. Tabutun üstüne ağır toprak yığınları düşmeye başladı ve sonra yorgun, terli adamlar, üstlerinde tozlu ceketleri ile bildikleri tek hayatı yaşamaya gittiler.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Büyükbabamın defnedilmesinden birkaç gün sonra Paul Weber evlendi. Düğünde biraz yorgun olsa da, üzgün ve bağlılığın tohumlarını içeren zorlama bir gülümsemeyle gülümsemeye devam etti. Çıplak kırmızı boynu, kanat yakalı gömleğin içinde sağa sola hareket edip duruyordu; pantolonu her zamankinden uzun ve dar görünüyor, frakının kuyruğu tıpkı bir palyaço kuyruğu gibi sarkıyordu. Törenin tüm saçma ciddiyeti onun kişiliğinde yoğunlaşmıştı. Ben daha gizli, daha özel bir saçmalığı temsil ediyordum: Kimsenin görmediği küçük palyaçoydum.

Gelin, avlunun eve yakın tarafına kurulmuş bir platformda, bir sandalyeye oturmuş bekliyordu. Yüzünü beyaz bir tül örtüyordu ve ben gelinin yüzünü ilk kez, oturduğu gölgeliğinin altından kalkıp geldiğinde, tülünü kaldırdığı zaman gördüm.

Konuklar için olan masalar, bir dizi beyaz yama gibi avlu boyunca uzanıyordu; kasabanın tüm aylakları bahçe kapısında toplanmıştı; gökyüzü belirsiz bir kil sarısı rengindeydi; mavi ve pembe ipek giysiler içindeki solgun nedimeler, gümüş rengi kâğıtlara sarılmış küçük şekerler dağıtıyordu: Bu bir düğündü. Müzisyenler, ahenksiz bir şekilde, zaman zaman kabaran, çoğalan ve canlanıyor gibi görünen, ama sonra melodisinin gücünü yitiren ve nihayet geriye tek bir flütün metalik düz tınısı kalana kadar zayıflayan, eski ve hüzünlü bir vals çalıyordu.

Korkunç uzun, bir düğün için fazlasıyla uzun bir gündü. Avlunun en uzak ucunda, otele ait ahırların yanında bir tek ben vardım. Tavukların çevrelediği bir tümseğin üzerinde durmuş, onlar ince uzun çimenlerin ve avludan gelen hüzünlü valsin, ıslak samanın ahırlardan yayılan taze kokusuyla karışan nağmeleri arasındaki kırıntıları ibiklerken, ben de uzaktan olup bitenleri gözlemliyordum. Bulunduğum noktadan Paul'ün Ozy ile konuştuğunu görebiliyordum. Ona bir fıkra ya da o tür bir şey anlatıyor olmalıydı, çünkü hastalıklı Ozy gülmeye ve ardından morarmaya başladı, kolalı gömleğinin kabarık göğüslüğünün altında az kalsın boğulacaktı.

Nihayet gece oldu. Avludaki birkaç ağaç, hüzne boğulmuş gizemli, görünmez bir parkı yavaş yavaş yerden kaldırır gibi, karanlığa gömüldü. Gelin hâlâ loş avludaki platformda Paul'ün yanında duruyordu ve Paul ne zaman ona bir şey fısıldasa, kafasını ona doğru çeviriyor, beyaz eldivenleriyle okşadığı yumuşak kolunu, onun parmaklarına teslim ediyordu.

Dışarıya birkaç pasta getirdiler. Pembe kremadan surları ve duvar destekleriyle kocaman bir kale görünümündeki pasta en etkileyici olanıydı. Üstündeki küçük şeker çiçekler, donuk ve yağlı bir parlaklık yayıyordu. Bıçak her seferinde bir gülü keserken, gül bıçağın altında çıtırdıyor, tıpkı cam gibi onlarca minik parçaya bölünüyordu. Kadife elbiseleri, boyun ve parmaklarındaki mücevherleriyle yaşlı hanımefendiler, yürüyen mihraplar gibi yavaş ve ağırbaşlı bir şekilde ilerliyor, görkemli bir gezinti yapıyorlardı. Oda yavaş yavaş bulutlandı ve her şey daha bulanık ve giderek saçma görünmeye başladı... Yanan kırmızı ellerime bakarken uyuyakaldım.

İçinde uyandığım odada keskin bir duman kokusu vardı. Pencerenin karşısındaki ayna, doğmakta olan günü, mavi

ipekten tam bir kare olarak yansıtıyordu. Üstüne yastıkların saçıldığı, karman çorman bir yatakta yatıyordum. Kulaklarımda, bir deniz kabuğunun içindeki hırıltı gibi, belli belirsiz bir ıslık sesi vardı ve havada hâlâ incecik duman kıvrımları yüzüyordu. Doğrulmaya çalışırken tutunamadım ve elim yatağın ahşap heykellerinden birine doğru kaydı; bazı heykeller parmaklarıma yaklaşıyormuş gibi görünürken, bazıları yataktan dışarı doğru uzanıyor, odanın solgun ışığında büyüyor, sonsuz mazgallarda, deliklerde ve küflü bölgelerin pürüzlü yüzeyleri altında gizleniyordu. Birkaç saniye içinde oda türlü türlü süslü kıvrımla doldu ve ben, her ne kadar cisimsiz olsalar da, kapıya ulaşabilmek için onları iterek kendime yol açmak zorunda kaldım. Başım ıslık sesinden hâlâ zonkluyordu ve şimdi bana bu sesi havadaki mağaralar çıkarıyormuş gibi geliyordu. Koridordaki beyaz ışıkla yıkanan yanaklarıma bir canlılık geldi ve nihayet uyandım. Uzun gecelikli bir adama rastladım; sabahın köründe giyindiğim için sanki beni kınıyormuş gibi, kaşlarını çatmış pis pis bakıyordu.

Ortalıkta başka kimse yoktu. Avluda sadece masalar kalmıştı; çam ağacından enli tahtalarla kaplanmış üst yüzeyleri şimdi açıktaydı. Tan yeri kapkara bulutlarla kaplı ve soğuktu. Terk edilmiş avluda esen rüzgâr, renkli çikolata kâğıtlarını havaya savuruyordu. Paul'ün gelini başını nasıl tutmuştu? Paul'ün omzuna mı yaslamıştı? İçlerindeki bir mekanizma sayesinde kafalarını bir yana eğip gözlerini kapayabilen, kadın formunda bazı balmumu heykeller vardı.

Kasabanın sokakları, dış görünüşlerindeki tüm mantıksal gerekçeleri yitirmişti. Ceketimin altından giren soğuk içime işliyordu: Üşüyordum ve uykum vardı. Gözlerimi kapatınca, soğuk yanağını yanağıma yaslayan rüzgârı hissedebiliyordum ve gözkapaklarımın altından onu bir maske,

iç kısmı gerçek metal bir maskenin tersi kadar karanlık ve soğuk olan kendi yüzümün maskesi gibi duyumsuyordum. Patlamanın sorumlusu yolumun üstündeki hangi evdi? Hangi sokak lambası direği, bana doğrultulmuş ve suratını buruşturarak bakan kauçuk bir cop gibi bükülmek üzereydi? Dünyada hiçbir yerde, hiçbir koşulda, hiçbir şey olduğu yoktu.

Pazar yerine vardığımda, adamların kasap dükkânları için et boşalttıklarını gördüm; ölü prensesler kadar uzun ve gururlu kollarıyla, kanlı hayvanların kırmızı ve mor kısımlarını yüklenmiş taşıyorlardı. Havada et ve idrar kokusu vardı. Kasapların baş aşağı astığı hayvanların siyah yuvarlak gözleri, sabit bir şekilde yere bakıyordu. Türlü türlü kırılgan malzemeden yontulmuş kıpkırmızı heykeller gibi, porselen beyazı duvarlar boyunca dizilmişlerdi. İpeğin sulu, yanardöner pırıltısına ve jelâtinin kasvetli duruluğuna sahiptiler. Açık karınların kenarlarını, kasların danteli ve içyağın ağır boncuk kolyeleri süslüyordu. Kasaplar kırmızı ellerini sokmuş iç organları çekip çıkarıyor, büyük, yuvarlak ve lastiğe benzeyen sıcak et parçalarını bir masanın üzerine diziyordu. Taze et, aşırı gelişmiş, devasa ve çok çirkin bir gülün kadifemsi parlaklığına sahipti.

Tan yeri çelik mavisine dönmüştü; tez ayaklı sabah bir orgun boğuk sesiyle şarkı söylüyordu. Beygirler ağlamaklı gözlerle insanları seyrediyordu; bir kısrak, parke taşlarının üstüne sıcak idrarını salıverdi. Gökyüzü, bilinmezlerle dolu korkutucu baskınıyla, artık köpürmeye başlayan yarısaydam bataklığı fethediyordu; her şey uzaklaşmış, ıssızlaşmıştı. Sabah olmuştu. Adamlar et boşaltıyordu; rüzgâr elbiselerimi delip geçiyordu; soğuktan ve uykusuzluktan titriyordum. Nasıl bir dünyada yaşıyordum?

Sokaklarda çılgın gibi koşmaya başladım. Güneş görünmüştü, şimdiden kızarmıştı, ormanın kenarındaydı, ama binaların sıralandığı sokaklarda hâlâ karanlık hüküm sürüyordu ve ışık, ıssız bir koridor boyunca dizili aralık kapılardan fışkırır gibi, sadece kavşaklarda patlıyordu.

Weber'lerin evini geçtim. Üst katın ağır panjurları örtüktü; her şey terk edilmiş ve hüzünlü görünüyordu: Düğün sona ermişti.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Edda'nın Weber konutunun üst katına gelişi, odalardaki soğuk havayı ve gölgeleri aydınlattı; tıpkı bir ormanın derinliklerindeki açık alanların, yapraklardan yoğunlaşarak süzülen yeşil bir ışıkla cilalanıp parlaması gibi. Yaptığı ilk şey pencerelere perde takmak ve yerlere, yankıları azaltan ve böylece boş odaları yenilgiye uğratan halılar sermek oldu. Bütün bir kat, alkollü bir içkiye katılan esansın, içkinin tüm tadını değiştirmesi gibi, her şeyi değiştiren anlatılamaz bir kokuyla doldu.

Her sabahı üst katın terasında geçiriyor, bir dolu vitrinin içindeki sayısız tuhaf ve sahte şeyin envanterini çıkarıyordum. Ozy ve ben onları ya bir kutuya koymak ya da çöpe atmak için özenle temizliyorduk. Edda gelip giderdi, mavi bir sabahlık ve topukları her adımda tıkırdayan terlikler giyiyordu. Bazen dirsekleriyle tırabzana yaslanır, gözleri yarı kapalı, gökyüzünü seyrederdi. Havada daima, temiz hava solumak için zarından çıkması gereken bir tomurcuğun, tam açılmak üzereyken yaydığı kusursuz bir ışık olurdu.

Bütün bu değişimler hayatımın öyle umulmadık bir anında birdenbire sahneye çıkmış ve geçmişten gelen sınırları içinde o denli yalıtılmışlardı ki, derinliklerini kavramaya gücüm yetmiyordu. Edda da başka bir nesneye, birçok kez tekrar edilmiş bir sözcük gibi, anlama ihtiyacı acilen ve şiddetle artarken bile gittikçe anlaşılmaz olan bir sözcük gibi,

varlığıyla beni kuşatan ve bana işkence eden basit bir nesneye dönüşmüştü.

O yaz sabahlarında terasta olan bir şey vardı ve ben varlığımın her parçasıyla ona ulaşmaya çabalıyordum. Edda'yla karşılaşacağım ana hazırlanırken, kendimi, bir macera için gereken tüm acıyla, aşağılamayla ve gülünçlükle silahlandırmalıydım.

Bir gün, Weber konutu büyük bir değişim geçirdi: Kenarı parlak kurdelelerle süslenmiş beyaz keten bir kumaş vitrinlere doğru ilerledi. Dört kişilik bir pantomim grubu Edda'nın etrafında dönecekti: En hevesli ve kararlı görünen Paul'dü; yaşlı Weber gidip kendisine yeni bir kasket ve altın çerçeveli bir gözlük getirdi; Ozy, Edda'nın kendisini üst kata çağırmasını nefes nefese ve heyecanla bekliyordu; bense sulu gözlerim boşlukta kaybolmuş bir halde orada öylece duruyordum.

Her cumartesi öndeki odada toplanırdık, gramofon *Kismet*'ten[18] Doğu ezgileri çalardı ve Edda bize, yarı tatlı yarı acı, ballı bademli pastalar ikram ederdi. Bir kâsenin içinde daima fındık olurdu ve fındığı özellikle çok seven Samuel Weber, âdemelması lastik bir bandın üzerinde zıplayan bir kukla gibi bir aşağı bir yukarı oynarken, fındıkları ağır ağır, güzel güzel, azar azar yutardı. Tahıl tüccarlığı mesleğine tamamen aykırı bir şekilde, daha çok da tiyatro sahnesindeki bir oyuncu gibi, bacak bacak üstüne atarak otururdu ve konuştuğu zaman altın dişlerini gizlemek için dudaklarını büzerdi. Elini çok küçük şeylerin üstüne koymaya korkardı ve boncuk perdeden geçer geçmez döner ve en küçük

18 Türkçe adıyla "Kısmet", 1911'de Edward Knoblauch tarafından yazılan üç perdelik bir oyundur. Başı birçok kez belaya giren ve hepsinden dil dökerek kurtulan düzenbaz bir şairi anlatan oyun, ilk olarak Londra'da sahnelenmiş, daha sonra 1920'de, 1930'da ve 1944'te filme çekilmiş ve 1953'te bir Broadway müzikaline uyarlanmıştır. -ç.n.

bir tık sesi çıkmasın diye perdenin iki yarısını usulca bir araya getirirdi. Ozy'nin bedenindeki çarpıklık, maruz kaldığı sürekli gerilim yüzünden artmıştı: Ondan önce orada olmak ve onun hiçbir sözünü kaçırmamak için bedenini sanki bilerek eğip büküyormuş gibi, kamburu daha çıkık görünüyordu. Yalnızca Paul soğukkanlı ve kendinden emin bir şekilde, adımlarında fazla ya da eksik hiçbir şey yokmuş gibi zarafetle, odada bir ileri bir geri yürürdü ve onu kollarına aldığında hepimiz çok mutlu olurduk: O bunu hepimizden daha iyi yapıyordu.

Bana gelince, içimde neler olup bittiğini o zamanlar bilmiyordum. O ikindilerin birinde, bir koltukta arkama yaslanmış oturuyordum; yanağımı delen minik dikenleri canımı çok acıtan bez bir zımbırtıyı sertçe yüzüme bastırdım. Birden, kahramanlık yapmak için yanıp tutuştuğumu hissettim, yüce olduğu kadar saçma bir istekti; insanın aklına, sadece tembel bir cumartesi ikindisinde gramofondan müzik dinlerken doluşan o gülünç düşüncelerden biriydi. Yüzüme daha da sert bastırdım; ağrı şiddetlendikçe ona direnme azmim de artıyordu.

Bedensel olanları dışında, açlığın ve susuzluğun belki başka biçimleri de vardır ve içimde bir şey kurtuluşu basit, şiddetli bir ağrıda arıyordu. Yanağımı bu bez zımbırtıya gömdükçe, tüyleri daha sert tırmalıyordu ve ben giderek dayanılmaz bir acıyla kendime işkence ediyordum.

Elinde bir plakla yanımdan geçmekte olan Edda aniden durdu ve gözlerini dikip bana baktı, afallamıştı. Bizi kuşatan sessizlikten aşırı derecede rahatsız oldum.

"Tanrı aşkına, yanağına ne oldu böyle?" diye sordu.

Aynaya baktım. Komik görünüyordum, tek kelimeyle komik: Birkaç yerden sızan kan damlalarıyla birlikte, yanağımda mor bir leke vardı. Kanayan yanağıma aynada

bakarken, ister istemez, Rus çarının popüler bir kitabın kapağındaki resmine alegorik olarak ne denli benzediğimi düşündüm: Bir suikast girişiminin kurbanı olan adam, resimde elini yanağına dayamış görünüyordu. Kör talihimin yanında, yanağımın acısı hiçbir şeydi; kahramanlık yapma sevdam beni cezalandırıyordu: Oynadığım oyun, *Petersburg Sarayının Gizemleri*'ndeki[19] bir bölüm gibi sona ermişti.

Edda alkole batırdığı bir mendille yanağımı sildi. Acıya daha kolay dayanabilmek için gözlerimi yumdum. Tenimde ateş yanıyor gibi hissettim.

Kafam karışmıştı, şaşkınlık içinde merdivenleri indim. Beni, tozlu monotonluklarına geri döndüğüm için memnun, doyumsuz sokaklar karşıladı.

Parkta, ağaçlarda ve çılgın bir adamın çizdiği bir resmi anımsatan kaotik havada, sıcak ve ağır nefesiyle şimdiden kalınlaşmış gür bitkileri canavarca şişiren yaz mevsiminin ezici varlığı hissediliyordu. Park, kızgın taşlarıyla, akan bir lav tabakası gibi görünüyordu. Ellerim de kızarmış ve ağırlaşmıştı.

Yumuşak ve kavurucu inzivamda, Edda'nın yanımdan geçerkenki imgesi gözlerimin önünden gitmiyordu; bu imgeyi on, yüz, bin Edda ile defalarca çarpıyor, yaz sıcağında ruhumu altüst eden özdeş heykeller gibi, yan yana çoğaltıyordum.

Gördüğüm ve hissettiğim her şeyde vahşi ama anlaşılır bir umutsuzluk vardı. Dile getirilmemiş kızgınlıklarla dolu, gizli ve sevgiyle anılan yakın arkadaşlıkların gerçek ya da hayali imgelerden oluşan zihinsel cüzamı, basit ve ilkel hayatıma paralel bir şekilde uzanıyordu. En küçük ayrıntısına kadar hayali sahneler tasarlıyordum. Kendimi

19 *(Ro.) Misterele curții din Petrograd.*

yanımda yatan Edda'yla birlikte otel odalarında hayal ediyordum; kalın perdelerden içeri süzülen günbatımı ışığı, perdelerin yuvarlak ve zarif gölgelerini onun uyuyan yüzüne kopyalıyordu. Terliklerinin halıda bıraktığı izleri, mendilinin masanın üstündeki yarı açık el çantasından dışarı çıkmış köşesini, gardırop kapağının yatağın yarısını ve duvardaki çiçek resmini yansıtan aynasını görüyordum. Ağzımda çok acı bir tat kalıyordu.

Parkta tanımadığım kadınların peşine düşer, evlerine varana kadar onları hemen arkalarından takip ederdim, sonra kırgın ve umutsuz bir halde durur, kapalı kapıları seyrederdim. Bir akşam kendimi, tek bir ampulün zayıf bir şekilde aydınlattığı küçük bir bahçeyle sokaktan ayrılan bir evin önünde buldum. İçimde olduğunu bilmediğim ani bir dürtüyle bahçe kapısını itip içeri süzüldüm. Bu arada kadın evine girdi, beni fark etmemişti. Sonra, orada tek başıma dikilirken aklıma tuhaf bir fikir geldi.

Bahçenin ortasında yuvarlak bir çiçek tarhı vardı. Bir anda boş bulunup ortasına diz çöktüm ve elimi dua ediyormuş gibi kalbimin üstüne koydum. Niyetim, taş bir heykel gibi kımıldamadan durmak ve orada mümkün olduğunca uzun süre kalmaktı. Epeydir, tamamen yabancı bir yerde saçma bir hareket yapma isteğiyle yanıp tutuşuyordum ve burada bu fırsat bir anda elime geçmiş, hiç çaba harcamadan, rüzgârın düşürdüğü bir meyve gibi kendini bana sunmuştu. Aldığım bu cesur karardan dolayı müthiş bir doyum hissettim ve akşam hakkımda samimi ve sevgi dolu şeyler mırıldanırken, bunu zorla yapmadıkça, sabaha kadar bir santim bile kımıldamamaya karar verdim. Kollarımın ve bacaklarımın yavaş yavaş kaskatı kesildiğini hissediyordum ve iç dünyam sonsuz bir dinginlikten ve huzurdan var olmuş bir deniz kabuğuna dönüşmeye başlamıştı.

Bu şekilde ne kadar kaldığımı bilmiyorum. O anda evin içinden gelen bir gürültü duydum ve dışarıdaki ışık söndü. Karanlıkta, akşam esintisini ve yabancı bir evin bahçesindeki yalnızlığımı daha fazla hissetmeye başladım. Birkaç dakika sonra ışık yandı, ardından yine söndü. Evin içindeki birisi, üzerimdeki etkisini görmek için ışığı yakıp söndürüyordu. Elim kalbimin üstünde, dizlerim toprakta, kımıldamadan durmaya devam ettim. Bu ışık oyunundan daha zorlayıcı tepkileri göğüslemeye kararlıydım.

Birden kapı açıldı ve bahçede biri belirdi; bu arada kalın bir ses içeriden seslendi: "Bırak karışma! Rahat bırak, sonra kendi kendine gider!" Yanıma gelen kişi takip ettiğim kadındı. Şimdi üstünde geceliği ve ayaklarında terlikleri vardı, saçları dağınıktı. Birkaç saniye gözlerimin içine baktı ve hiçbir şey söylemedi. İkimiz de sessizdik. Sonunda elini omzuma koydu ve kibarca, "Artık yeter," dedi, sanki bana yaptığım jesti anladığını göstermek istiyordu ve bir süre ne olacağını görmek için sessizce bekledi.

Anlayışı beni yumuşatmıştı. Kalktım ve pantolonumdaki tozu çırptım.

"Bacaklarını incitmiş olmayasın?" diye sordu. "Ben bu kadar uzun süre diz çökmüş halde duramazdım."

Bir şey söylemek istedim, ama sadece mırıltıyla, "İyi geceler," diyebildim ve sonra oradan aceleyle uzaklaştım.

Bir kez daha, tüm acılarımın içimde ulumaya başladığını duydum.

ONUNCU BÖLÜM

Uzun, ince ve solgundum. Ceketimden fırlayan yakışıksız, sıska boynumdan utanırdım. Uzun kollarım, derisi yeni yüzülmüş hayvanlar gibi giysilerimin kollarından sarkardı. Kâğıt ve nesnelerle dolu ceplerim o kadar şişkin olurdu ki, "şehir merkezi"ne vardığımda, ayakkabılarımın tozunu silmek için bir mendil bulup çıkarmak için uğraşır dururdum.

Çevremdeki hayat basit ve ilkel olaylarla sürüp gidiyordu. Çite kendisini kaşımak için sürtünen bir domuz görsem, durup izlerdim: Hiçbir şey tahtaya sürten sert kılların gıcırtısından güzel olamazdı; bunda müthiş derecede tatmin edici bir şey, hayatın garantisi olan yatıştırıcı bir vaat bulurdum.

Epeyce vakit geçirdiğim bir başka yer de, merkezden uzak bir caddede bulunan halka açık bir heykel atölyesiydi. Atölye, el rendesinden düşen ve sert, reçineli köpükleri odayı dolduran kıvırcık talaşların ortasındaki binlerce düz ve beyaz nesneyle doluydu. Aletin altındaki tahta parçaları incelip soldukça, ahşabın damarları, bir kadının derisinin altındaki damarlar gibi açık seçik ve belirgin bir biçimde ortaya çıkıyordu.

Yakındaki bir masanın üstünde ahşaptan yapılmış toplar vardı, ellerimin her santimini pürüzsüz ve tarifsiz ağırlıklarıyla dolduran hissiz ve ağır toplar. Bazen de bu malzemelerde, dantel gibi boyanmış ya da yontulmuş kanlı irinleriyle yüce egzamalar beliriyordu.

Kışın, ağırsu uzun ince buz saçaklarına dönüşürdü; yazın, taçyaprakların kırmızı, mavi ve turuncu alevleri arasından, binlerce minik patlamayla çiçekler fışkırırdı. Ve bütün bir yıl, monokl takmış bir marangoz ustası, ahşap malzemeden duman halkaları, Kızılderili okları, büyük deniz kabukları, eğrelti otları, tavuskuşu tüyleri ve insan kulakları yapardı.

Islak ve pürüzlü bir tahta parçasının bir gül olarak yeniden doğduğu anı yakalamak için, marangozun özen ve dikkat gerektiren işini boşuna izler ve sonra kendi başıma bu tür mucizeler yaratmak için yine boşuna çabalar dururdum. Kabaca yontulmuş, kıymıklı ve taş kadar sert bir köknar parçasıyla başlardım ve rendeledikten sonra ortaya elde sıkıca tutulamayacak kadar kaygan ve dayanıksız bir şey çıkardı.

Belki tahtaya şekil vermeye başladığım an derin bir uykuya dalardım ve hava, dokunaca benzeyen ve tahtanın içine girerek bir felakete yol açan olağandışı güçlerle dolardı. Belki de o an herkes işini bırakmış ve zaman kavramını yitirirmiş olurdu. Evet, marangoz ustası, duvardaki zambakları ve salyangoz gibi içine kıvrılan kemanları yontarken derin bir uykuda olmalıydı.

Uyandığımda tahta bana, bir avucun kendi kaderinin çizgilerini göstermesi gibi, yaşını belli eden çizgileri gösterirdi ve ben, çeşitliliklerinden şaşkın bir halde, nesnelerden birini bırakırken, elime hemen bir diğerini alırdım. Bir top alırdım ve parmaklarımı çevresinde yavaşça döndürürdüm, topu yanağımda ovuşturarak gezdirirdim, topu döndürür ve dönmesini izlerdim. Boşuna, boşuna. Yaptığımın ilginç hiçbir yanı yoktu.

Dört bir taraftan sert, sabit maddeyle kuşatılmıştım: burası küreler ve heykeller şeklinde, dışarısı ağaçlar, evler ve taş şeklinde. Engin ve direngen, beni tamamen kölesi

yapmıştı. Düşüncelerimin beni nereye götürdüğünün önemi yoktu; elbiselerimden başlayıp, duvarlardan, kayalardan ve camdan geçen ormandaki akarsulara kadar, maddeyle kuşatılmıştım...

Yeryüzünün her köşesinden, havayla temas eder etmez şekil alan madde lavı akıyordu ve bu şekiller pencereli evlere, boşluğa batmak için yukarıya uzanan ağaç dallarına, uzayın kavisli oylumlarını incelikleri ve renkleriyle dolduran çiçeklere, kule kubbelerini (ilerlemeye gücü kalmayan maddenin mecburen boyun eğdiği) tepedeki çelimsiz haça kadar yükselmeye zorlayan kiliselere dönüşüyordu. Püsküren madde lavı, atmosferin her yerini kaya çıbanlarıyla, ağaçların yaralı oyuklarıyla doldurmuştu...

Kaderinde kaçmamak olan şeyler görmek beni delirtirdi. Yine de amaçsızca, aylak aylak dolaştığım bazı günler, huzur bulabileceğim ıssız bir yere rastlardım ve burada dengemi yeniden sağlar, sakinleşirdim. Bir keresinde şehrin en bilinmedik ve en uğursuz bölümünde bu tür bir sığınak keşfettim. Öyle acayip bir yerdi ki, kusursuz bir saklanma yeri olacağını hayal bile edemezdim. Bu maceranın nedeni de, günlerimin boşluğunu dolduracak ateşli bir arzuydu.

Bir gün, Belediye Konser Salonu'nun önünden geçiyordum, cesaretimi topladım ve içeri girdim. Sakin ve güneşli bir öğleden sonrasıydı. Pis bir avluyu geçtim. Binanın öbür ucunda merdivenle çıkılan biri dışında tüm kapılar kapalıydı. Orada çamaşır yıkayan bir kadına rastladım. Koridor küllü su kokuyordu. Basamakları çıkmaya başladım. Kadın önce bir şey demedi, ama merdivenin yarısını çıktığımda bana doğru döndü ve benden çok kendisine söylüyormuş gibi mırıldandı: "Demek geldin." Beni tanıdığı birisi sandığı belliydi.

Bu macerayı tekrar düşündüğümde, bu ayrıntıyı anımsadım: Kadının sözleri artık çok basit görünmüyordu. Belki de, çamaşırcı kadının ağzından çıkan bu sözler gelecek büyük sıkıntıları haber veren, maceranın tam ortasında bana alınyazımı bildiren bir kehanetti ve ustalıkla kurulmuş bir tuzağa düşen biri gibi, benim de bu tuzağa düşmekten başka çarem yoktu. "Demek geldin," diyordu kaderin sesi, "geldin çünkü gelmek zorundaydın, çünkü kaçmak imkânsızdı."

Biraz sonra, avludan akın akın gelerek pencerelere vuran güneş ışınlarının içerideki havayı kaynatıp boğucu hale getirdiği uzun bir koridora ulaştım. Odaların kapıları kapalıydı ve köşedeki musluğun sürekli damlayan ve her damlayı çok soğuk bir içkiyi yudum yudum içermiş gibi emen pis su borusunun sesi dışında hiç ses duyulmuyordu.

Koridorun diğer ucunda bir kapı, kuruması için çamaşırların serildiği bir tavan arası odasına açılıyordu. Onu geçince, bir dizi temiz, küçük odaya rastladım; kireçle yeni badana edilmiş odaların hepsinde bir çeyiz sandığı ve bir ayna vardı. Bu odalar, belli ki oyuncuların makyaj odalarıydı. Bir de bir merdiven gördüm, takip edip inince, kendimi sahnede buldum.

Boş sahnede, yüzüm boş salona dönük duruyordum, her adımım tuhaf bir şekilde yankılanıyordu. Bir sonraki gösteri için her şey hazırdı. Arkamda bir orman dekoru vardı. Ağzımı açmak ve yüksek sesle bir şey söyleme ihtiyacı hissettim, ama sessizliği bozmaya kendimi ikna edemedim.

Sonra suflör odasını fark ettim. Eğildim ve içine baktım. Önce hiçbir şey göremedim, ama yavaş yavaş devrilmiş birkaç kırık sandalyeyi ve sahne gereçlerini seçebildim. Elimden geldiğince tedbirli bir şekilde sarktım ve odaya girdim.

Her şey kalın bir toz tabakasıyla kaplanmıştı. Bir köşede, altın kaplı kâğıttan yapılmış yıldızlardan ve taçlardan

bir yığın gördüm, düşsel bir piyesten kalmışlardı; başka bir köşede Rokoko tarzı bir mobilya takımı, bir masa ve arkalıkları kırık birkaç sandalye vardı; ve odanın ortasında da, daha çok bir tahtı andıran heybetli bir sandalye duruyordu. Tükenmiştim; geriye doğru iyice yaslanıp, sandalyeye güzelce oturdum. Nihayet kimsenin bana dair bir şey bilmediği tarafsız bir yer bulmuştum. Kollarımı sandalyenin kollarına dayarken, yalnızlığın neşe ve mutluluk dolu biçimini alıyordum.

Çevremdeki karanlık biraz dağılmış, yerini, bir sıra çift kanatlı pencereden süzülerek giren tozlu, kirli günışığına bırakmıştı. Yeryüzünün merkezindeki serin ve gizli bir hücredeyken, dünyadan, sıcak ve sinir bozucu sokaklardan uzaktaydım. Antik, küf kokulu bir sessizlik tepemde salınıyordu. Bu yerde, şehrin bu en acayip yerinde olduğum kimsenin aklına gelmezdi; varlığımın burada olduğu düşüncesi içimi telaşsız bir sevinçle dolduruyordu. Çarpık çurpuk koltuklar, tozlu kirişler, terk edilmiş sahne gereçleri: Rüyalarımdaki mekândı burası. Kusursuz bir bahtiyarlık duyarak, orada birkaç saat kaldım.

Nihayet günün geç bir saatinde sığınağımı terk ettim. Geldiğim güzergâhtan geri dönerken, çok tuhaf bir şekilde, yine kimseye rastlamadım. Koridor, batmakta olan güneş yüzünden alev alev görünüyordu. Pis su borusu hâlâ, düzenli aralıklarla, yudum yudum, suyu midesine indirmeye devam ediyordu.

Dışarıya çıkar çıkmaz anlık bir izlenime kapıldım: Sanki bunların hiçbiri olmamıştı. Ama pantolonum toz içindeydi, temizlemedim; tozu, şu an çok geride kalan harikulade arkadaşlığın kanıtı olarak olduğu gibi bıraktım.

Ertesi gün, öğleden sonra aynı saatte, durup dururken, yeraltındaki gizli yerimi çok özlediğimi hissettim, ama bu

kez ya koridorda ya da salonda birisiyle karşılaşacağımdan neredeyse emindim. Aniden dışarı fırlayıp gezme isteğinin beni bir kez daha baştan çıkarmasına bir süre direnmeye çalıştım, ama çok yorgundum ve herhangi bir tehlike anında korku ve kaygıya kapılacak kadar yoğun duygular yaşıyordum. Ne pahasına olursa olsun geri dönmeliydim.

Avluya aynı kapıdan girdim, aynı merdivenleri çıktım. Koridor o anda ıssızdı, tavan arası odasında ya da salonun alt katında da kimseler yoktu. Böylece, hiç vakit kaybetmeden yerime, koltuğuma, tadına doyulmaz yalnızlığıma geri döndüm. Kalbim küt küt atıyordu: Cüretkâr ve çılgınca girişimimin olağanüstü başarısı beni müthiş derecede heyecanlandırmıştı. Kapıldığım esrimeyle, sandalyenin kollarına vurmaya başladım. Bedenimin bütün liflerinden akacak, derinlerime işleyecek, ağırlığıyla beni ezecek ve böylece kendi gerçeğini bana aşılayacak, içinde kendimi bulduğum görkemli bir ruh hali istiyordum. Uzunca bir süre bu şekilde kaldım, sonra kimseye görünmeden oradan ayrıldım...

Sığınağımı düzenli olarak ziyaret etmeye başladım. Sanki bundan daha doğal bir şey olamazmış gibi, koridorlar hep bomboş oluyordu. Koltuğuma devriliyor, büyük bir sevinçle kendimden geçiyordum. Kirli pencerelerden süzülerek giren aynı mavi, aynı serin bodrum ışığı ve hüküm süren kusursuz yalnızlığın aynı gizli atmosferi. Doyamıyordum.

Sonra bir gün, tiyatronun derinliklerine yaptığım bu günübirlik gezintiler, başladığı gibi tuhaf bir biçimde sona erdi.

Alacakaranlıkta, tavan arası odasından geçip koridora girdiğim anda, musluktan su dolduran bir kadın gördüm. Yanından sessizce geçerken, burada ne aradığımı sormasından korkuyordum. Ama o, yaklaşıp konuşmak ister diye düşündüğü bir yabancıdan kuşkulanan bir kadının kayıtsız ve savunmacı edasıyla, işini yapmaya devam etti. Merdivenlere

gelince durdum, şimdi de onunla sohbet etmek istiyordum: Çok uzun süre tereddütte kaldım, oysa kadın suratını asmıştı ve açıkça bunu bekliyor gibiydi. Musluktan akan suyun çağıltısı, soğuk sessizliği iki çok farklı etki alanına bölmüştü.

Döndüm ve ona doğru yürümeye başladım. Bir hevesle, bazı eskizler için bir model gibi poz vermeye istekli herhangi birisini tanıyıp tanımadığını sordum. Sırf çıplak bir kadın görme bahanesiyle sormuş izlenimi vermemek için, "herhangi birisi" sözcüğünü elimden geldiğince neşeli ve kendimden emin bir şekilde söyledim; hayır, ilgilendiğim tek şey, resim adına tamamen sanatsal bir arzuydu.

Birkaç gün önce bir öğrenci bana, Bükreş'te genç kızları, resimlerini yapmak bahanesiyle evine davet ettiğini ve sonra onlarla seviştiğini anlatmıştı, sanırım beni şoke etmeyi umuyordu. Uydurduğundan emindim; anlattığı hikâyede, insanın yaşamadığı, sadece duyduğu bir macerayı anlatırken ortaya çıkan yapmacık bir keyfiyet sezmiştim. Ama hikâye aklımda kalmıştı ve şimdi elime bundan yararlanmak için mükemmel bir fırsat geçmişti. Böylece, uzak bir yabancının yaşadığı bir macera, ötekinin çorak görünümlü arazisinden geçerek gerçeğe dönüşebileceğini yeterince kanıtlamış oluyordu.

Kadın anlamamıştı ya da anlamamış gibi yapıyordu, bu yüzden konuyu basit sözcüklerle açıklama gereği duydum. Bu arada bir kapı açıldı ve başka bir kadın geldi. İkisi fısıltıyla bir konuyu tartıştı.

"Onu neden Elvira'yla tanıştırmıyoruz?" dedi kadınlardan birisi. "Yapacak bir şeyi yok."

Beni, tavan arası odasının bitişiğinde, küçük, karanlık, alçak tavanlı bir odaya götürdüler. Bu odayı daha önce fark etmemiştim. Pencere yerine, duvarda iki delik vardı ve deliklerden odaya soğuk hava giriyordu. Burası, yazın tiyatronun

bahçesinde film göstermek için kullanılan projeksiyon odasıydı. Film makinesinin üstünde durduğu beton kürsüyü iyi gizleyememişlerdi. Bir köşede, yatakta yatan bir kadın gördüm, battaniyeyi çenesine kadar çekmişti. Dişleri takırdıyordu. Diğer kadınlar beni odanın ortasında bırakıp gittiler.

Yatağa yaklaştım. Kadın battaniyenin altından bir el çıkardı ve bana uzattı. Biçimli, narin ve buz gibi soğuktu. Mırıltıyla özür diledim, bir yanlış anlama olduğuna dair bir şeyler geveledim, yanına yanlışlıkla getirilmiştim, girdiğim bir yarışma için yardıma ihtiyacım vardı. Anlıyor göründüğü tek şey "yardım" sözcüğüydü ve beni çok zayıf bir sesle yanıtladı: "Evet... Tamam... Size yardım etmekten mutluluk duyarım... İyileşir iyileşmez... Şimdi hiçbir şeyim yok..."

Parasal yardıma ihtiyacım olduğunu sanmıştı. Ona bir şeyler açıklamaktan vazgeçtim, şimdi yanında, gittiğimde ne hissedeceğini bilmeden, mahcup bir şekilde duruyordum. Kendi kendine, son derece basit ve doğal bir şekilde sızlanmaya başladı, yardımıma koşamadığı için özür diliyor gibiydi.

"Gördüğünüz gibi, midemi üşüttüm... Ateşim var... Oh, çok ateşim var... Çok kötü hissediyorum."

Oradan ayrıldım, moralim bozulmuştu, asla geri dönmeyecektim.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Sonbahar, kırmızı güneşi ve sisli sabahlarıyla geldi. Şehir merkezine uzak mahallelerde, yeni badana edilmiş evler, içeriye dolan ışıkla birlikte kireç kokuyordu. Kirli çamaşırlara benzeyen bulutlarıyla, donuk günler de vardı; ıssız parkta hiç durmadan pıtırdayan, ıslak otların arasında güçlükle yürürken saçlarımdan ve kollarımdan sel gibi akan ve yollarda, sanki uçsuz bucaksız boş bir salondaymış gibi dalgalanan ağır su perdeleriyle, yağmurlu günler.

Pis arka sokaklardaki kapılar yağmur başladığı anda kapanır, evler nefessiz kalırdı. Evlerin odaları mütevazı bir şekilde döşenmişti: yeni tornadan çıkmış gardıroplar, şifonyerlerin üstünde yapma çiçek demetleri, bronz renge boyanmış alçı heykeller ve Amerika'daki akrabaların fotoğrafları. Bu küf kokulu ve alçak tavanlı odalarda ziyan edilmiş hayatlar, boş vermişlikleri ve vazgeçişleriyle yücelen gururlu hayatlar hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Bu evlerde yaşamayı, onların en derin sırlarının köklerine ulaşmayı ve rüyalarımın, yakıcı rüyalarımın bu evlerin atmosferinde güçlü bir asit gibi çözülmelerini isterdim.

Sanki oraya aitmişim gibi, kendimi bitkin bir şekilde eski divanın çiçek desenli kreton yastıkları üzerine bırakırken, bu odalardan herhangi birine girmek için, başka bir havayı solumak, başka bir ruhsal yakınlaşma hissetmek, tamamen farklı bir insan olmak için neler vermezdim; birdenbire

içimdeki anıları, yaşamadığım anıları, daima yanımda taşıdığım bir hayatın tuhaf anılarını keşfederken, bronz heykeller ve mavi mor kelebekleriyle eski bir elektrik ampulü için özel bir insan olurken, yürüyüp geldiğim sokağı, divanda boylu boyunca uzanırken (açık kapıdan görünen, yapabileceğim bir resim kadar hatasız bir sokak gibi hayalimde canlandırmaya çalışıp) perdelerin arkasından seyretmek için neler vermezdim. Hakkımda hiçbir şey bilmeyen o ucuz, sıradan dekorun sınırları içinde ne güzel hissederdim...

Pis sokağın çamurlu macunu hâlâ önümde uzanıyordu. Bazı evler yelpazeler gibi açılıp yayılırken, çatıları gözlerine kadar yıkılmış, çenelerini boksörler gibi sımsıkı yummuş küçük evler de vardı ve bazı evler de beyaz kesme şekerlere benziyordu. Ara sıra saman arabalarına rastlıyordum, olağanüstü şeyler, yağmurda sırtında bir avize taşıyan bir adam gibi; ağır yağmur damlaları avizedeki değerli taşların parlak yüzeylerine düşerken, bu kristal bezemelerin sesi kulağıma çıngırak senfonisi gibi gelirdi. Dünyanın yerçekimi acaba neden oluşuyor diye merak ederdim.

Yağmur bahçedeki çiçekleri ve solmuş bitkileri yıkıyordu. Sonbahar onları bakır, kırmızı ve mavi ateşlerle, ölmeden hemen önce bir an parlayan alevlerle yakmıştı. Pazar yerinde akan su ve çamur, dağ gibi sebze yığınlarını dalga geçer gibi sürüklüyor, pancar bataklığında aniden toprağın koyu kırmızı kanı ortaya çıkıyor, uysal patatesler göbekli lahanaların kopmuş kafalarıyla yan yana yatıyor ve uzak bir köşede, insanı çileden çıkaracak kadar güzel bir bal kabağı yığını duruyordu; şişman ve iğrenç bal kabaklarının kabukları, yaz boyunca emdikleri güneş yüzünden çatlaklarla dolmuş, delik deşik olmuştu.

Yalnızca dağılmak için göğün ortasında kümelenmiş bulutlar, sonsuza giden koridorları ya da yürek parçalayan ve

ilelebet kasabanın üzerinde sallanıp duracak boşluğu belirginleştiren kocaman delikleri terk ediyordu. Sonra yağmur, çok uzaklardan, sonu olmayan bu gökten düşüyordu. Islandığında ahşabın ve sağanak yağışla karışmış rüzgârın bir atın kuyruğu gibi süpürdüğü, fazla resmi, bakımlı bahçelerin paslı kapılarından damla damla süzülen suyun yeni rengini seviyordum.

Bazen bir köpek olmak ve bu sırılsıklam dünyayı bir hayvanın aşağıdan, toprağa yakın, eğik bakış açısıyla görebilmek, ya da gözlerimi toprağa dikmek ve çamurunun mor rengiyle uyum içinde olabilmek isterdim. Uzun zamandan beri içimde demirlemiş bu istek, bir sonbahar günü zincirlerinden boşandı ve çorak arazi boyunca taklalar attı.

O günkü yürüyüşümde, ayaklarım beni kasabanın kenarına, sığır pazarının kurulduğu alana getirmişti. Güneş; lime lime olmuş, mor ve altın renginde bir perdenin önünde batıyordu. Arazi önümde uzanıyordu, uçsuz bucaksız bir çamur bataklığı, ıpıslak, ılık ve yumuşak, hayvan pisliği keskin sidik kokusu yayıyordu. Eğer bu saf, yüce pislik olmasaydı, kalbimi böyle sevinçle ne dolduracaktı?

Önce tereddüt ettim, iyi terbiye almış olmanın son izleri, ölen çok sayıda gladyatör gibi, içimde vahşice savaşıyordu; ama sonra, karanlık bir gecede hepsi birden kaynaşıp eridiler ve ben kendime dair tüm *bilgiyi* yitirdim. Çamura önce bir ayağımı, sonra diğerini bastım; ayakkabılarım yapışkan ve esnek balçığa güzelce gömüldüler. Şimdi onunla uyum içindeydim: Topraktan filizlenmiş, fışkırmıştım. Ağaçlar, yeryüzü kabuğunun biçimlendirdiği pıhtılaşmış çamurdan başka bir şey değildi. Renklerinden fazlasıyla belli oluyordu. Ve yalnızca ağaçlar değil. Evler ve insanlar da. Her şeyden önce insanlar. Tüm insanlık. Ve emin olun, "topraksın ve yine

toprağa döneceksin"[20] türünde fazla basit bir menkıbeden değil, anlaşılması çok zor, çorak arazi için fazlasıyla soyut, onun çamuruyla bağdaşmaz bir şeyden söz ediyorum. İnsanlar ve şeyler, tam da katılaşmış ayakkabılarının içine gömüldüğü dışkıdan ve sidikten ortaya çıkıyordu.

Adam boşuna beyaz ipeksi tenine sarınmış, kumaş giysiler giymişti. Boşuna, boşuna... İçinde açgözlü, buyurgan ve ilkel çamur uzanıyordu; ılık, yapış yapış, kokuşmuş çamur. Hayatına doldurduğu bezginlik ve aptallıktan açıkça anlaşılıyordu.

Bana gelince, ben çamurun özel bir icadıydım, dünyaya yolladığı bir misyonerdim. Bazı anlar içimde çamurun belleğini uyandırırdı; cevherim, çamurum, yüzeyi delip geçmek için boşuna kaynayıp dururken, ıstıraplı, ateşli ve kapkara gecelerimi tekrar ziyaret ederdim. Gözlerimi kapalı tuttuğum sürece, karanlığa doğru anlaşılmaz konuşmasına, köpürerek devam ederdi.

Dört bir yanımda uzanan çorak arazi benim gerçek etimdi: giysilerini çıkarmış, kaslarını söküp atmış, *çamur için* soyunmuş. Çamurun nemli esnekliği ve ham kokusu bağırsaklarıma kadar ulaşıyordu, çünkü derinliklerimde tamamen onlara aittim. Beni baştaki hareketsizliğinden ayıran sadece, tamamen rastlantısal bazı jestler ve göze çarpan bazı özelliklerimdi: yapabildiğim birkaç el kol hareketi örneğin, ya da kafamdaki incecik, tül gibi saçlar, ya da sulu, camsı gözlerim. Ama bunlar pis çamurun muazzam görkemi karşısında çok küçüktüler, değerli ve küçük.

Her yöne yürüdüm, ayaklarım bileklerime kadar çamura gömülmüştü. Yağmur şimdi daha nazik yağıyordu ve güneş kanlı ve irinli bir bulut perdesinin arkasında batıyordu.

20 *Eski Ahit*, Yaratılış, 3:19. -ç.n.

Aniden eğildim ve ellerimi hayvan pisliğinin içine daldırdım. Neden olmasın? Neden olmasın? Canım ulumak istiyordu.

Yumuşak balçığın cansız bir ılıklığı vardı. Ellerim içinde zorlanmadan ilerledi. Ellerimi yumruk yapınca, pis çamur güzel, siyah, parlak dilimler halinde parmaklarımın arasından sızdı. Bu zamana dek ellerim ne yapmıştı? Boş yere nerelerde oyalanmışlardı? Onlarla doyasıya gezip tozmuştum. Onlar da bu süre boyunca tutsaktı, tenin ve kasların korkunç bağlarıyla kollarıma ve omuzlarıma zincirlenmiş zavallı kuşlar, toplumsal açıdan gerekli, uygun ve güzel kabul edilen aptalca kalıplarla uçmanın öğretildiği kuşlar. Şimdi yavaş yavaş tekrar yabanileşmişler ve eski özgürlüklerinin tadını çıkarıyorlardı, kafalarını hayvan pisliğinin içinde yuvarlayıp, kanatlarını hayvan pisliğine vururken mırıldanan mutlu, mutlu kumrular gibi...

Ben de çok mutluydum, onları kafamın üzerinde sallamaya başladım, kollarım uçuyordu. Yüzüme, giysilerime çamur sıçrıyordu, büyük büyük benekler. Silmenin anlamı var mıydı? Niye silecektim? Bu yalnızca başlangıçtı. Yaptığım şey ciddi sonuçlar doğurmamıştı: Ne gökyüzü yere düşmüş ne yeryüzü ürpermişti. Hemen sonra, avuç dolusu çamuru yüzüme sıvadım. Birdenbire tüm varlığım sevinçle doldu. Çok uzun zamandır bu denli coşkulu hissetmemiştim. Ellerimi önce yüzüme, sonra boynuma koydum, sonra onları saçlarımın arasına daldırdım, bir güzel karıştırdım.

O anda ince ama sıkı bir yağmur başladı; oysa güneş, gri mermer bir salonun gerisindeki devasa bir lamba gibi, tarlayı aydınlatmaya devam ediyordu. Yağmur güneş ışığıyla birlikte yağıyordu; altın yağmuru yağıyordu; yeni yıkanmış çarşaf kokusu yağmuru yağıyordu.

Tarla boştu. Etrafta tek tük, sığır yemi olarak kullanılan, kurumuş mısır sapı yığınları vardı. Bir tane sap seçtim ve

parçalarına ayırmaya çalıştım. Soğuktan titriyordum ve çamurla kaplanmış parmaklarımla kabuğunu soymak zordu, ama bunu ilginç bulmuştum. Kurumuş bir mısır sapı içinde görülecek o kadar çok şey vardı ki.

Uzakta saz damlı bir kulübe olduğunu fark ettim. Ona doğru koştum ve dam saçağının altına sığındım. Dam o kadar alçaktı ki neredeyse kafam değiyordu. Duvar boyunca uzanan toprak kupkuruydu. Uzandım. Kafamı eski çuvallara yasladım, bacak bacak üstüne attım ve kısa bir süre mısır sapını inceledim.

Kendimi böylesi büyülü bir araştırmaya kaptırabildiğim için çok mutluydum. Mısır sapının üstündeki çizgiler ve oluklar içimi büyük bir sevinçle doldurmuştu. Sapı dişlerimle açmaya başladım ve içindeki kaygan, tüy kadar yumuşak kısma ulaştım. Bir mısır sapı için mükemmel bir özdü. İnsanların damarları böyle yumuşacık bir maddeyle kaplanmış olsaydı, damarların içinde yaşayan karanlık daha merhametli olurdu, bu karanlığa katlanmak daha kolay olurdu. Sapı inceledikçe, içimde sakince gülümseyen sessizliği hissettim, sanki birisi içimde sabun köpükleri üflüyor gibiydi.

Yağmur güneşin içinden ışıldarken, uzakta, sisin içindeki kasaba, gübre yığını gibi tütüyordu. Etrafa saçılmış çatılar ve çan kuleleri, nemli alacakaranlıkta ürkütücü bir şekilde parlıyordu. O kadar mutluydum ki, dikkatimi önce hangi küçük projeme vermem gerektiğine karar veremiyordum: Buğday sapıma geri dönmek, uzanmak ya da uzaktaki kasabayı seyretmek.

Ayaklarımın az ötesinde, çamurun başladığı yerde, bir kurbağa aniden birkaç kez sıçradı. Önce bana doğru geldi, hemen sonra fikrini değiştirdi ve tarlanın yolunu tuttu. "Elveda güzel kurbağa," diye seslendim. "Elveda. Beni bu kadar çabuk terk ederek kalbimi kırıyorsun... Elveda." İçimden

geldiği gibi, uzun bir konuşma yaptım ve bitirir bitirmez, en iyi şekilde nişan alarak, mısır sapını kurbağaya doğru fırlattım. Sonra, bir süre başımın üstündeki ışık sütunlarına baktım, yorgun gözlerimi kapattım ve uykuya daldım. Uyku çok geçmeden iliklerime işledi.

Rüyamda, toza toprağa gömülmüş ama çok güneşli ve beyaz evlerle dolu bir kasabada yürüyordum, sanırım Doğu'ya özgü bir kasabaydı. Yanımda bir kadın vardı, siyahlar içinde, yas tutan, yüzü peçeli bir kadın. Kadının başının olmaması yeterince tuhaftı. Peçe, başın olması gereken yere uygun bir şekilde takılmıştı, ama kadının başının yerinde sadece derin ve geniş bir boşluk[21] vardı, ense kökünde sona eren boş bir küre. İkimizin de acelesi vardı, yan taraflarında kırmızı haçlar olan bir at arabasını takip ediyorduk: Araba, kadının kocasının cenazesini taşıyordu.

Devam eden bir savaş olduğunu hemen anlamıştım; gerçekten de, biraz sonra bir istasyona vardık, bizden hemen önce istasyona yaralı askerlerden oluşan bir konvoy gelmişti; hemşireler, kiraz ve kraker[22] dolu sepetleriyle peronda koşuşturup duruyor, bunları trendeki harp malullerine dağıtıyorlardı. Birden, birinci sınıf kompartımandan bir adam çıktı, iriyarı ve iyi giyimliydi, yakasında bir süs vardı, beyaz ayakkabılar giymiş, bir monokl takmıştı. Birkaç beyaz saç teli kelini gizlemeye yetmiyordu. Kucağında bir Pekinez taşıyordu; köpeğin gözleri yağ içine batmış iki akik bilyeye benziyordu.

Bir süredir platformda bir ileri bir geri gösterişli bir şekilde yürüyor ve bir şey arıyordu. Sonunda aradığını buldu: çiçekçi kız. Kızın sepetinden birkaç kırmızı karanfil buketi

21 Bkz. 11. dipnot.

22 "Pretzel" yerine. Şekli fiyonga benzeyen tuzlu kraker, üstü tuzlanmış bir çeşit gevrek halka. -ç.n.

seçti ve yumuşak deriden şık bir cüzdandan çıkarttığı gümüş bir monogramla çiçeklerin parasını ödedi. Sonra trene geri döndü; köpeği pencerenin yanındaki masanın üstüne koyduğunu ve köpeği kırmızı karanfillerle birer ikişer beslediğini görebiliyordum. Hayvan karanfilleri büyük bir zevkle yedi...

Korkunç bir titremeyle uyandım.

Yağmur şiddetlenmişti. Damlalar tıpır tıpır yanıma düşüyordu ve mecburen duvara iyice yaslanmıştım. Gökyüzü kararmıştı; kasabayı artık göremiyordum. Üşüyordum, ama yanaklarım alev alevdi. Yüzümde kabuk gibi sertleşmiş koyu çamurun hemen altında, yanaklarımın yandığını hissediyordum. Ayağa kalkmaya çalışınca, bacaklarımın içinden bir elektrik şoku geçti. Çöküp kalmışlardı ve ben ikisini de tek tek açmak zorunda kaldım. Çoraplarım soğuk ve ıslaktı.

Kulübeye sığınabileceğimi düşünmüştüm, ama kapı kilitliydi ve duvardaki tek pencere de tahtalarla kaplanmış bir delikti. Rüzgâr yağmuru her yöne savuruyordu ve barınabileceğim hiçbir yer yoktu.

Bu arada akşam olmuştu ve çok geçmeden arazi karanlığa gömüldü. Tarlanın öbür ucunda, geldiğim tarafta, bir meyhanenin ışığı yanıyordu. Göz açıp kapayıncaya kadar oradaydım; niyetim içeri girmek, içecek bir şeyler sipariş etmek, kalabalığın sıcaklığının ve alkolün keskin kokusunun tadını çıkarmaktı. Ceplerimi didik didik aradım ama tek kuruş bulamadım. Yağmur, meyhanenin girişinde, içeriden gelen duman ve buhar perdesini neşeyle birbirine karıştırıyordu ve ben oradan ayrılmak, örneğin eve gitmek zorunda kalacaktım. Ama pisliğe batmışken bunu nasıl yapacaktım? Kaldı ki, pisliği bırakmayı hiç istemiyordum.

Kendimizi kesinlikle hiçbir şey yapamayan, kesinlikle hiçbir şey başaramayan birisi gibi gördüğümüzde kapıldığımız türden tarifsiz bir karamsarlığa yenik düşmüştüm.

Karanlığın içinde sokaklarda koşmaya başladım, bazı su birikintilerinin üstünden sıçrıyordum, bazılarında ise kendimi dizlerime kadar suya gömülmüş buluyordum. İlk başta içim umutsuzlukla doluyor ve kafamı ağaçlara çarpmış gibi hissediyordum, ama bir an sonra, sakinleştiren ve teselli eden düşünce geri geliyordu. Artık ne yapacağımı biliyordum: Hiçbir şey eskisi gibi olamayacağına göre, defteri kapatmalıydım. Geride ne bırakıyordum? Hafif bir yağmurda çirkin bir dünya.

ON İKİNCİ BÖLÜM

İçeriye arka kapıdan girdim, odalardan süzülerek geçerken aynalardan uzak durmaya çalıştım. Tek bir tahtayı çekip çıkarmakla taşları at arabasından boşaltıvermek gibi, her şeyi, gördüğüm ve hissettiğim her şeyi bir defada boşaltacak hızlı, etkili bir araç arıyordum.

Güçlü bir zehir bulabilmek için çekmeceleri didik didik ettim. Ararken hiçbir şey düşünmedim; bu işi olabildiğince çabuk bitirmeliydim. Sanki yapmam gereken gündelik bir iş gibiydi.

Bulabildiklerim işime yaramıyordu: fazlasıyla naftalini anımsatan ve bir adamı öldüremeyecek düğmeler, sicim, çeşitli renklerde iplikler, defterler. Düğme, iplik ve sicim: Bu en trajik anda dünyada olan şeyler bunlardı.

Sonra, bir çekmecenin dibinde bir kutu beyaz hap buldum. Tehlikeli olabilirlerdi, ama sadece yatıştırıcı olmaları da mümkündü. Yeterince alırsam ölümcül olabilirler, diye düşündüm.

Bir tanesini dilimin üstüne koydum. Tahriş etmese de, biraz tuzlu bir tadı vardı. Dişlerimin arasında tuttum. İlacın tozu tükürüğümü emdi ve ağzım birden kurudu.

Kutuda otuzdan fazla hap vardı. Dışarı çıkıp avludaki musluğa gittim ve hapları yavaşça, teker teker yutmaya başladım. Her hap için ağzımı suyla dolduruyordum, bu yüzden kutunun bitmesi uzun sürdü. Son birkaç tanesi mideme inmekte direndi; boğazım şişmiş olmalıydı.

Avlu kapkaranlıktı. Merdivenlere oturdum ve beklemeye başladım. Biraz sonra midemin korkunç bir şekilde kaynadığını hissettim, ama bunun dışında iyiydim ve yağmurun pıtırtısı aşırı huzurlu hissetmemi sağlıyordu. Sanki halimi anlıyor ve derinlerime işleyerek bana yardım etmeye çalışıyordu.

Avlu bir oturma odasına dönüştü ve ben hafiflediğimi hissettim, giderek hafifliyordum. Karanlıkta boğulmamak için her şey umutsuzca çabalıyordu. Birden nefes almakta zorlandığımı fark ettim. Elimi gömleğimin altına soktum, çıkardığımda ıslaktı. Çevremdeki boşluk baş döndürücü bir hızla genişliyordu. Kendimi eve doğru sürükledim. Yatağıma ulaştığımda, terden sırılsıklam olmuştum.

Güzel, olağanüstü güzel bir kafaydı. İnsan kafasının yaklaşık üç katı büyüklüğündeydi ve tepesinden ensesine, içinden geçen bronz bir aksın yardımıyla kendi ekseni etrafında yavaşça dönüyordu. Önce sadece arkasını görebildim. Ne tür bir malzemeden yapılmış olabilirdi? Parlak fildişi noktaları olan eski porselenler gibi mat bir rengi vardı. Tüm yüzeyi minik mavi çizimlerle, muşamba deseni gibi, kendisini geometrik olarak tekrar eden bir tür filigranla kaplıydı. Uzaktan, ipek kâğıt üzerine yazılmış güzel bir el yazısına benziyordu. Hayal edilemez güzellikteydi.

Kafa hareket etmeye, ekseni etrafında dönmeye başladığı anda, benim kafam da dönmeye başladı. Biliyordum ki, birkaç saniye içinde kafatasının diğer tarafı, ürkütücü, tüyler ürpertici yüzü de ortaya çıkacaktı. Normal bir insan yüzünün tüm hatlarıyla birlikte, birçok açıdan iyi biçimlendirilmiş, mükemmel bir yüzdü: uygun göz çukurlarının içindeki gözler, çıkıntılı bir çene ve zayıf erkeklerin yüzündekiler gibi, elmacık kemiklerinin altına oyulmuş birer üçgen.

Ama yan yana ince et dilimlerinden oluşan fantazmagorik teni, mantarların alt kısımlarındaki kahverengi katmanlara benziyordu. Çok fazla katman vardı ve bu katmanlar birbirine o kadar yakındı ki, kafaya gözlerimi kısıp baktığımda hiçbir anormallik görünmüyordu ve incecik çizgiler gravürlerdeki tarama gölgelendirmeye benziyordu.

Bazen, yazın yapraklarla dolup taşan kestane ağaçlarına uzaktan bakınca, gövdeleriyle zoraki bir araya gelmiş kocaman kafalar izlenimi uyanır içimde, benimki gibi avurtları çökmüş kafalar. Rüzgâr yaprakları arasında estiğinde, yüzü ekin tarlasındaki dalgalar gibi dalgalanır. Kaidesi sallandıkça, söz konusu kafa da işte böyle hareket ediyordu.

Kafanın incecik katmanlardan oluştuğunu kesinleştirmek için tek yapmam gereken, parmağımı çok yavaşça etine sokmaktı. Parmağım en küçük bir dirençle karşılaşmadı, sanki yumuşak, nemli bir hamura giriyordu. Parmağımı içinden çeker çekmez katmanlar eski yerlerine döndü, parmağımdan hiçbir iz kalmamıştı.

Çocukken bir keresinde, bir cesedin mezarından çıkarılışını görmüştüm; genç yaşta ölmüş ve gelinliğiyle gömülmüş bir kadındı. İpek elbisenin üst kısmı, iğrenç bir sürü uzun paçavraya dönüşmüş, üstündeki işlemelerden geriye kalanlar toprağa karışmıştı. Morarmış kafası su emmiş mukavvadan yapılmış gibiydi, buna rağmen, kadının yüzü neredeyse bozulmamıştı ve hemen hemen tüm yüz hatları belirgindi.

Tabut yukarıya çekilirken, birinin eli ölünün yüzüne çarptı. Orada bulunan herkesi korkunç bir sürpriz bekliyordu: İyi korunmuş bir yüz diye düşündüğümüz şey, yaklaşık iki parmak kalınlığında bir küf tabakasından başka bir şey değildi. Tenin ve etin yerini, kemiklere kadar küf tabakası almış ve yüzün suretini çıkarmıştı. Alttaysa, sadece kuru iskelet vardı.

Gördüğüm kafa, küf tabakası yerine incecik et katmanlarıyla kaplı olması ve onların arasından parmağımla kemiğe ulaşabilmem dışında, ölünün kafasıyla aynıydı. Üstelik kafa, iğrenç olmasına rağmen, havaya karşı bir sığınaktı.

Neden havaya karşı? Odadaki yapışkan ve ağır hava çirkin siyah sarkıtlar şeklinde kıvamlı hale gelmeye çalışıyor olsa da, sürekli hareket halindeydi. Kafa ilk kez, etrafında giderek büyüyen bir haleye benzer bir boşluk yaratarak belirdiğinde de, bu havanın içindeydi. Onu gördüğüm için o denli mutlu ve minnet doluydum ki, içimden gülmek geliyordu. Ama yatakta, karanlıkta nasıl gülebilirdim?

Kafayı o anda, tüm ruhumla sevdim. Sahip olduğum en değerli, en sevgili şey haline gelmişti. Karanlığın dünyasından, beynimde sürekli bir kaynama gibi sadece bana doğru ilerleyen belli belirsiz bir yankıdan geliyordu. Ya orda keşfedilecek diğer şeyler? Gözlerimi açar ve dikkatle karanlığa bakardım, boş yere: Fildişi kafa dışında hiçbir şey görünmezdi.

Kaçınılmaz bir endişeyle merak etmeye başlamıştım: Kafa bundan böyle hayatımın merkezinde mi olacaktı, giderek tüm meşgalelerimin yerini alacak ve sonunda geriye sadece o ve karanlık mı kalacaktı? Doğru, hayat o zaman açık ve net bir anlama kavuşurdu; ama şimdilik, kafa olgunlaşan bir meyve gibi büyüyordu. O benim sevincimdi, huzurumdu, bana aitti, yalnız bana. Tüm dünyaya ait olsaydı, korkunç bir felakete neden olabilirdi: Eksiksiz tek bir mutluluk anı, evreni durma noktasına getirebilirdi.

Her zamankinden daha çaresiz olsa da, yapışkan hava akımına sürekli karşı koyuyordu. Ara sıra yanında babam beliriyordu, ama anlaşılmaz, belli belirsiz bir görüntü, beyaz bir buğu kitlesi olarak. Elini alnıma koyacağını bilirdim; eli soğuktu. Ona, kafayla hava arasındaki savaşı açıklamaya çalışırdım ve onun gömleğimin düğmelerini çözdüğünü,

termometrenin ince cam kertenkelesini koltukaltına kaydırdığını hissederdim. Sonra, kafanın etrafında, tıpkı bir bayrağın çırpınışı gibi, rahatsız edici bir hareketlenme olurdu. Hiçbir şey onu durduramazdı. Bayrak dalgalanmaya devam ederdi.

Zamanı hatırladım, üst katta çay içiyorduk; Paul kolunu sandalyenin yanından sarkıtmıştı ve yataktaki Edda ona uzanmaya ve şaka niyetine terliğiyle Paul'ün eline dokunmaya çalışıyordu. Bu hareketi her seferinde daha sert yapmaya çalıştığını düşünüyordum. Sonunda terlik Paul'ün elini derince çizdi; o kadar ki, küçük bir yara oluştu ve sonra etinde bir delik belirdi. Terliğin etkinliği bir anlık değildi, rahatsız edici mekanik takibine devam etti; önce eli, sonra kolu oydu ve ardından tüm bedeni oymaya başladı...

Bayrağın hareketi de aynı şekilde başlamıştı. Şimdi odadaki her şey tehlikedeydi. Tamamen tükenmiş olabilirdim. Kan ter içinde kalmıştım, umutsuzca bir çığlık attım.

"Ateşi kaç derece?" diye sordu, gölgelerden gelen bir ses.

"Otuz dokuz," dedi babam ve çıkıp gitti, beni giderek şiddetlenen fırtınalara yem olarak bıraktı.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İyileşme döneminin geldiğini bir sabah, bir ışığın aşırı kırılganlığı haber verdi. Işık uyuduğum odaya tavan penceresinin fitilli kumaş perdelerinin arasından giriyor ve tuhaf bir biçimde odayı kendi yoğunluğundan yoksun bırakıyordu. Belirginlikleri nesneleri hafifletmişti ve ne denli derin nefes alırsam alayım göğsümde hâlâ büyük bir boşluk vardı, sanki kendimin önemli bir parçasını yitirmiştim.

Sıcak yatak örtülerinde bazı kırıntılar uyluklarımın altına kaymıştı. Ayağımla karyola demirini aradım; demir çerçeve soğuk bir bıçak gibi ayağımı deldi. Doğrulmaya çalışıyordum. Her şey tahmin ettiğim gibiydi: Hava fazla değişken olduğundan bana yardım edemezdi. Doğrulabilmek için birkaç acemi girişimde bulundum. Sanki sıcak, buharlı bir nehirden geçmek gibiydi.

Tavan penceresinin altında, bir sandalyeye oturdum. Çevremdeki ışık, nesneleri dış çizgilerinden yoksun bırakmıştı. Parlaklıkları kaybolsun diye sanki onları defalarca yıkamıştı. Odanın köşesindeki yatak karanlığa gömülmüştü. Ateşler içinde yanarken, duvarın sıvasındaki her bir taneciği nasıl fark edebilmiştim?

Usulca giyinmeye başladım. Elbiselerim de her zamankinden daha hafifti. Kurutma kâğıdı şeritleri gibi vücuduma tutunmuş sarkıyorlardı ve defalarca yıkanmış, ütülenmiş olmaktan küllü su gibi kokuyorlardı.

Her zamankinden daha hafif sularda yüze yüze sokağa çıktım. Güneşle aniden sersemledim. Yüksek ateşten, her yeri güneşin sarı ve yeşilimsi ışınlarının iri benekleri kaplamıştı. Yan yatmış gri at arabalarının ilerlediği yolda tuhaf bir şey vardı: Atlar sürünüyor, ağır ağır ve sallana sallana yürüyor, sonra koşuyor ve asfaltın ortasına çökmemek için burun deliklerinden derin ve gürültülü nefesler alıyorlardı. Evlerden oluşan uzun sütun rüzgârda hafifçe sallanıyordu. Rüzgâr uzaklardan sonbaharın güçlü kokusunu taşıyordu. "Güzel bir sonbahar günü!" diye söylendim. "Müthiş bir sonbahar günü!"

Tozlu evlerin arasından sakin sakin yürüyordum, vitrininde mekanik bir oyuncağın gösteri yaptığı bir kitapçı dükkânının önüne geldim. Kırmızı beyaz renklerde küçük bir palyaçoydu ve iki minik pirinç zil çalıyordu. Vitrinde; kitapların, topların, mürekkep hokkalarının arasındaki odasına kapatılmış, sevinçle oynuyordu. Çok etkilenmiştim, gözyaşlarıma engel olamadım. Çok sağlıklı, çok ferahlatıcı, çok çekiciydi; üzerinizde parti elbiseleri, durup güzel güzel zillerinizi çalacağınız, dünyanın en güzel noktasıydı. O ateşten sonra, nihayet basit ve saf bir şey. Sonbahar ışığı, dükkânın vitrininde daha hoş ve samimiydi. Bu mutlu küçük palyaçoyla yerlerimizi değiştirmek, orada, bütün bu sevimli ve temiz kitapların ve topların arasında, mavi bir kâğıt parçasının üstünde durmak ne güzel olurdu. Dan! Dan! Dan! Vitrinde olmak ne hoş, ne hoş! Dun! Dun! Dun! Kırmızı, yeşil, mavi. Toplar, kitaplar, boyalar. Güm! Güm! Güm! Ne güzel bir sonbahar günü!

Ama palyaçonun gösterisi, fark edilemeyecek bir hızla, giderek yavaşlamaya başladı; önce ziller birbirine değmez oldu, sonra havada durdular. Palyaçonun oyununun bittiğini fark edince dehşete düştüm, şaşkınlıktan konuşamaz

haldeydim, içim acıyordu. Çok güzel, çok sevinçli bir an havada donmuştu. Vitrinin önünden hemen uzaklaştım, şehir merkezindeki küçük parka doğru yürümeye başladım.

Kestane ağaçları sarı yapraklarını dökmüştü. Eski ahşap lokanta kapalıydı ve önünde dağınık şekilde duran birkaç kırık bank vardı. Bir tanesine çöktüm. O kadar kötü durumdaydı ki, gökyüzüne bakarken sırtüstü yere uzanmış gibiydim. Güneş dalların arasından minik kristal pırıltılar yolluyordu.

Bir süre öyle kaldım, yükseklere dalıp giden gözlerim zayıftı, anlatılamaz biçimde zayıf. Sonra iriyarı bir delikanlı çıkageldi ve yanıma oturdu. Gömleğinin kıvrılmış kolları büyük kirli ellerini ve açık yakası güçlü kırmızı boynunu açıkta bırakıyordu. Kafasını on parmağıyla birden güzelce kaşıdıktan sonra, cebinden bir kitap çıkardı ve okumaya başladı. Rüzgâr çeviremesin diye sayfaları birbirine yakın tutuyordu ve okurken yüksek sesle mırıldanıyordu. Arada sırada, metni anlamasına yardımcı olur diye, elini saçlarına götürüyordu.

Anlamlı bir şekilde öksürdüm; sonra, sırtım hâlâ çapraz, gözlerim hâlâ dallarda, "Ne okuyorsun?" diye sordum.

Genç adam, sanki körmüşüm gibi, kitabı elime tutuşturdu. Şiir formunda yazılmış, eşkıyaları anlatan uzun bir masaldı. Kitap çok pis ve kirliydi, her yanında gres yağı lekeleri vardı, birçok el değiştirdiği belliydi. Ben kitabı incelerken, o da ayağa kalktı ve kule gibi tepemde dikildi; kıvrılmış gömlek kollarıyla ve çıplak boynuyla kendinden emin görünüyordu. Ama bence, kitapçı vitrininde çalan zil kadar sevimli ve sakindi.

Kitabı geri verirken, "İyi de, okumak başını ağrıtmıyor mu?" diye sordum.

Anlamamış görünüyordu.

"Neden ağrıtsın ki?" diye sordu. "Hiç de değil."

Tekrar oturdu ve okumaya devam etti.

Öyleyse dünyada, kaderimde asla bir parçası olmamak olan bir nesneler kategorisi vardı: kaygısız mekanik palyaçolar, baş ağrısının rahatsız etmediği iri yarı delikanlılar. Geniş ve enerjik, hayatla ve saflıkla dolu bir nehir önümden akıyordu, ağaçlarda, güneş ışığında; ve ben, tamamen karanlık, zayıf ve kırılgan ben, bu nehrin kıyılarında kalmaya yazgılıydım.

Bacaklarımı banka uzattım, sırtımı bir ağaca dayayıp rahatıma baktım. Güçlü ve bağımsız olmamı neyin engellediğini düşündüm; bütün bu dalların ve yaprakların içinde akıp duran, titreşen, yaşamla dolu özsu gibi taze ve dinç hissetmemi engelleyen şeyi, ve benim içimde akan şeyi; dik, övünçlü, ayık durmamı, güneş ışığının altında düşüncelerle yüklenmemiş olmamı engelleyen şeyi; gözlerimin önüne serilmiş, her şeyiyle apaçık, içe dönük hayatımı düşündüm, tıpkı bir kapana kısılmış gibi!

Bu yönde atacağım ilk adım, daha yavaş ve daha derin nefes almak olmalıydı. Nefes almak konusunda iyi değildim: Göğsüm ya fazla dolu ya da fazla boştu. Güvenle soluk alıp vermeye başladım. Birkaç dakika sonra daha iyi hissediyordum. Önce zayıf, ama an be an yoğunluk kazanan mükemmel bir sıvı damarlarımda akmaya başlamıştı. O an sokağın gürültüsü bana, bir plak gibi yavaşça çevremde dönen şehrin varlığını anımsattı. Sanki dünyanın merkezine ve eksenine dönüşmüştüm. En önemli şey, dengemi kaybetmememdi.

Bir sabah, oyuncuları prova yaptığı bir sırada bir sirke rastlamıştım ve orada, aklıma şu an gelen bir sahneye şahit oldum. Sirkin sürekli izleyicisi olduğu ama hiç sirk eğitimi almadığı belli olan bir hayran, gözünü bile kırpmadan,

sandalye ve masalardan oluşan ve az önce bir akrobatın indiği bir piramidin tepesine tırmanmıştı. Orada bulunan herkes gibi ben de bu amatörün, çökmesi an meselesi olan bu yapıya tırmanışına hayran kalmıştım. Adam, ilk engelleri aşmanın coşkusuyla kendisini denge bilimi diyebileceğimiz (ellerine tutması en doğru yeri gösteren ve ayaklarına kendisini yukarı çekmek için bir sonraki adımda gereken en küçük ağırlığın ölçüsünü veren) düşünceye kaptırmıştı. İlerleyişinin verdiği cesaret ve neşeyle, saniyeler içinde tepeye ulaşmıştı. Ama o anda çok tuhaf bir şey oldu: Birden konumunun kırılganlığının ve yaptığı şeyin gerektirdiği gözü pekliğin farkına vardı. Dişleri takırdıyordu, akrobatlardan bir merdiven istedi ve onlardan tekrar tekrar merdiveni sıkı tutmalarını rica etti. Bir zamanların gözü pek amatörü basamakları büyük bir dikkatle iniyordu, terden sırılsıklam olmuştu ve tırmanma fikrine kapıldığı için şaşkın ve üzgündü.

Benim o sırada parktaki konumum da, o derme çatma piramide benziyordu: İçimde taze ve dinç akıp duran bitki özünü hissediyordum, ama kesinliğimin yüksekliklerinden düşmemek için inanılmaz çabalamam gerekiyordu. Edda'yı gördüğümde nasıl hissettiysem, o an da öyle hissettiğim aklıma geldi: sakin, kendinden emin, ışıkla dolu. Evlerine gitmeyeli uzun zaman olmuştu. Hayatımda ilk kez dik durmak ve kararlı olmak istedim.

Bir ağaç gibi uysal ve görkemli. Aynen öyle: bir ağaç. Ciğerlerimi havayla doldurdum ve kafamın üzerindeki dallara sıcak, dostça bir selam yolladım. Ağaçta kaba ve basit bir şey vardı, yeni direncime kusursuzca uyan bir şey. Ağacın gövdesine hafifçe dokundum, sanki bir arkadaşın sırtını sıvazlıyordum. "Arkadaşım ağaç!" Ağacın tepesindeki dalların sonsuzluğa uzanan uçlarına dikkatle baktıkça, etimin ikiye ayrıldığını ve dışarıdaki taze havanın boşluklarımda

dolaşmaya başladığını hissettim. Ve özsuyla karışmış soylu kanım, basit hayatımın sızıntısında köpürerek damarlarımdan yükseliyordu.

Ayağa kalktım. Bir an, sanki bir tereddüt anında güçlü ve zayıf yanlarımı karşılaştırmak istermiş gibi, kendilerine güvensiz dizlerim bükülüverdi. Sonra, Edda'yı görmek için uzun adımlarla yürümeye başladım.

Terasa açılan ağır ahşap kapı kapalıydı. Kapının kımıldamamasından rahatsız olmuştum. Tüm düşüncelerim buharlaşıverdi. Kulpuna dayandım. "Cesaretli ol!" dedim kendi kendime, ama sözümü hemen geri aldım: Yalnızca tavşan yürekliler bir şey yaparken cesur davranmaya ihtiyaç duyarlar; güçlü, normal insanlar ne cesareti ne korkaklığı tanırlar. Sadece kapıları açarlar.

İlk odadaki serin karanlık, sakin ve neşeli ruh haliyle beni bir anda sarıverdi. Sanki gelmemi beklemişti. İçinden geçtikten sonra bir araya gelen boncuk perde bu kez, dünyanın kenarındaki boş bir evde tek başıma olduğum hissi uyandıran tuhaf bir tık sesi çıkardı. Bu, adamın sandalye piramidin tepesinde hissettiği aşırı denge duygusu muydu?

Edda'nın kapısını sertçe çaldım. Korkmuştu, bana girmemi söyledi.

Neden bu kadar yavaş girmiştim? Yavaş mı girmiştim? Benim gibi bir insanın ya da daha doğrusu, bir ağacın varlığı, uzaktan bile fark edilebilmeliydi diye düşündüm; ama ne bir şaşkınlığa ne heyecana ne de herhangi başka bir duyguya yol açmadığını söyleyebilirim.

Kusursuz ve ağırbaşlı bir başlangıç arayan düşüncelerim birkaç saniye önümden koştular: Kendimi özgüvenli ve mesafeli bir şekilde yürürken ve Edda'nın uzandığı yatağın ayakucundaki sandalyeye otururken görüyordum. Gerçek kişiliğim, tıpkı bozulmuş eski bir karavan gibi, bu güzel

planları fark etmekten acizdi: Edda oturmamı istediğinde, odanın diğer ucundaki bir sandalyeye doğru yürüyordum.

Büyükbabanın aramızda duran saatinin gürültülü tik takları sinir bozucuydu ve söylemesi garip ama, dalgaların gelgitiyle birlikte sesi gittikçe artıyor, sonra giderek hafifliyordu; dalga, sesi duyulmaz olana dek Edda'ya doğru yuvarlanarak ilerliyor, hemen sonra dev bir dalga olarak öyle şiddetli geri dönüyordu ki kulak zarlarım patlayacak diye korkuyordum.

Sessizliğini bölerek, "Edda," diye söze başladım, "sana çok basit bir şey söyleyeceğim."

Yanıt vermedi.

"Ne olduğumu biliyor musun Edda?"

"Hayır, nesin?"

"Ben bir ağacım Edda, bir ağaç..."

Elbette bu kısa konuşma tamamen hayal gücümün marifetiydi, gerçekte tek bir sözcüğü bile söylenmemişti.

Edda sabahlığını bacaklarının üzerine çekerken yatağın içine daha da yerleşti. Sonra ellerini başının altına koydu ve dikkatle bana bakmaya başladı. Bakışlarını odada başka bir yere çevirmesi karşılığında sahip olduğum herhangi bir şeyden memnuniyetle vazgeçebilirdim. Birden, rafın üstündeki vazonun içinde büyük bir çiçek buketi gördüm. Beni o kurtardı.

Onu daha önce nasıl fark etmemiştim? İçeriye girdiğimde odanın her tarafına bakmıştım. Gerçekten var olduğunu anlamak için yüzümü bir an başka tarafa çevirdim, sonra tekrar baktım. Oradaydılar, tam olarak az önce durdukları yerde: büyük, kırmızı çiçekler... Öyleyse onları nasıl görmemiştim? Ağaçsı kesinliğimden kuşku duymaya başlıyordum: Birdenbire odada bir nesne belirmişti. Hâlâ iyi görebiliyor muydum? Belki de bedenimde hâlâ zayıflığın ve karanlığın

kalıntıları vardı; güneşli gökyüzüne benzeyen yeni parlaklığım arasında bulutlar gibi dolaşıyorlar, gözlerimin önünden pus gibi geçerken birdenbire güneşi örtüyor ve manzaranın bir parçasını gölgede bırakırken görme yeteneğimi engelliyorlardı.

"Şu çiçekler ne güzel!" dedim Edda'ya.

"Hangi çiçekler?"

"İşte şurada, rafın üstündeler..."

"Hangi çiçekler?"

"Şu güzel kırmızı yıldız çiçekleri..."

"Hangi yıldız çiçekleri?"

"Ne demek 'hangi yıldız çiçekleri'?"

Ayağa kalkıp rafa doğru koştum. Bir kitap yığınının üstünde kırmızı bir eşarp duruyordu. Onun gerçekten bir eşarp olduğunu doğrulamak için elimi uzattığım sırada, içimde bir şey beni durdurdu. Piramidin tepesindeki amatör akrobatın, ustalıkla amatörce uğraşı arasında salınıp duran tereddütlü cesareti gibiydi: Ben de kendi zirveme ulaşmıştım. Şimdi sorunum, sandalyeme geri dönmek için aşağıya nasıl ineceğimdi. Ve sonra ne yapacağım, ne söyleyeceğimdi.

Kafam bu sorunla o kadar meşguldü ki, birkaç saniye kımıldayamadım. Tıpkı çok yüksek hızda döndüğü için hareketsizmiş gibi görünen motor volanları gibi ben de aşırı sıkıntıdan bir heykel gibi kaskatı kesilmiştim. Saatin güçlü tik takları ses çivileri olmuş ve beni olduğum yere mıhlamıştı. Büyüyü büyük bir güçlükle bozabildim.

Edda yatağında aynı pozisyonda yatıyor, beni aynı kayıtsızlıkla izliyordu. Beni olabildiğince rahatsız etmek isteyen şeytani bir gücün, her şeyin görünümünü elinden geldiğince sıradanlaştırmak istediğini düşünülebilirdiniz. Mücadele etmek zorunda kaldığım, bana acımasızca karşı koyan, nesnelerin sıradan görüntüsü gibi.

Bu denli kesin bir dünyada ilk adımı atmak, düpedüz imkânsız değilse bile gereksizdi. Kanımı beynime sıçratan şey, bakımlı saçları, menekşe mavisi gözleri ve dudaklarının kenarındaki gülümsemesiyle, Edda'nın da diğer kadınlar gibi olmasıydı. Böylesi acımasız bir kesinliğe karşı ne yapabilirdim? Örneğin, bir ağaç olduğumu anlamasını nasıl sağlayabilirdim? Tüm dalları ve yapraklarıyla birlikte ağacın devasa, muhteşem tacını, önemsiz ve şekilsiz sözcükler kullanarak ona havadan gönderebilmeliydim. Bunu nasıl yapabilirdim?

Yatağın üstüne çıktım ve ahşap arkalığına yaslandım. Sanki aniden tüm kaygılarımın bağlantı noktası haline gelen ellerimden bir tür kesinlik yayılıyordu. Ya şimdi? Edda'yla aramızda, bizi ayıran, hissedilemez, yine de hissedilebilir biçimde tutarsız, sarhoş edici duru bir hava, içimde var olan ve beni hiçbir yere götürmeyen tüm güçleri kapsıyordu: onlarca kilogram ağırlığında oyalanmalar, hiç bitmeyecek gibi saatlerce süren duraklamalar, insan doğasının sıkıntı ve güçlükleri; bunların hepsi, içerdiği siyah tonları ve gölgeli maddeyi belli etmeden şu sefil uzaya kolayca sığıyordu. Dünyadaki mesafeler, gözlerimin gördüğü küçük ve kolayca aşılan mesafeler gibi değildi; bu mesafeler görünmezdi ve eğer başlangıçta onları oluşturan maddede yeniden doğmuş iseler, dünyayı korkunç bir felakete, amansız talihsizliklerle ve eksiksiz bir mutluluk sevinciyle dolu eşi benzeri görülmemiş bir kaosa sürükleyecek canavarlarla ve korkak cücelerle, düşsel planlarla ve akla hayale gelmez jestlerle doluydu.

Edda'yı seyrederken kafamın içinde dolaşan düşünceler o anda, gözlerimin önünden bir türlü gitmeyen basit bir jestle sonuçlanacaktı: Masadaki bir tomar kâğıdın üstünde duran, göz ucuyla görebildiğim ve bir ortaçağ kaskı

şeklindeki kâğıt bastırgacını alacak ve onu Edda'ya doğru fırlatacaktım. Bu hareketin sonucunda, Edda'nın göğsünden sanki bir musluktan fışkıran su gibi capcanlı ve tüyler ürpertici bir şekilde akmaya başlayan kan, önce ayaklarım sonra dizlerim ılık, yapışkan sıvıya gömülene kadar yavaş yavaş odayı dolduracak ve nihayet ben, (su düzeyi sürekli yükselen sızdırmaz bir odada kapalı kalmış bir Amerikan korku filmi karakteri gibi) kanın ağzıma girdiğini hissedecek ve onun keyif verici, tuzlu tadıyla boğulacaktım...

Dudaklarım ani bir dürtüyle kımıldadı ve yutkundum.

"Aç mısın?" diye sordu Edda.

"Ben... Hayır... hayır... aç değilim. Sadece çok saçma bir şey düşünüyordum. Gerçekten çok saçma."

"Bana ne olduğunu söyle. Lütfen. Geldiğinden beri tek kelime etmedin ve ben de sormadım. Ama şimdi soruyorum. Lütfen."

"Şey," diye söze başladım, "aslında oldukça basit, daha basit bir şey olamaz... Umarım söyleyeceklerime aldırmazsın, ama..."

Aslında ona "ben bir ağacım," demek istemiştim, ama artık bir önemi yoktu, çünkü artık kana hazırlıklıydım. Ağaç ölmüş ve ruhumun derinliklerine gömülmüştü ve ben artık onun hayatımda bir anlamı olmuş olduğuna inanmakta zorlanıyordum.

Yeniden başladım.

"Şey, pek iyi değildim. Zayıf ve çok mutsuz hissediyordum. Seninle olmak bana daima iyi geliyor. Tek yapmam gereken seni görmek... Bunu duymak seni rahatsız ediyor mu?"

"Hiç de değil," diye yanıtladı ve gülmeye başladı.

Şimdi gerçekten saçma, kanlı ve vahşi bir iş yapmış gibi hissediyordum. Hemen şapkamı aldım. "Ben gidiyorum," dedim. Ve hiç oyalanmadan merdivenleri inmeye başladım.

Artık çok iyi biliyordum ki, yanlışlıkla içine düştüğüm dünya asla bir ağaç olmama ya da birisini öldürmeme izin vermeyecekti, oluk oluk kan akmayacaktı. Her şey ve herkes, kesin, sadece kesin olabilmek için, önemsiz, içler acısı yükümlülükleriyle kuşatılmıştı. Sadece bir eşarp varken, yıldız çiçekleriyle dolu bir vazo görmek ne işime yaradı? Eğer dünya kendi önemsiz kesinlik tutkusuna bu denli teslim olmuşsa, eşarbı çiçeklerle dolu bir vazo olarak görme lüksüne hiçbir zaman sahip olamayacak ve böylece en ufak bir değişim geçirme şansından yoksun kalacaktı.

Aniden, kafamın sanki kafatasımın içine tıkıldığını ve orada tutsak tutulduğunu hissettim. Acı bir esaret.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Edda o sonbahar hastalandı ve öldü. Başıboş ve amaçsızca dolaştığım tüm o kahredici günler boyunca, insanı güçten düşüren sorular tek bir haftanın acısı ve gizemi içine sıkışmıştı, tıpkı birbiriyle karıştırılan birkaç maddenin aniden güçlü bir zehir çözeltisi olarak yoğunlaşması gibi.

Üst kattaki sessizliğe bir çentik daha atılmıştı. Paul gardıropların birinde eski bir mantoyla yıpranmış bir kravat bulmuştu. Kravatı boynuna ip gibi bağladı. Mor kravat, uykusuz gecelerin yüzünde bıraktığı ince bir peçeye benziyordu.

Bana döndü ve "Korkunç bir gece geçirdi," dedi. "Dün doktora bir kez daha ne düşündüğünü sordum ve o da bana her şeyi, tüm gerçeği anlattı. 'Böbrekleri sanki patlamış,' dedi. 'Bu hastalığın bu denli şiddetli ve ani ortaya çıkması çok ama çok nadir görülen bir durumdur,' dedi. Genelde vücuda, ciddi bir hal almadan çok önce bazı belirtilerle sızar ve kendini şu veya bu şekilde belli edermiş. Ama burada bir patlama, tam bir patlama söz konusuymuş." Paul hızlı ama dura dura, hissettiği korkunç acıya alevlenip sönmesi için vakit bırakmak istercesine uzun aralıklarla konuşuyordu.

Alt kattaki ofis bir mağara kadar karanlıktı, ama burnu hesaplara gömülmüş oturan ihtiyar Weber, iş yapıyormuş gibi görünüyordu. Her sabah eve gelen doktor ayaklarının ucuna basa basa yürür, üç Weber'le beraber odaları dolaşırdı. Onları izler, bir yandan da Ozy'le konuşurdum.

Keşfettiğimiz oyunu oynamayalı uzun zaman olmuştu ve işte şimdi fırsat ayağımıza gelmişti; ama Edda'nın hastalığı hakkında hiçbir şey yokmuş gibi konuşabilseydik çok daha güzel olurdu.

Merdivenleri çıkarken, bunun sadece, Ozy'nin yönettiği, doktorun, Paul'ün ve ihtiyar adamın dahil olduğu oyunlarımızdan biri olabileceğini düşünüyordum: Her şeyi kambur uydurmuş olabilirdi. Üst kata vardığımda haykırmak istiyordum: "Yeter! Artık bitti. Paul'ün maskesi etkileyiciydi ve ihtiyar Weber acının resmiydi, ama artık yeter. Oyun bitti. Söyle onlara Ozy. Bu oyuna devam etmek istemediğini söyle..." Ama merdivenlerin tepesinde, artık duramayacak kadar ileri gitmişlerdi...

Doktor Edda'nın odasına girdiğinde, ihtiyar Weber, Ozy ve ben de yan odaya girdik. İhtiyar Weber, güçlü bir duyguyu sanki ilk kez kontrol etmeye çalışıyor gibiydi. Sandalyede arkasına yaslanmış, hiçbir şey bilmeyen ve hiçbir şey beklemeyen bir adamın anlaşılmaz ve bağımsız bakışıyla, pencereden dışarıyı seyrediyordu. Sonra, rolünü abartarak oynayan bir aktör gibi, daha yakından bakabilmek için duvardaki resme doğru ilerledi. Şimdi ise, trajik bir tirad için sesinin şiddetini yükseltirken aşırıya kaçan ve locadakilerin bile aşağılamalarını hak edecek bir uluma sesi çıkaran bir aktöre benziyordu; güya resmin içinde kayboluyor, bir sandalyenin arkasına öfkeyle parmağını vuruyor ve tüm etkiyi mahvediyordu.

Paul elimden tuttu ve bana, "Edda seni görmek istiyor," dedi. "Beni izle."

Edda beyaz çarşafların içinde uzanmış yatıyor ve pencerenin olduğu tarafa bakıyordu. Yastıkların üstüne dağılmış saçları her zamankinden daha sarı ve daha inceydi: Hastalık hoş değişikliklere yol açabiliyor. Sanki ufalanmış

nesnelerin beyazıyla dolmuş odada o kadar parlak bir ışık vardı ki, Edda'nın yüzü görünmez olmuştu.

Birden başını çevirdi.

Demek doğruydu... O anda öyle şaşırtıcı ama öyle basit bir keşif yapmıştım ki, inkâr edilemez bir gerçeklik gibiydi: Edda'nın kafası, hummalı gecelerimin fildişi kafasıyla aynıydı. Bu benzerlik o kadar sersemleticiydi ki, o an orada, rüyanın kalanını kurşun hızıyla uydurur gibi, neredeyse porselen kafanın kesin biçimini bulduğuma inanmıştım. Çok yakında Edda'nın başına çok kötü bir şey geleceğinden emindim artık, yoksa bunu daha sonra mı düşünmüştüm? Söz konusu Edda olunca, neyin benimle ve neyin onunla ilgili olduğunu birbirinden ayırt edemiyordum.

Gözlerimle buluşmak istiyordu ama yorgundu, çok geçmeden göz kapakları kapandı. Saçları yana taranmış olduğundan, alnının sarı bir balmumu bloğuna dönüştüğünü görebiliyordum. Bir kez daha onun varoluşunda, o an orada ve yüksek ateşten bilincimin ve algımın kaybolduğu hezeyanlı gecelerim boyunca temsil ettiği şeyde, sımsıkı kuşatılmıştım. Yürüyüşlerimin ve buluşmalarımın bir tekinde bile, kendimden başka hiçbir şeyi düşünmemiştim. Başka bir insanın acılarını anlamak benim için imkânsızdı, hatta başka bir insanın varlığını bile. Çevremde gördüğüm insanlar sadece süstü, gelip geçici, herhangi bir nesne kadar, evler ya da ağaçlar kadar maddeseldi. Ama Edda'nın varlığında, ilk kez, kaygılarımın benim öteme geçebileceğini, tedirgin edici ve gizemli yankılarla geri dönmek için, yeni derinliklerde ve yeni bir varoluşta çınlayabileceğini hissetmiştim.

Edda kimdi? Edda neydi? Hayatımın anlamı onun varoluşuna bağlı olduğundan, kendimi ilk kez dışarıdan görmemi sağlayan bir insan. Ve öldüğü an üzerimde çok derin

ve çok sahici bir etki bıraktı: Onun ölümü benim ölümümdü ve şu an yaptığım her şey, şu an yaşadığım hayat, Edda'da farkına vardığım gelecek ölümümün ve onun soğuk, karanlık hareketsizliğinin izdüşümüydü.

O gün şafakta kalktım, taş gibi ağırdım, yatağımın başucunda birisinin varlığı huzurumu kaçırmıştı. Babamdı, sessizce uyanmamı bekliyordu. Gözlerimi açtığımda, odada yürüdü ve bir kap su ve beyaz bir çanakla geri döndü. Kalbim sıkışıyordu, canımın yandığını hissettim: Ne demek istediğini anlamıştım.

"Ellerini yıka," dedi babam. "Edda öldü."

Yağmur çiselemeye başlamıştı. Hiç durmadan, üç gün boyunca hafiflemeden yağdı. Cenaze töreninin yapılacağı gün, çamur hiç olmadığı kadar saldırgan ve pisti. Rüzgâr, sağanak yağmuru çatıların üzerinden ve pencerelerden savuruyordu. Weberlerin üst katında bir pencere bütün gece aydınlıktı, odada mumlar yanıyordu.

İhtiyar Weber'in çalışma odası darmadağınıktı: Odada tabuta yer açmak için her şey bir kenara atılmıştı. Çamur, sayısız dokunacıyla duvarları sarıp insanların üzerine tırmanan, tabutun bile üstüne çıkmaya çalışan Hydra gibi içeri sızarken, odanın önüne bir zafer girişi yapmıştı. Yerdeki muşamba kaldırılınca, ahşap zeminde, Samuel Weber'in yanaklarında derin izler açmış siyah kırışıklıkları andıran uzun kirli çatlaklar belirmişti. Yapışkan, ağır ve pis çamur, esnekleşmiş ayakkabılarının çevresinde yavaşça ama inatla yükseliyor, tenine ve hiç kuşkusuz ruhuna nüfuz ediyordu. Çamurdan başka bir şey değildi, zeminden başka bir şey değildi, mumlardan başka bir şey değildi. "Benim cenaze törenim," demişti Edda bir keresinde, "nesnelerin birbiri ardına sıralanışı olacak."

Derinlerimde bir şey, olabildiğince uzaktaki bir hakikatin, çamurdan üstün ya da sadece farklı bir hakikatin onayına ulaşmak için mücadele ediyordu. Boşuna. Kişiliğim uzun zaman önce şekillenmişti ve şimdi, her zaman olduğu gibi kendini yeniden onaylıyordu: Dünyada çamurdan başka bir şey yoktu. Acı olarak hissettiğim şey zayıf bir çamur kabarcığıydı, onun sözcüklerde ve düşündeki protoplazmik[23] uzantısıydı.

Yağmur Paul'ün üzerine yağıyordu, sanki Paul dipsiz bir fıçıydı. Sırılsıklam olmuş elbiselerinden, ağırca sarkan kollarından akıyordu; belini bükmüştü; pencerelerdeki yağmur damlalarının derecikler halinde akması gibi, kirli yanaklarından akan gözyaşlarıyla karışmıştı.

Erkeklerin omuzlarında yavaşça sallanan tabut Samuel Weber'in gemisine taşındı; ofis derlenip toplanınca, eski hesap defterleri ve çok sayıda mürekkep ve ilaç şişesi gün yüzüne çıktı...

Sonra buradaki, aşağıdaki hayatla ilgili birkaç olay meydana geldi. Örneğin mezarlıkta, ceset beyaz kefeniyle tabuttan çıkarıldığında, kefende büyük bir kan lekesi belirdi. Bu, tabut mezarlığın sarı, jelatinimsi, irinli bedenlerle dolu ılık, küflü bodrumundaki yerine indirilmeden önceki son ve en önemsiz olaydı.

23 Protoplazma: Yapı bakımından çekirdek ve sitoplazmadan oluşan, yan sıvı, saydam ve canlı hücreyle ilgili metabolizma olaylarının gerçekleştiği yer. -ç.n.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Ne zaman bu konulara geri dönsem, onları kişiliğim diyebileceğim şeyle boşu boşuna kaynaştırmaya çalışıyorum; bu anıları belleğimde canlandırdığımda, ihtiyar Weber'in ofisi içinde olduğum bir odaya dönüşüveriyor, eski hesap defterlerinin küflü kokusunu soluyorum; ama çarçabuk kayboluyorlar ve ben o can sıkıcı asırlık soruyla, insanların ömürlerini nasıl geçirdikleri sorusuyla baş başa kalıyorum. Örneğin odalarda yaşamak ya da bir eğreltiotunun dallanmış yapraklarını andıran tuhaf gövdeler gibi veya dumanın uyumsuzluğu gibi, küfün son derece gizemli kokusuna benzeyen sıra dışı bir kokuyu burna çekmek; insanlar ve olaylar içimde yelpazeler gibi açılıp kapanırken, elim bu tuhaf, direngen ve basit hakikatleri yazmaya çalışırken, sonra ölüme mahkûm edilen ve çevresine doluşmuş insanlara hiç benzemeyen bir adamın, mücadelesinin dünyadaki her şeyden farklı olduğunu ve serbest kalmasını sağlayacağını uman bir adamın, kendisini bekleyen ölümü bir an görüvermesi gibi, ben de bir anlığına tüm bunlardan sahici ve yeni bir hakikatin, sıcak ve içten, beni en anlaşılır biçimde bir isim gibi özetleyebilen bir hakikatin ortaya çıkacağı ve içimde tümüyle yeni, benzersiz bir notanın çalacağı ve bu notanın hayatımın anlamı olacağı bir günü duyumsuyorum...

Bu sıvı, samimi ama düşmanca davranan, yanı başında olsa da özgürlüğünü yine de kıskanan, keyfine göre ya Edda'nın

görüntüsüne, ya Paul Weber'in çökmüş omuzlarına ya da bir otel musluğundaki aşırı hassas bir ayrıntıya dönüşen bu sıvı, eğer bunun için değilse, başka ne için içimde ayak direyip duruyor? Edda'nın son günlerinin hatırası neden beni tekrar ve bu denli berrak bir şekilde ziyaret ediyor? Ya da başka bir şekilde soracak olursam, ki sorular çocukluğumuzda oynadığımız oyunlarda olduğu gibi, kaotik bir şekilde binlerce yöne sapabilir, neden üstünde mürekkep lekesi olan bir kâğıdı ortasından katlayıp, mürekkebin yayılması için kâğıda kuvvetlice bastırdıktan sonra onu acayip bir çizimin daha önce hayal bile edilemeyen en harikulade kıvrımlarını görmek için açarken, tekrar ediyorum, neden *bu* hatıra başkasına değil de hep bana uğruyor?

Akıl almaz ama yine de gerçek her hatıra, benden tam bir dikkat talep eder. Keskin bir sancı gibi, tüm küçük rahatsızlıkları, bir araya konan yastıkları, bir hapın acı tadını arka plana iter ve tüm kuşkularımı, tüm kaygılarımı kuşatarak, benden eksiksiz, olabildiğince küçük ve belirsiz bir dikkat talep eder. Çünkü her hatıra, kelimenin en yoksul anlamıyla, biriciktir: Bu yalnızca hayatımdaki olayların, kesin karakteriyle değişme şansından ve bu kesinlikten en küçük bir sapma olasılığından yoksun her bir olayın, doğrusal bir şekilde dizilmiş olması demektir. "Bu senin hayatın, başka hiçbir şey değil," der; bu cümle, ışıklarını ve renklerini sızdırmayacak şekilde sımsıkı kapatılmış, sıradanlığının kesin imgesi dışında hayatın hiçbir şeyi çekip almasına izin verilmeyen bir dünyaya duyulan özlemle dopdoludur; bu cümle, yalnız olmanın ve yalnızlığın, önemsizliğin ve çoraklığın dünyası içinde sınırlanmışlığın melankolisini anımsatır.

Berbat bir kâbustan uyandığım geceler var; o benim en basit ve en korkutucu rüyam. O akşam uzandığım yatakta derin bir uykuya dalıyorum. Zaman ve mekân, gerçek zaman

ve gerçek mekânla aynı. Örneğin, eğer kâbus gece yarısı başlarsa, kâbus beni tam o saatte hüküm süren karanlığın ve sessizliğin içine çeker. Pozisyonumu görebilir ve hissedebilirim; içinde uyuduğum yatağı ve odayı bilirim. Rüyam, bedenimin ve o andaki uyku halimin üzerine ince bir ten gibi gerilip yayılır. Uyanık olduğum bile söylenebilir. Uyanığım ama uyuyorum ve uyanıklığımın rüyasını görüyorum, aynı anda uykumun rüyasını görüyorum.

Birden uykunun ağırlaştığını ve beni dibe sürüklemeye çalıştığını hissederim. Uyanmak isterim, ama uyku göz kapaklarıma ve ellerime bastırır. Rüyamda havaya savrulduğumu ve sarsıldığımı görürüm, ama uyku benden daha güçlüdür ve bir süre boğuştuktan sonra, inatçı uykunun beni ele geçirdiğini hissederim. Çığlık atmaya başlarım, direnmek isterim, birisinin beni uyandırmasını isterim, elimden geldiğince kendimi tokatlarım: Uykunun beni en dibe, dönüşü olmayan bir yere sürüklemesinden korkarım; yardım etmesi, beni sarsarak uyandırması için birisine yalvarırım...

Son çığlığım en güçlüsüdür ve nihayet beni uyandırır. Birden kendimi, rüyamdaki odayla aynı olan gerçek odamda ve rüyamda gördüğüm pozisyonda kâbusla boğuşurken bulurum. Şimdi etrafımda gördüklerim, bir saniye önce gördüklerimden biraz farklıdır, ama havada bir gerçeklik duygusu vardır, nesnelerle ilgili, kendimle ilgili. Kışın her yerin aniden buz tutması gibi, şeylerin sesini daha güçlü hissettiren...

Gerçeklik duygum neyden oluşuyor? Bir sonraki rüyamı görene kadar bu hayatı yaşayacağım. Mevcut anıların ve acıların ağırlığı üzerime çöküyor ve ben onlara direnmek istiyorum, onların asla uyanamayacağım uykularına dalmak istemiyorum.

Şimdi gerçeklikle boğuşuyorum. Çığlık atıyorum, uyandırılmak için yalvarıyorum, başka bir hayata, gerçek hayatıma

uyanmak için yalvarıyorum. Doğru, hem de güpegündüz ve ben nerede olduğumu biliyorum, hayatta olduğumu biliyorum, ama kâbusumda olduğu gibi, eksik olan bir şey var.

Boğuşuyorum. Çığlık atıyorum. Sarsılıyorum. Beni kim uyandıracak?

Çevremi saran şu mutlak gerçeklik beni dibe çekiyor, batırmak istiyor. Beni kim uyandıracak? Hep böyleydi. Hep. Hep.

"Gerçek bir başyapıt."

- Herta Müller

"Ruhun belli derinliklerinde sıradan sözcüklerin hükmü yoktur. İşte buradayım ve yaşadığım krizlerin doğru bir tanımını yapmaya çalışıyorum, ama bulabildiğim tek şey imgeler."

O zamanlarda deyim yerindeyse "altın çağ"ını yaşayan modernist romanın dev eserleri arasına, 1936'da Romanya'nın küçük bir kasabasında yazılan bir roman daha katılır: *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar*. Bu küçük hacimli başyapıtın yazarıysa "Ruhun belli derinliklerinde sıradan sözcüklerin hükmü yoktur," diyen Max Blecher'dır.

Romanda genç bir adam, "gerçekdışılıkta maceralar" olarak adlandırdığı zihinsel buhranlar yaşamaktadır. Öyle ki, bir süre sonra tüm dünya onun için tamamıyla bir "imgeler toplamı" haline gelir ve *gerçekdışı*, gerçekten daha gerçeğe dönüşür: Avrupa'yı esir alacak karabasanı bile, tıpkı bir kâhin gibi, tüm açıklığıyla görür. Yine de, genç adam için "gerçekdışılıkta maceralar"ı anlamlandırmak, adlandırmak kadar kolay olmayacaktır.

Yatağa mahkûmiyetinin sekizinci yılında ve ölümünden iki yıl önce kaleme aldığı bu başyapıtıyla Max Blecher'ı Musil, Schulz, Kafka, Pessoa gibi büyük modernist yazarların katına çıkaran *Acil Gerçekdışılıkta Maceralar,* Herta Müller ile Andrei Codrescu'nun önsözleri ve Suat Kemal Angı'nın çevirisi ile ilk kez Türkçede.

"Mutlu azınlığa!"

9 786056 840548

JAGUAR • PROSPERO KİTAPLIĞI • 2